

Minna Kivimäki

Päihteiden käytön huomaaminen ja siihen puuttuminen

Päihdeklinikan asiakkaiden näkemyksiä ja kokemuksia päihteiden käyttöön puuttumisesta yläasteella

Opinnäytetyö

Syksy 2016

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Minna Kivimäki

Työn nimi: Päihteidenkäytön huomaaminen ja siihen puuttuminen

Ohjaaja: Arja Hemminki

Vuosi: 2016

Sivumäärä: 86

Liitteiden lukumäärä: 3

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia, miten koulussa ja kotona on puututtu päihdeiden käyttöön Seinäjoen päihdeklinikan asiakkaiden kohdalla. Lisäksi tutkin onko asiakkaiden päihdeiden käyttöä huomattu nuoruudessa. Tavoitteenani oli myös tutkia, millaista päihdevalistus ja päihdetyö on ollut asiakkaiden ollessa yläasteikäisiä. Toteutin opinnäytetyöni yhteistyössä Seinäjoen Päihdeklinikan kanssa.

Haastattelin opinnäytetyötäni varten kuutta Seinäjoen Päihdeklinikan asiakasta. Heillä jokaisella oli päihdetausta ja haastateltavat olivat iältään 27 – 53 - vuotiaita. Haastattelut toteutin teemahaastattelulla. Tutkimukseni toteutin kvalitatiivisena, eli laadullisena tutkimuksena. Tutkimustulosten analysoinnissa käytin teemoittelua. Teemoiksi valikoitui teemahaastattelurungon ja tutkimuksesta nousseiden teemojen pohjalta päihdeiden käytön historia ja siihen vaikuttavat tekijät, päihdevalistus ja suhtautuminen päihteisiin koulussa, päihdeiden käytön huomaaminen koulussa sekä kotona ja päihdeiden käyttöön puuttuminen koulussa sekä kotona.

Tekemäni tutkimuksen perusteella tulokset osoittivat, että päihdevalistus on ollut aikanaan pelottelevaa ja monilla haastateltavilla oli ollut yläasteaikoina jokin ulkopuolinen taho kertomassa päihdeistä koululla. Päihdevalistus ei kuitenkaan vaikuttanut päihteisiin suhtautumista tai se jopa herätti kiinnostusta päihteisiin. Tutkimuksessa ilmeni myös, että koulussa tai kotona ei puututtu niin paljon päihdeiden käyttöön, kun Seinäjoen päihdeklinikan asiakkaat olisivat toivoneet. Kuitenkin merkittävä huomio oli, että vaikka puuttumista kotona ja koulussa olisikin kaivattu enemmän, eivät asiakkaat kokeneet, että se olisi kuitenkaan voinut vaikuttaa mitenkään merkittävästi heidän päihdeidenkäyttöön. Tutkimustulokset osoittivat kuitenkin myös, että päihdeidenkäyttöön puuttumisen olisi hyvä tapahtua jo heti päihdeiden käytön aloittamisen alkuvaiheessa, jos sen haluttaisiin vaikuttavan.

Avainsanat: nuori, päihdeiden käyttö, päihdevalistus, koulu, laadullinen tutkimus, puuttuminen

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Minna Kivimäki

Title of thesis: Noticing and Addressing Substance Abuse

Supervisor(s): Arja Hemminki

Year: 2016

Number of pages:86

Number of appendices: 3

The purpose of this thesis was to study how school and home have addressed the use of substance abuse regarding the clients of Seinäjoki substance abuse clinic. In addition, I studied whether the substance abuse has been noticed when they were young. My objective was also to study what kind of substance abuse awareness and substance abuse work existed when clients were attending junior high school. This thesis was done in co-operation with Seinäjoki substance abuse clinic.

For this thesis I interviewed six different clients of Seinäjoki substance abuse clinic. Each of them had substance abuse background and the interviewees ranged in age from 27 to 53 years old. The interviews were conducted as theme interview. I carried out my study as a qualitative study. The material was thematically analyzed. The themes were selected on the basis of a theme interview frame and its resulting themes: history of substance abuse and the factors affecting it, substance abuse awareness and attitudes towards substance abuse at school, notice of substance use in school and at home and interfering in substance use behavior at school and at home.

The results of this indicate that education about substance abuse awareness has been intimidating. Many interviewees had an external quarter talking about intoxicants at school when they were in high school. However, substance abuse awareness did not affect the attitude towards substance abuse and it even attracted interest in intoxicants. The study also showed that the use of toxicants was not addressed at school or at home as much as the clients of Seinäjoki substance abuse clinic had wished for. However, significant observation was that even if interference at home and school did not take place, clients did not feel that it could have had a significant impact on their drug use. Furthermore, the results of this study also indicate that the interference should happen at the beginning of the initiation of substance use if it is desired to have an effect the young people.

Keywords: young, substance abuse, substance abuse awareness, school, qualitative study, intervention

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Taulukkoluettelo	6
1 JOHDANTO	7
2 PÄIHITEIDEN KÄYTÖN LISÄÄNTYMINEN VIIME VUOSIKYMMENINÄ	9
2.1 Tilastotietoa nuorten huumeiden käytöstä.....	9
2.2 Nuorten alkoholinkäyttö.....	11
2.3 Päihteiden käytön eri trendejä.....	13
2.3.1 Näkemyksiä kannabiksen käytön yleistymisestä.....	15
3 RIIPPUVUUS JA ADDIKTIO	17
3.1 Riippuvuuden eri muotoja	17
3.2 Fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen riippuvuus	18
3.3 Nuorten alttius riippuvuuteen	19
4 PÄIHITEET JA NUOREN ELÄMÄ.....	21
4.1 Nuoruus elämänvaiheena	21
4.2 Yleisimpiä huumeita.....	22
4.3 Päihteiden käytön huomaaminen ja siihen puuttuminen	24
4.3.1 Käytön huomaaminen	24
4.3.2 Käyttöön puuttuminen	24
4.4 Nuorten päihteidenkäytön vaiheet.....	26
4.5 Millaiset nuoret sortuvat päihteisiin ja miksi?	29
5 ENNALTAEHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ	31
5.1 Ennaltaehkäisevä päihdetyö – määritelmä ja laki ennaltaehkäisevästä päihdetyöstä.....	31
5.2 Ennaltaehkäisevän päihdetyön eri muodot, tavoitteet ja kohdentuminen..	32
5.2.1 Ennaltaehkäisevän päihdetyön eri muodot	32
5.2.2 Ennaltaehkäisevän päihdetyön tavoitteet.....	33
5.2.3 Ehkäisevän päihdetyön kohdentuminen	33

5.3	Ehkäisevä päihdetyö kouluissa	34
6	PÄIHDETYÖ ENNEN JA NYT	35
6.1	Päihdetyö menneinä vuosikymmeninä	35
6.2	Koulu auttavana tahona	37
6.2.1	Päihdevalistus kouluissa	39
6.3	A-klinikkasäätiö	40
6.4	Päihdetyötä tekevät Järjestöt	41
6.5	Etsivä nuorisotyö	42
6.6	Nuorisoasemat Seinäjoella	43
7	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	45
7.1	Opinnäytetyön aiheen valinta ja yhteistyötahon kuvaus	45
7.2	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	45
7.3	Aiheeseen liittyviä aikaisempia tutkimuksia	46
8	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	48
8.1	Tutkimusmenetelmä	48
8.2	Aineistonkeruu	49
8.3	Tutkimustulosten analysointi	49
8.4	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	51
9	TUTKIMUKSEN TULOKSET	53
9.1	Päihteidenkäytön historia ja siihen vaikuttavat tekijät	53
9.2	Päihdevalistus ja suhtautuminen päihteisiin koulussa	56
9.3	Päihteiden käytön huomaaminen kotona ja koulussa	59
9.4	Päihteiden käyttöön puuttuminen kotona ja koulussa	62
10	JOHTOPÄÄTÖKSET	66
10.1	Millaista koulun päihdevalistus oli haastateltavien nuoruudessa?	66
10.2	Miten päihteiden käyttöön on puututtu kotona sekä koulussa?	68
10.3	Missä kohtaa ja miten päihteiden käyttöön olisi hyvä puuttua?	72
11	POHDINTA	75
	LÄHTEET	78
	LIITTEET	87

Taulukkoluetelo

Taulukko 1. Alkoholijuomien käyttökertojen lukumäärät viimeisen 30 päivän aikana prosentti-lukemin.....	15
Taulukko 2. Keskeisimmät tutkimustulokset.....	74

1 JOHDANTO

Alkoholi on suomalaisnuorten yleisin käytetty päihde. Vaikka nuorten alkoholin käyttö on vähentynyt 2000- luvulla, on humalajuominen silti melko runsasta. Nuorten alkoholin käyttö lisääntyy pääsääntöisesti varhaisnuoruudessa ja raittiiden nuorten osuus laskee iän myötä. Eurooppalaisen koululaistutkimuksen mukaan joka kymmenes yhdeksäsluokkalaisista juo itsensä humalaan kerran viikossa, jos ei useamminkin. On havaittu, että nuorten päihteiden käytön aloittaminen liittyykin ulkoisiin tekijöihin. Kaveripiiri voi luoda tiettyjä tapakulttuureja, joissa joko käytetään päihteitä tai ei käytetä päihteitä. Kaveripiirissä pidetään hauskaa ja hankitaan uusia kokemuksia. (Partanen ym. 2015, 362-363.) Huumekekkeilut ovat selvästi lisääntymässä ja se on myös osa laajempaa päihdekysymystä. Huumetapaukset, jotka ilmenevät kouluissa ovat yleensä imppausta tai pillereiden sekakäyttöä. Nuorten näkemys huumeista voi olla suhteellinen, eikä päihdevalistus välttämättä muuta nuoren näkemystä päihteistä. Nuori voi myös miettiä, että elämä on lyhyt, eikä myöhemmin tulevista terveyshaitoista piitata, tai sitten nuoren elämäntilanne voi tuntua siltä, ettei millään ole mitään väliä. (Aaltonen ym. 2003, 302-303.)

Opinnäytetyön teon ollessa ajankohtainen, laitoin viestiä Seinäjoen päihdepalveluiden johtajalle Sari Koukkarille ja kysyin häneltä aiheetta, josta voisin kirjoittaa opinnäytetyöni. Sain aiheekseni tutkia, millaisia kokemuksia huumeidenkäyttäjillä on siitä ja kuinka koulussa huomattiin tai puututtiin huumeiden käyttöön. Kuitenkin haastatteluja tehdessäni oli haastateltavina ainoastaan alkoholin käyttäjiä, joilla saattoi olla muutamia kannabiskokeiluja. Päädyin siihen tulokseen, että laajennan tutkimustani huumeiden käyttämisestä päihteiden käyttöön. Päihteillä tarkoitan työssäni alkoholia, huumaavia aineita ja lääkkeitä.

Toteutin opinnäytetyöni kvalitatiivisena, eli laadullisena tutkimuksena. Minulle oli heti selvää, että teen opinnäytetyöni laadullisena, koska en mielestäni olisi saanut tarvittavia tietoja kvantitatiivisella tutkimusotteella. Itselleni oli tärkeää, että työssäni tuodaan esille haastateltavien omia kokemuksia ja mielipiteitä. Tutkimukseni tavoitteena on siis selvittää, onko päihteiden käyttöä huomattu koulussa tai kotona ja onko siihen puututtu. Selvitin vielä haastatteluissani, että jos päihteiden käyttöön ei puututtu, miten haastateltavat olisivat halunneet, että päihteiden käyttöön olisi

puututtu. Teemoina tutkimuksessani ovat siis päihdetyö toteutuminen haastateltavien ollessa nuoria, päihteidenkäytön huomaaminen ja päihteidenkäyttöön puuttuminen. Toivon, että työstäni hyötyvät mahdollisimman moni koulu ja sen työntekijät.

Tutkimustyöni koostuu teoriaosuudesta, tutkimuksen lähtökohdista, tutkimustuloksista ja tutkimuksen johtopäätöksistä sekä pohdinnasta. Työn teoriaosuudessa käyn läpi nuorten huumeiden käytön sekä alkoholinkäytön tilastotietoa, eri päihteitä ja riippuvuutta. Teoriaosuudessa tarkastelen myös nuoruutta elämänvaiheena sekä nuoren päihteiden käytön huomaamisen ja siihen puuttumisen, ennaltaehkäisevää päihdetyötä sekä päihdetyötä ennen vanhaan ja nykypäivänä. Tutkimuksen lähtökohdissa käyn läpi aiheeni valinnan perusteita ja kerron myös yhteistyökumppanistani, joka on Seinäjoen päihdekliniikka. Käyn myös läpi tutkimukseni tavoitteita sekä tutkimuskysymykset ja kerron aikaisemmista tutkimuksista. Suoritin opinnäytetyössäni tutkimusosuuden teemahaastatteluna. Tutkimuksen toteutusosassa kerron tutkimusmenetelmästäni, aineistonkeruu prosessista, tutkimustulosten analysoinnista ja tutkimuksen luotettavuudesta ja eettisyydestä. Tutkimustuloksissa käyn läpi keskeisimmät tutkimustulokset teemojen avulla. Johtopäätöksissä peilaan teorian tietoa sekä tutkimustuloksia. Pohdinnassa kerron omasta opinnäytetyöstäni prosessista ja oman opinnäytetyöni pohjalta tarkastelen sosionomin (AMK) osaamisen kompetensseja.

2 PÄIHITEIDEN KÄYTÖN LISÄÄNTYMINEN VIIME VUOSIKYMMENINÄ

Nuorten päihteiden käyttö on tutkimuksen kohteena muun muassa Nuorten terveystapatutkimuksessa (NTTT), eurooppalaisessa koululaistutkimuksessa (ESPAD), Maailman terveysjärjestön koululaistutkimuksessa (WHO) sekä kouluterveyskyselyissä (Kestilä, Salasuo & Tigerstedt 2007, 9). Tässä luvussa tuon esille tilastotietoa nuorten huumeiden- sekä alkoholin käytöstä. Kerron myös päihteiden käytön eri trendeistä, eli mitkä aineet ovat yleisimpiä tai käytetyimpiä viime aikoina ja varsinkin siitä, mitkä ovat yleisimpiä käytettyjä huumeita nuorten keskuudessa. Koin myös tarpeelliseksi kirjoittaa kannabiksen käytön yleistymisestä, koska se on ollut esillä paljon. Lähdin tutkimaan nuorten kannabiksen käyttöä ja kasvatusta mediassa olleiden uutisten pohjalta.

2.1 Tilastotietoa nuorten huumeiden käytöstä

Vuosien 1992 ja 2010 välillä on Suomessa tapahtunut muutoksia liittyen huumeiden käyttöön, sillä huumeiden käyttö Suomessa on lisääntynyt huomattavasti. Alettiin puhua mahdollisesta huumeaallostasta, koska muutoksen voimakkuus oli niin suuri. Huumeaiheisessa väestökyselyssä tuli ilmi, että koko elämänsä aikana jostain laitonta huumetta käyttäneiden prosenttiluku oli noussut vuodesta 1992 vuoteen 2010 noin 11 prosenttia. Vastaavasti 15–24 -vuotiailla prosenttilukema oli noussut kahdeksan vuoden aikana 9 prosentilla. Laittomia huumeita vuoden aikana kokeilleiden määrä oli 2010 vuonna yli puolet enemmän kuin kahdeksan vuotta sitten. (Metso, Winter & Hakkarainen 2012, 9 - 46.)

Saman tutkimuksen mukaan 15–24 -vuotiaista 26 prosenttia oli sitä mieltä, että huumeita voi käyttää ilman, että siitä koituisi ongelmia. Kaikenikäiset miehet kokivat huumeiden käytön ongelmallisemmaksi kuin naiset. Vastanneista nuorista 25 prosenttia oli sitä mieltä, ettei huumeista pääse eroon ensimmäisen kokeilukerran jälkeen. Huumeiden pakkohoidosta on ollut jyrkempiä näkemyksiä vuonna 1992, kuin nykyään, sillä vastanneista 90 prosenttia oli sitä mieltä, että huumeidenkäyttä-

jät voidaan ohjata pakkohoitoon. 2010 vuonna prosenttilukema oli laskenut 18 prosentilla. (Metso ym. 2012, 82 - 83.)

Kouluterveyskyselyitä on toteutettu kouluissa vuosien ajan. Niissä kerätään tietoa nuorten hyvinvoinnista, elinoloista ja koetusta terveydestä. Kouluterveyskyselyitä on toteutettu vuodesta 1996 peruskouluissa ja muissa kouluissa ne on aloitettu vasta 2000- luvun alkupuolella. Kouluterveyskyselyssä on erillinen kysymysalue myös päihteiden käytölle. Päihteet ja riippuvuudet teemassa selvitetään nuorten kokemuksia tupakoinnista, alkoholinkäytöstä, huumekokeiluista ja pelien pelaamisesta. Nämä tiedot on kerätty vuodesta 2000 alkaen ja viimeisin päivitys on tehty vuonna 2015. (Kouluterveyskysely, [viitattu 20.6.2016].)

Ensimmäinen kysymys koskien päihteiden käyttöä oli, ”oletko koskaan käyttänyt marihuanaa tai hasista (kannabista) elämäsi aikana?” Peruskoulua käyvistä pojista vuonna 2015 viisi prosenttia oli käyttänyt viisi kertaa tai useammin kannabistuotteita. Tytöistä 2 prosenttia oli kokeillut viisi kertaa tai useammin. Lisäksi kysyttiin ”onko nuori joskus haistellut jotain seuraavista aineista: liimaa, butaania tai jotain muuta päihtymismielessä?” Pojista oli kokeillut vuonna 2015 neljä prosenttia. Tyttöillä vain yksi prosentti vastanneista oli kokeillut haistella jotain aineita. Lääkkeitä ja alkoholia yhdessä päihtymismielessä oli kokeillut kerran 11 prosenttia tytöistä vuonna 2000 kun taas vuonna 2015 vain 3 prosenttia, eli kokeilu oli vähentynyt huomattavasti. Amfetamiinin ja subutexin käytön määrä on onneksi pysynyt vuosien ajan pienenä, eikä huomattavia käytön lisääntymisiä ole tapahtunut niin tyttöillä kuin pojillakaan. (Kouluterveyskysely, [viitattu 19.6.2016].)

Kouluterveyskyselyssä on selvitetty myös, kuinka helppoa tai vaikeaa huumeita on hankkia omalla paikkakunnallaan. Vuonna 2015 peruskouluikäisistä pojista 35 prosenttia oli sitä mieltä, että se on melko helppoa ja tytöistä 40 prosenttia oli samaa mieltä. Vuonna 2000 luvut ovat olleet melko samat. Vuonna 2000 vain 13 prosenttia oli sitä mieltä, että kannabiksen polttaminen silloin tällöin on hyväksyttävää. Vuonna 2015 prosenttiluku oli jopa 29 prosenttia. Säännöllisen polttamisen hyväksyi 2000- luvulla 5 prosenttia ja 2015- luvulla 11 prosenttia. (Kouluterveyskysely, [viitattu 20.6.2016].)

Nuorista 15 – 24 -vuotiaista 12 prosenttia ovat vuonna 2010 pitäneet hyvin tärkeänä, että he ovat saaneet tietoa huumeista sosiaali- ja terveystieteiläisiltä. Koulujen huumevalistusta tärkeänä pitävien prosenttiosuus 15–24 -vuotiaiden kohdalla oli 17 prosenttia. Myös poliisilta tai oikeuslaitoksesta saatua valistusta piti tärkeänä 17 prosenttia. Vastanneista 31 prosentin mielestä lehtien, television tai radion kautta kuultu tieto oli hyvin tärkeää, kun taas internetin kautta saatua tietoa arvosti vastanneista 32 prosenttia. Internetin osuus valistuksessa on selvästi muuttunut, sillä vuonna 1992 internetin kautta saatavan valistuksen kokivat tärkeäksi 15–24 -vuotiaista vain 10 prosenttia. Prosenttiluku on siis kasvanut yli puolella 18 vuoden aikana. Ystäviltä ja tuttavilta saatua tietoa 15–24 -vuotiaista 31 prosenttia koki tärkeäksi. Huumeiden käyttäjiltä saatua tietoa pitivät 15–24-vuotiaista vastaajista vain 13 prosenttia tärkeänä. Vastanneista nuorista 28 prosenttia koki hyvin tärkeäksi kotoaan saadun huumevalistuksen. (Metso ym. 2012, 86 - 90.)

2.2 Tilastotietoa nuorten alkoholinkäytöstä

Alkoholi on päihde ja sen vaikutus ihmiseen on humaltuminen, eli muun muassa aivojen toiminnan lamaantuminen. Humalatilassa ihmisen henkinen ja fyysinen olotila heikkenee ja jännittyneisyys vähenee. Riskirajat alkoholin käytössä ovat miehillä 24 annosta viikossa ja naisilla 16 annosta. On huomattava, että nuorilla voi aiheutua haittoja jo paljon pienemmistäkin määristä. Riskiraja ei ole turvaraja. Alkoholin käytön aikaisemmalla aloituksella on tutkitusti vaikutuksia myöhemmällä iällä päihdekäyttäytymiseen. Se lisää mahdollisuutta sairastua alkoholiriippuvuuteen. Tämän takia on tärkeää viivyttää mahdollisimman pitkään nuoren ensimmäistä alkoholi kokeilukertaa. (Alkoholi ja ihmisen elämänkaari 2014.)

Edelliseen vuoteen verrattuna, vuonna 2010 alkoholin kokonaiskulutus oli vähentynyt suurin piirtein 2 prosenttia. Sen sijaan suurkuluttajien määrä on ollut puolestaan kasvussa jo vuonna 2000. Tämä on aiheuttanut sen, että alkoholista aiheutuvien haittojen määrä on ollut myös kasvussa. Myös alkoholijuomien käyttö on muuttunut viime vuosikymmeninä. Vielä 1960-luvulla lähes 70 prosenttia kulutusta alkoholista koostui väkevistä alkoholijuomista, kun taas vuonna 2009 oli luku enää neljännes. Kuitenkin Suomessa on säilynyt kaksi yleistä juomatapaa. Huma-

lajuominen on yleistä ja ruoan kanssa alkoholijuoman nauttiminen on harvinaista. (Päihdetilastollinen vuosikirja 2011, 16-19.) Nykypäivänä alkoholia käytetään ruokajuomana, janojuomana, sosiaalisen kanssakäymisen helpottamiseksi ja päihtymiseen. Alkoholin käyttö on yleistä monien kulttuurien erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa, esimerkiksi monissa juhlissa, kuten syntymäpäivillä tai häissä. (Babor ym. 2003, 15-16.)

Nuorilla alkoholin käyttö vaihtelee iän mukaan. Alkoholiin tutustutaan jo useasti alaikäisinä. Nuorten terveystapatutkimuksesta käy ilmi, että 94 prosenttia 12 -vuotiaista nuorista on raittiita. 14 -vuotiaista taas enää vain 50 prosenttia koki olevansa raittiita. Kuitenkin nuorten alkoholin käyttö on vähentynyt viime vuosikymmenien aikana sekä alkoholin käytön aloittaminen tapahtuu vanhempana kuin ennen. Vaikkakin nuorten juominen on vähentynyt, on se kuitenkin yleisempää kuin muualla Euroopassa. (Ahlström 2012.) Vuonna 2009 nuorten päihteidenkäytön lisääntyminen on näyttänyt pysähtyvän kaikilla ikäryhmillä ja molemmilla sukupuolilla. 91 prosenttia 12 -vuotiaista tytöistä ja pojista ilmoitti olevansa raittiita vuonna 2009. Raittius kuitenkin väheni sitä myötä, mitä enemmän ikää tuli. Raittiita 18 vuotta täyttäneissä oli enää vain 10 prosenttia. Tosi humalaan itsensä juovia 14–18 -vuotiaita poikia oli 22 prosenttia ja tyttöjä 21 prosenttia. (Kinnunen ym. 2015, 41-43.)

Vuonna 2015 tehdyn tutkimuksen mukaan tytöistä 99 prosenttia ilmoitti olevansa raittiita ja pojista 97 prosenttia. Raittiuden osuus onkin ollut suurimmillaan 12–16 -vuotiaiden keskuudessa vuonna 2015 jos vertaa lukuja koko 2000- lukuun. Jos vertaa lukuja vuodesta 2013 vuoteen 2015 on 14 -vuotiaiden raittius kasvanut 10 prosentilla. Raittiiden lukumäärä nousi 16 -vuotiaiden poikien kohdalla 11 prosentilla, mutta tytöillä edistystä ei tapahtunut lainkaan. Nuorten juomistiheys ja humalajuominen on ollut myös laskussa. Vuonna 2015 melkein kaikki tilastoluvut ovat olleet laskussa. (Kinnunen ym. 2015, 41 - 43.)

Mikko Salasuo kirjoittaa artikkelissaan, kuinka 1969- vuonna keskioluiden myyminen ruokakaupoissa herätti toiveita, että suomalaisten juomatavat muuttuisivat ja enää ei juotaisi niin paljon väkeviä juomia. Siinä kävi kuitenkin toisin. Juuri tulleen lakimuutoksen myötä ruokakaupoissa aletaan myös myydä nelosolutta, vahvoja lonkeroita ja siidereitä. Myös ”limuviinat” siirretään Alkosta normaaleihin ruoka-

kauppoihin. Vaikka tätä asiaa ajavat ovat sitä mieltä, että sääntely vähenee, kuluttajien asema paranee ja Suomessa aletaan noudattaa eurooppalaista alkoholikulttuuria, on Salasuo eri mieltä. Tilanne tulee olemaan Salasuon mukaan sama kuin vuonna 1969 tai 2004, kun alkoholiveroja alennettiin. Alkoholikuolemien määrä kasvaa ja nuoret saavat helpommin nyt kaupoista ”limuviinaa”. Kansanterveydelliset kustannukset nousevat entisestään. Salasuon mukaan tiedämme seuraukset jo erittäin hyvin tässä vaiheessa, miksi siis muutos tuli? Kysyy Salasuo. (Salasuo 2016, 21.)

2.3 Päihteiden käytön eri trendejä

1970-lukua ennen ei ole täsmällistä tietoa huumeiden käytöstä. Näinä vuosina nuorten keskuudessa marihuanan käyttö lisääntyi, mikä johtuneesi siitä, että nuorten asenteet huumeiden käytön vaarallisuudesta muuttuivat. 1980 -luvulla tapahtui täyskäännös. Monien huumeiden käyttö väheni ja nuorten asenteet muuttuivat päinvastaiseksi 1970-lukuun verrattuna. 1990-luvulla päihteiden käyttö kasvoi melkein samoihin lukemiin kuin 1970-luvulla. Yhä nuorempia saatiin kiinni päihteidenkäytöstä ja uusia huumeita tuli markkinoille. Marihuanan, kokaiinin, LSD, amfetamiinin, heroiinin ja tupakan käyttö nousi samalle tasolle kuin 1970-luvulla tai jopa korkeammallekin. Nämä tiedot ovat yhdysvaltalaisesta NIDA- tutkimuksesta, jossa on tutkittu ala- ja yläasteikäisiä sekä lukiolaisia. (Rogers & Goldstein 2012, 48 - 59.)

Vuonna 2002 toteutettiin Euroopan komission rahoittama Psychonaut 2002-projekti, jonka tarkoituksena oli kartoittaa verkossa tapahtuvaa tiedonvaihtoa huumeista ja kerätä informaatiota huumetrendeistä ammattilaisille. Hankkeen tutkijaryhmään kuului muun muassa A-klinikkasäätiö. Kartoituksessa selvisi, että reseptilääkkeiden käyttö oli merkittävin huumetrendi. Erilaiset synteettiset ja kasvipohjaiset piristeet olivat myös yhdessä tai erikseen reseptilääkkeiden kanssa uusi trendi. Sosiaalisesti hyväksyttävämpänä pidetään kasvituotteita, enemmän kuin synteettisiä aineita. Huumeiden käyttötrendi yleistyy sitä mukaa mitä hyväksyttävämpänä

nuorten keskuudessa huumeiden kokeilua pidetään ja koska niiden hankkiminen on verkosta helpompaa. (Majava 2005, 16.)

Vuosien 1992–2010 välisenä aikana THL on tehnyt kyselytutkimusta liittyen huumeisiin ja huumeiden käyttöön. Huumeiden käyttö on yleistä erityisesti alle 35-vuotiailla. Vuonna 1992 kuudella prosentilla alle 35-vuotiaista oli kannabiskokeiluja ja vuonna 2010 17 prosentilla. 15–24-vuotiailla huumeiden käyttömäärien erot eivät ole niin suuret, mutta yleisesti ottaen miehillä on enemmän kannabiskokeiluja kuin naisilla. Melkein kaikki miehet ja naiset, jotka ovat kokeilleet kannabista, ovat myös kokeilleet jotain muita huumeita. Tämän seurauksena huumeidenkin käytön trendit ovat samankaltaisia kuin kannabiksen käytön trendit. Kovien huumeiden käyttäjiä oli vaikea tarkastella, koska kyselyssä ei tavoitettu laitoksissa asuvia sekä kodittomia. Siitä huolimatta vertailussa huomattiin, että kovien huumeiden käyttö oli lisääntynyt sitten vuodesta 1992. Amfetamiinia käyttäneitä 15–24-vuotiaita miehiä oli 9 prosenttia vuonna 2006. Ekstaasia oli vuonna 2010 käyttänyt 7 prosenttia miehistä ja kokaiinia 6 prosenttia. Naisista amfetamiinia oli käyttänyt vuonna 2010 6 prosenttia, ekstaasia 4 prosenttia ja kokaiinia 3 prosenttia. (Metso ym. 2012, 19.)

Aikuisväestöstä vain 2 prosenttia oli kokeillut amfetamiinia sekä ekstaasia ja kokaiinia 1,5 prosenttia. Kannabista oli 36 prosenttia 25–34-vuotiaista kokeillut joskus. Muidenkin huumeiden käytön käyttäjäluvut olivat korkeammat 25–34-vuotiailla. Joskus amfetamiinia oli aikuisväestöstä kokeillut 6 prosenttia, opiaatteja 3 prosenttia ja kokaiinia 4 prosenttia. Lääkkeiden väärinkäyttöä oli 10 prosentilla kyselyn vastanneista 25–34-vuotiaista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2011, 25.)

1990-luvun alkuun saakka on mallasjuomien kulutus kasvanut Suomessa. Kuitenkin niiden käyttö on vähentynyt ja vaihdellutkin viime vuosina. Väkevät juomat ovat olleet huippuvuosina 1970–1980 kulutukseltaan paljon korkeammalla tasolla kuin nykypäivänä. Niiden kulutus on laskenut vuodesta 2007 vuoteen 2015 36 prosenttia. (Alkoholijuomien kulutus 2015.) Huhtasen (2012,42) juomatapatutkimuksen mukaan 2008-luvulla 15–19-vuotiaat miehet olivat käyttäneet keskiolutta eniten kaikista alkoholijuomista, prosenttiosuus oli 46,2. Eniten keskiolutta olivat juoneet 15–19-vuotiaat naiset. Miehillä toiseksi yleisintä on väkevien juomien käyttö. Väkevien juomien prosenttiosuus oli miehillä 25,5 ja naisilla siideri 28 prosenttia. Seuraavassa taulukossa (Taulukko 1.) on tuotu esille, kuinka monta kertaa viimei-

sen 30 päivän aikana on käyttänyt eri alkoholijuomia. Prosenttilukemat ovat vuodelta 2015 ja taulukosta on hyvä vertailla tyttöjen ja poikien alkoholijuomien käyttöeroja.

Taulukko 1. Alkoholijuomien käyttökertojen lukumäärät viimeisen 30 päivän aikana prosentti-lukemin. (Raitasalo, Huhtanen & Miekkala 1995-2015, 52-56.)

2015	Tytöt	Pojat
Olut	17%	29%
Siideri	22%	12%
Long- drink	23%	20%
Viini	15%	11%
Väkevät alkoholijuomat	20%	22%

2.3.1 Näkemyksiä kannabiksen käytön yleistymisestä

Kotimaan uutisissa kerrottiin, kuinka joissain Euroopan maissa takavarikoitu kannabis on ollut vahvempaa kuin aiemmin. Yhdysvalloissa kannabis sisälsi yleensä vähemmän kuin 2 prosenttia THC:tä, mutta vuonna 2015 huumevirasto DEA on löytänyt kannabista, jossa on jopa 20 prosenttia THC:tä. Erkki Sippola kertoo, että Suomessakin kannabis on nykyisin vahvempaa, kuin kymmenen tai kaksikymmentä vuotta sitten. Kannabis on myös hyvin tunnettu psykiatrian erikoissairaanhoidon puolella, missä on hoidossa yhä enemmän nuoria ihmisiä, jotka ovat polttaneet kannabista. (Pulliainen 2016.) Kannabiksen käyttö on lisääntynyt suomalaisilla nuorilla, mikä näkyy nuorten 25–34-vuotiaiden aktiivisempänä kannabiksen käytönä. Nuoret eli 15–34-vuotiaat ovat polttaneet kannabista viimeisen vuoden aikana enemmän, kuin muissa Euroopan maissa. Kaikkein suurin tekijä kannabiksen yleistymiseen on asenteiden muutos. Säännöllisen kannabiksen käyttöä pidetään harmittomampana kuin viikoittaista humalajuomista. Tutkimusprofessori Pekka

Hakkarainen kertoo, että yhä useampi nuori tuntee tutun, keneltä on saatavilla kannabista. Kotikasvatuksen yleistyminen on merkittävää. Suomalaisista jopa joka sadas on kannabiksen kotikasvattaja. (Kotimaa 2015.)

Vuonna 2015 kannabiskasvattamojen määrä on lisääntynyt tuplasti Itä-Uudellamaalla, kertoo Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen komisario Kai Vepsäläinen. Vepsäläisen mukaan viljelmien löytämiseen on vaikuttanut se, että toiminta on organisoitu uudelleen vuonna 2014. Kannabiskasvattajia voi tulla ilmi jopa useampia viikossa. Kannabista voidaan viljellä missä vain. Kasvattajat ovat iältään yleensä 20–30-vuotiaita, jotka myyvät kannabista myös itse. (Jokinen 2016.)

Ylikonstaapeli Lounais-Suomesta kertoo, etteivät pienituloisten perheiden lapset ole ainoita, jotka käyttävät kannabista. Se on halvempaa kuin mitä ihmiset kuvittelevat. Jos neljä nuorta ostaisi Lounaisrannikolla gramman kannabista, tekisi se noin viisi euroa yhdeltä nuorelta. Ylijäänyt ruoho onkin ylikonstaapelin mukaan helpompi kuljettaa kotiin, kuin esimerkiksi illanvietosta jääneet kaljatölkit. Kannabista voidaan polttaa jopa keskellä kouluviikkoa, koska sitä ei huomata niin helposti, kuin alkoholin juomista. Kannabiksen polttelu ei ylikonstaapeli Aro-Heinilän mukaan ole uusi näky enää myöskään yleisillä paikoilla. Se kertoo siitä, että kannabista on paljon käytössä. Nuorten huumausainerikosten kehitys huolestuttaa poliiseja. Joka viides huumausainerikoksista on alle 15-vuotiaiden tekemiä. (Vastoin vanhempien luuloja nuorten suosima huume on todella halpaa, [viitattu 9.7.2016].)

3 RIIPPUVUUS JA ADDIKTIO

Tässä luvussa käsittelen riippuvuutta käsitteenä. Tutkin, eroavatko riippuvuus ja addiktio toisistaan ja mitä asioita riippuvuus- käsitteeseen kuuluu. Käyn myös läpi fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen riippuvuuden, eli riippuvuuden eri muotoja. Koin tärkeänä myös tuoda esille, millainen alttius nuorilla on riippuvuuteen ja kuinka se vaikuttaa heihin eri tavalla, kuin esimerkiksi aikuisiin.

Riippuvuutta ja addiktiota käytetään yleensä toistensa synonyymeinä. Latinaksi riippuvuus on *addictio*. (Partanen ym. 2015, 106; Viljamaa 2011, 7.) Poikolaisen mukaan addiktio ja riippuvuus tarkoittavat suurin piirtein samaa asiaa, mutta monet ovat myös eri mieltä asiasta. *Hänen* oman näkemyksensä mukaan addiktion kriteeriset piirteet eroavat riippuvuuksille asetetuista kriteereistä. (2011, [viitattu 10.9.2016].) Addiktio on jonkin tietyn tunnetilan tai toiminnan pakonomaista tarvetta, silloin ihminen tavoittelee tyydytystä pakonomaisesti piittaamatta haittapuolista. Riippuvuus on jonkin aineen tai toiminnan oma-aloitteista käyttöä, eikä niinkään keskeisimpänä ole tietty aine tai toiminta. (Partanen ym. 2015, 106.) Ennen vanhaan alkoholin juomista ja huumeiden käyttöä on pidetty syntisenä. Ajattelutapa, että alkoholismi tai huumeiden käyttö voisi olla sairaus, on syntynyt vasta lääketieteen kehittyessä. Kaikkia riippuvuutta aiheuttavia aineita pidettiin syypäinä riippuvuuden syntyyn ja niiden saamista yritettiin vaikeuttaa esimerkiksi kieltoain avulla. Ajan myötä ihmiset alkoivat uskoa, että tietyt tekijät, esimerkiksi perinnölliset tekijät, vaikuttivat alttiuteen sairastua. Lopulta on siirrytty ajatukseen, ettei riippuvuus ole vain fyysistä riippuvuutta, vaan siihen kuuluu myös psyykinen ja sosiaalinen riippuvuus. Tämän ajattelutavan myötä huomattiin, että riippuvuus voi syntyä myös muihinkin asioihin, kuin koukuttaviin aineisiin. (Koski-Jännes 2000, 24 - 26.)

3.1 Riippuvuuden eri muotoja

Riippuvuuden ilmiöstä on monenlaisia näkökulmia ja määritelmiä ja ne tulevat muuttumaan ja kehittymään vielä tulevaisuudessa. Riippuvuuden kuvaa on hankala hahmottaa, mutta olisi tärkeää, että siitä pystyttäisiin antamaan kuitenkin realistinen kuva. Usein siitä voidaan kuvitella, että riippuvuus on synonyymi jonkun asi-

an pitämisestä. Riippuvuudella tarkoitetaan mielenterveyden häiriötä, eikä vain normaalia vaihtelua käyttäytymisessä. Käyttäytymisen muuttuminen pakonomaiseksi, hallitsemattomaksi ja päihdehakuiseksi merkitsee päihteistä puhuttaessa riippuvuutta. (Soikkeli 2002, 18.) Terve riippuvuus on tärkeä osa elämää. Jokin tunne tai toiminta aiheuttaa välittäjäaineiden vapautumisen aivoissa. Tämä synnyttää mielihyvän tunteen, jota ihminen haluaa toistaa. Riippuvuus ohjaa ihmisen käyttäytymistä. Mielihyvän tuottajia voivat olla esimerkiksi seksi, päihteet, ruoka ja hoivaaminen. Terve riippuvuus auttaa sitoutumaan sosiaaliseen yhteisöön. Mikään yksi tietty tekijä ei aiheuta riippuvuutta, vaan se on monen tekijän summa. Sen syntyyn voivat vaikuttaa kuitenkin tietyt seikat, esimerkiksi impulsiivisuus, heikko ahdistuksen sietokyky, pessimistinen omaa tulevaisuuttaan ajatellen, toimintamallit sekä paineet sosiaalisessa ympäristössä, opitut asenteet päihteisiin ja käyttötavat. Omat vuorovaikutussuhteet voivat vaikuttaa riippuvuuden syntyyn, kuten myös mielenterveysongelmat ja geenit. Päihdeongelmista 40 - 60 prosenttia tutkimuksen mukaan selittää perimä. (Riippuvuuden syntyminen, [viitattu 26.3.2016].)

3.2 Fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen riippuvuus

Fyysinen riippuvuus ei kuulu ihmisen perusominaisuuksiin. Se on aineen ominaisuus, johon liittyy vieroitusoireet, esimerkiksi vapina, kouristelu, kivut, kuumeinen olo, hikoilu ja univaikeudet. Kun on kyse päihderiippuvuudesta, ihmisellä kasvaa sietokyky koukuttavaan aineeseen, joka taas aiheuttaa annosten suurenemisen. Kun ihmiselle syntyy fyysinen riippuvuus, hänen on saatava tietty määrä esimerkiksi päihdyttävää ainetta saadakseen olotilansa ”normaaliksi”, eli näin hän estää vieroitusoireiden tuloa. (Fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen riippuvuus, [viitattu 3.4.2016].) Toisin sanoen ihmisen elimistö on muovautunut uudelleenlaiseen tapaan toimia ja se näkyy välittäjäaineiden toiminnan muutoksena (Partanen ym. 2015, 115).

Psyykinen riippuvuus on opittua käyttäytymistä, eli jostain toiminnasta tai aineen olemassaolosta on tullut tapa saada tyydytystä. Psyykkisessä riippuvuudessa vieroitusoireet ilmenevät hermostuneisuutena, ahdistuksena, masennuksena, passiivisuutena ja aloitekyvyttömyytenä. Jokin toiminta tai aine voi olla myös keino

paeta vaikeita asioita ja tapahtumia. (Fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen riippuvuus, [viitattu 3.4.2016].) Ihminen on siis riippuvainen tunteesta, jota aine tai toiminta aiheuttaa. Psykkisessä riippuvuudessa ilmenee ajatustapa, että voi hyvin silloin, kun on saanut esimerkiksi päihtymystilan aikaan. On myös mahdollista, että ihminen on riippuvainen tilanteesta, missä hän käyttää päihteitä, eikä niinkään itse aineesta. Ihmisen historia, elämäntilanne ja persoonallisuus vaikuttavat psyykkisen riippuvuuden syntyyn. Psykinen riippuvuus syntyy yleensä ennen fyysistä riippuvuutta. (Ruonavaara 2010, 8.) Silloin, kun on psyykkisesti riippuvainen, on erittäin retkahdusherkkä, koska ihmisen alitajunta vie hänet juuri sopiviin tilanteisiin, milloin voisi retkahtaa. Helposti käy niin, että esimerkiksi huumeiden käyttäjä rakastuu aineisiin, jolloin hänellä on korkeammat odotukset aineesta, kuin mitä sen vaikutus todellisuudessa on. Lievää psyykkistä riippuvuutta syntyy kofeiiniin, kannabikseen ja hallusiogeeneihin. Keskipahvaa riippuvuutta syntyy amfetamiiniin, ekstaasiin, liuottimiin, alkoholiin ja vahvaa psyykkistä riippuvuutta aiheuttavat kokaani, opiaatit, heroini ja nikotiini. (Laine, [viitattu 1.8.2016].)

Sosiaalinen riippuvuus ilmenee riippuvuutena johonkin tiettyyn ihmisjoukkoon, jossa aineita nautitaan. Sosiaalisessa riippuvuudessa ihminen kokee hyväksymisen tunnetta. Myös tunne siitä, että kuuluu johonkin tai on osa jotain suurempaa, on yleistä sosiaalisessa riippuvuudessa. Tämä muoto voi esiintyä jo ennen riippuvuussairautta. (Fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen riippuvuus, [viitattu 10.4.2016].) Jos ihminen kokee oikein positiivisena ryhmään kuulumisen, vahvistuu hänen riippuvuusikäyttäytymisensäkin. Ryhmän jäsenet toimivat ihmisen tarpeena, selviytymiskeinona ja ratkaisuna ongelmiin ja tämä tukee hänen riippuvuuttaan. (Partanen ym. 2015, 116.)

3.3 Nuorten alttius riippuvuuteen

Nuorilla altistavia tekijöitä riippuvuuden syntyyn on muutamia. Perinnölliset tekijät vaikuttavat huomattavasti nuorten päihteiden käyttöön. Myös aggressiivisuus, impulsiivisuus, vakavat käyttäytymisen häiriöt ja itsehillinnän vaikeudet lapsuudessa voivat ennustaa runsasta päihteiden käyttöä nuoruudessa. Päihteiden käyttöä on huomattu enemmän ainakin pojilla, jotka ovat hyperaktiivisia ja käytösongelmaisina.

Heillä voi ilmetä myös samanaikaisesti tunne- ja käytösvaikeuksia. Alttiutta lisäävät myös vanhempien päihde- tai mielenterveysongelmat, kasvatus, vanhempien ja nuorten välinen suhde, konfliktit ja vihamielinen ilmapiiri perheessä. Jos perheessä on kovin vapaamielinen kasvatus tai nuorella ja vanhemmilla on etäiset suhteet, ne voivat aiheuttaa nuorelle ongelmia päihteidenkäytössä. Myös perheen heikko sosionominen asema vaikuttaa riippuvuuden alttiuteen. Päihteiden helppo saatavuus ja myönteinen suhtautuminen päihteisiin lähipiirissä toimivat altistavina tekijöinä. Mutta täytyy muistaa, että monet nuoret selviävät nuoruudestaan näistä kaikista riskitekijöistä huolimatta. (Partanen ym. 2015, 362 - 363.)

Vaikeat ja ahdistavat elinolot lapsuudessa vaikuttavat huomattavasti päihteiden ongelmakäyttöön aikuisena. Murrosiässä elävä lapsi kaipaa aikuiselta tukea, turvaa ja kannustusta. Vertailu omia vanhempia kaverien vanhempiin on nuorille yleistä, varsinkin kun on kyse päihteiden käytöstä. Nuori alkaa tässä ikävaiheessa korjata puutteitaan. Jollei nuori ole oppinut ongelmratkaisutaitoja tai niiden opettelu on viivästynyt, tulee hänestä helposti välinpitämätön ja hän voi ottaa liian suuria riskejä. Alkoholin käyttö tai kokeilu on yleistä nuorten keskuudessa tai nuorisokulttuureissa, niin kuin aiemmin on mainittu. Jos vanhemmuuden taidoissa on ollut puutetta, voi se lisätä riskiä aiheuttaa päihteiden liikakäyttöä. Nuoren ongelmat päivittäisessä elämässä voivat aiheuttaa masennusta, mihin haetaan helpotusta päihteillä. Vanhempien toistuva päihteiden käyttö voi lisätä nuoren mielenkiinnon heräämistä myös siinä mielessä, että hän haluaa selvittää, mikä päihteissä kiehtoo vanhempia niin paljon, että lapsistaan huolehtiminen on jäänyt toissijaiseksi. Kaikki nämä yllämainitut voivat johtaa riippuvuuskäyttämiseen, vaikkakin nuorilla päihderiippuvuus on harvinaista. Kuitenkin jo nuorena päihteiden käytön aloittaminen voi kieliä myöhemmin puhkeavasta päihderiippuvuudesta. Muita riskitekijöitä nuoren elämässä ovat heikot sosiaaliset suhteet ja muu lähiympäristö, ei suinkaan vain perhe, vaikka sekin kuuluu riskitekijöihin merkittävästi. (Holmberg 2010, 76 - 79.)

4 PÄIHTEET JA NUOREN ELÄMÄ

Tässä luvussa kerron nuoruudesta, millainen se on elämänvaiheena, mitä siihen sisältyy ja nuoren riskikäyttäytymisestä. Käyn myös läpi yleisimmät huumeet. Koin myös tarpeelliseksi kertoa nuoren päihteiden käytön huomaamisesta ja siihen puuttumisesta sekä päihteiden käytön vaiheista. Lopuksi selvitän kirjallisuuden avulla, millaiset nuoret sortuvat päihteisiin ja miksi.

4.1 Nuoruus elämänvaiheena

Nuoruus on elämänvaihe, jolloin ihminen kasvaa psyykkisesti, henkisesti ja fyysisesti. Se on siirtymävaihe aikuisuuteen ja silloin nuorella on mahdollisuus muokata omaa ympäristöään siihen sopivaksi. Kasvun ja kehityksen taustalla nuoruudessa ovat perimä ja ympäristö. Nuorelle on voinut periytyä jokin kyky, esimerkiksi musikaalinen taito, mutta se on lahjakkuutta vasta kun nuori itse aktiivisesti kehittää sitä. Nuoruusiän kehitys tarvitsee paljon voimavaroja. Elämään voi vaikuttaa kokonaisvaltaisesti pienikin häiriö nuoren elämässä, kuten esimerkiksi perheen mahdolliset ongelmat, sillä nuori kuuluu osaksi perhettä. (Aaltonen ym. 2003, 13 - 16.)

Nuoruuteen kuuluu rajojen kokeileminen ja rikkominen. Vanhempien on tärkeää opettaa nuorelle, milloin hän on käyttäytynyt väärin. Rajojen on tarkoitus luoda nuorelle turvallisuuden tunteen ja auttaa perhettä jaksamaan arjessa. Vaikka nuorella tulisi ulkonäöllisiä muutoksia, esimerkiksi nenärengas tai erikoinen hiusväri, on aikuisen näytettävä, että nuorta rakastetaan hänen ulkonäöstään huolimatta. Hyväksytyksi tuleminen ja positiivinen palaute auttavat nuorta saavuttamaan positiivisen minäkuvan. Vanhempien välinpitämättömyys voi luoda nuorelle kuvan, ettei häntä hyväksytä sellaisenaan, kun hän on. Nuori voi reagoida vanhempien välinpitämättömyyteen joko vaatimalla itseltään liikoja tai hakemalla huomiota väärin keinoin häiriökäyttäytymisellä tai riskikäyttäytymisellä. (Aaltonen ym. 2003, 154.)

Murrosiässä nuori voi ilmaista itseään riskikäyttäytymisellä. Yhteiskunnan, normien ja järjestelmän vastustaminen kuuluu riskikäyttäytymiseen. Sillä on myös sosiaalinen merkitys. Näitä ilmenemismuotoja on esimerkiksi päihteiden käyttö. Se voi kuulua osaksi nuorisokulttuuria, johon tietty elämäntapa tai arkipäivänhallinta sisäl-

tyy. Nuoret yleensä myös siirtävät vastuun riskikäyttäytymisen seurauksista sille, joka nuorten mielestä pahan olon aiheuttaa, esimerkiksi omat vanhemmat. (Aaltonen ym. 2003, 284.) Vanhemmista irtautuminen jo varhaisessa nuoruusvaiheessa voi aiheuttaa koulun tai yhteiskunnan normien uhmaamista tai vastustamista. Yksi nuoren kehitystehtävä on irtautua vanhemmista ja itsenäistyä. Jos tämä tapahtuu liian aikaisin, irtautumisen kohteeksi joutuu yleensä koko yhteiskunta tai koulu. Nuori voi ilmaista irtautumistaan jättäytymällä pois koulusta tai tekemällä pikkurikoksia. Tämän takia olisi tärkeää, että nuori saisi pysyä mahdollisimman kauan kodin vaikutuspiirissä ja saisi riittävästi huomiota osakseen. (Kinnunen 1999, 23.)

4.2 Yleisimpiä huumeita

Huumeilla tarkoitetaan aineita, joita käytetään huumaantumistarkoitukseen. (Päihitteet, [viitattu 5.2.2016]). Huume- sana on synonyymi sanalle huumausaine. (Soikeli 2002, 14 - 15.) Huumeita voi olla eri muodoissa esimerkiksi nesteinä, jauheena, kapseleina, kiinteänä aineena tai tabletteina. Huumeita voidaan käyttää myös monin eri tavoin, kuten nielemällä, imaisemalla nenään, pistämällä ruiskeena suoraan suoneen tai polttamalla joko piipun tai savukkeen kautta. Eri huumeita ovat muun muassa kannabis, amfetamiini, ekstaasi, kokaiini, crack, LSD ja heroini. (Sininauhaliitto, 10.)

Kannabis on hampukasvis, josta THC eli kannabinoidi on huumaavaa ainetta. Kannabiksesta on eri muotoja, kuten kuivaa ruskeaa purua, jota sanotaan marihuanaaksi, kuivattu levy, jota kutsutaan nimellä hasis tai sitten kannabisöljy, joka nimensä mukaan on öljyä. (Kannabis, hasis, marihuana ja kannabisöljy, [viitattu 5.2.2016].)

Amfetamiini voi olla jauheena, tablettina tai liuoksena. Amfetamiinia otetaan joko suun kautta tai pistetään ruiskeella suoraan suoneen. (Sininauhaliitto, 11.)

Ekstaasi aiheuttaa amfetamiinin tapaan nopeasti riippuvuutta. Ekstaasia on pillerin, pulverin ja kapselin muodossa. Siitä tulee kiihottunut vireystila, joten käyttäjä ei tunne väsymystä ollenkaan. Usein sitä käytetään nuorten keskuudessa. (Sininauhaliitto, 12.) Maailmassa kolmanneksi yleisin huume on ekstaasi. Sitä käytetään

joko suonensisäisesti, nuuskaamalla tai suoraan syömällä. (Ekstaasi, [viitattu 6.2.2016].)

Kokaiini on kokapensaasta peräisin oleva aine. Kokapensaassa on kokalehtiä, joita käytetään piristeenä. Sen käyttöön kiinnitettiin huomiota erityisesti vasta 1990-luvulla. Kokaiinin koostumus on jauhetta ja sitä käytetään joko polttamalla, piikitämällä suoneen tai nuuskaamalla. **Crack** taas on kokaiinin johdannainen ja sitä käytetään polttamalla. (Kokaiini, [viitattu 6.2.2016].)

LSD on huumausaine, joka aiheuttaa ns. ”matkoja”. Huumeiden käyttäjä ei voi tietää etukäteen, miten huume vaikuttaa ja kokeillessa voi nähdä epäluonnollisia asioita. LSD siis aiheuttaa näkö- ja kuuloharhoja, jotka saattavat olla todella voimakkaita. (Sininauha, 13.) LSD:tä voidaan käyttää joko suun kautta tablettina tai kapselina, mutta myös imeytettynä joko sokeriin tai paperin palaan, koska se on vesiliukoista. Huumausainekäyttöön LSD on tullut vasta 1960-luvulla. Sitä ennen ainetta on kokeiltu sekä psykelääkkeenä, että totuusseerumina. (LSD, [viitattu 6.2.2016].)

Heroiinia valmistetaan raakaoppiumista, josta uutetaan morfiinia ja siitä tulee heroiinia. Se on joko ruskeaa tai vaaleaa jauhetta, jota käytetään suonensisäisesti, polttamalla, nuuskaamalla tai suun kautta. Heroiini on yleisin käytetty opioidi buprenorfiinin rinnalla. (Heroiini, [viitattu 6.2.2016].)

Lääkkeaineet ovat kolmanneksi käytetyin aine tupakan ja alkoholi jälkeen. Alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttö on myös hyvin yleistä. Lääkkeillä pyritään usein saamaan normaali olotila päihtymystilan sijaan. Lääkkeiden käyttö on muuttunut päih-tymishakuiseksi, kun sitä käytetään enemmän, mitä lääkäri on määrännyt ja alkoholin kanssa yhdessä, kun lääkkeitä käytetään suonensisäisesti tai kun kielen alle tarkoitettu lääke liuotetaan ja nuuskataan. Yleisimpiä väärinkäytettyjä lääkkeitä ovat bentsodiatsepiinit, jotka ovat rauhoittavia tai unilääkkeitä ja opiaattijohdannaiset kipulääkkeet, jotka ovat tarkoitettu kivun hoitoon. Lääkkeissä vieroitusoireet voivat olla hyvin vakavat ja vahva psyykinen ja fyysinen riippuvuus mahdollista. (Lääkkeet ja sekakäyttö, [viitattu 8.10.2016].)

4.3 Päihteiden käytön huomaaminen ja siihen puuttuminen

4.3.1 Käytön huomaaminen

Se, että huomaa nuorten huumeidenkäytön, on hankalaa. Monet murrosiän ongelmat, kuten käyttäytymisen, pukeutumisen ja ulkonäön muutokset kuuluvat normaaliin nuoruuteen. (Maurila 2002, 9.) On myös otettava huomioon, että nämä muutokset saattavat silti olla oireita nuoren huumeiden käytöstä. Nuoren käyttäytymiseen kannattaa kiinnittää enemmän huomiota, jos hän sosiaalisesta ja pirteästä luonteestaan huolimatta muuttuu yhtäkkiä aggressiiviseksi ja vihaiseksi ilman syytä. Pitää ottaa huomioon myös nuoren lisääntynyt väsymys sekä mahdollisesti sekavuus. Poissaolot koulusta ja/tai koulumenestyksen heikkeneminen on selvä merkki jostain, mistä kannattaa ottaa selvää. Nuori voi myös helposti unohdella asioita ja väitellä tiettyjä puheenaiheita vanhempiansa kanssa. Salailu on myös yleistä. (Käyttäytymisen muutoksia, [viitattu 4.3.2016].)

Ulkoisen olemuksen muutokset tulevat yleensä vasta käyttäytymisen muutosten jälkeen. Ulkoiset muutokset voivat esimerkiksi olla ruokahalun muutokset (ei maitu ollenkaan tai nuorella on suuri makeanhimo), makea savun tuoksu vaatteissa (ei sama kuin tupakan), laihtuminen, pupillien suurentuminen tai pienentyminen (riippuen aineista, mitä nuori mahdollisesti käyttää), jatkuva ns. ”tupakkayskä”, henkilökohtaisen hygienian laiminlyönti sekä se, että nuori vaikuttaa humalaiselta, muttei haise kuitenkaan alkoholilta. Hän voi peitellä pistojen tai mustelmien jälkiä. (Ulkoisen olemuksen muutokset, [viitattu 4.3.2016].) Nuoren tavaroista voi löytyä pillereitä, joita hänen ei tulisi käyttää tai mitä lääkäri hänelle ei ole määrännyt. Sätäkäpaperia voi löytyä, vaikka olisi tiedossa, ettei nuori polta. ”Nyssykkä” outoa ainetta voi olla merkki siitä, että lapsi käyttää huumeita, myös injektioruiskun ja neulan löytäminen on vahva merkki huumeiden käytöstä. (Mauriala 2002, 9.)

4.3.2 Käyttöön puuttuminen

2002–2004-vuoden ehkäisevän päihdetyön tilaisuudessa tuli ilmi, että nuorista suurin osa haluaa jutella päihteistä ja niihin liittyvistä aiheista. Työskentelyä voi

helpottaa sillä, että antaa nuorten itse keksiä kysymyksiä, joihin aikuiset vastaavat. Toinen keino on ryhmissä kysymyksiin vastaamista. Silloin nuoret voivat yhdessä miettiä ja pohtia aiheita ja kysymyksiä päihteisiin liittyen. Nuoret haluavat tulla kuulluksi, kun puheenaiheena ovat päihteet, eikä heitä vähäteltäisi. Tilaisuudessa nuoret kertoivat, ettei heidän ole vaikea kieltäytyä päihteistä. Kuitenkin terveystapakyselyissä tulee ilmi, että sosiaalisen paineen merkitys on päihdekokeilussa mukana. Olennaista on siis huomioida nuoren kaveripiiri, koska kaverit vaikuttavat myös nuoren omiin asenteisiin. (Kylmänen 2005, 26 - 27.) Suurin osa nuorista kokeilevat huumeita kavereidensa seurassa. Helpommaksi kokeilun nykypäivänä tekevät varmasti nuorten asenteet, jotka ovat muuttuneet esimerkiksi kannabista kohtaan. Vaikka siitä ensimmäisestä kokeilukerrasta ei syntyisikään vielä riippuvuutta, on nuorten huumeiden käyttö aina otettava vakavasti ja siihen on puututtava. Vanhempien miettiessä esimerkiksi, onko nuori alkanut käyttämään huumeita, on kuitenkin hyvä muistaa, että normaaliin murrosikään kuuluu mielialan vaihtelut ja itsensä etsiminen. (Mistä tunnistat kokeilun ja käytön? [viitattu 1.3.2016].)

Oleellisinta siinä vaiheessa, kun aikuinen on varma nuoren huumeiden käytöstä, on asiaan puuttuminen. Puuttuminen nuoren huumeiden käyttöön jo varhaisessa vaiheessa voi tehdä huumeiden käytön lopettamisen helpommaksi, kun sitä käyttöä ei ole jatkunut vielä pitkään. Ulkopuolisten apua nuoren huumeidenkäytön lopettamiseen haetaan yleensä vasta silloin, kun läheiset ovat jo kokeilleet kaikki keinonsa. Esimerkiksi vanhempien on hyvä ottaa nämä seikat huomioon ottaessaan puheeksi nuoren huumeiden käytön. Oma huoli lapsen hyvinvoinnista on tuotava esiin, hänelle täytyy kertoa, että tietää mitä on tapahtunut ja missä mennään. Vanhempi voi kysyä suoraan huumeidenkäytöstä ja syitä siihen, miksi nuori on ruvennut käyttämään huumeita. Nuoren vastauksia on kuunneltava. Aikuisen on hyvä varautua myös siihen, että nuori kieltää kokonaan huumeiden käytön. Oma kielteinen kanta huumeiden käyttöön on tehtävä selväksi, mutta on annettava kuitenkin lupaus siitä, että auttaa ja tukee nuorta kaikin mahdollisin tavoin käytön lopettamiseksi. Keskustelemalla nuoren kanssa, voi nuoren yrittää saada ymmärtämään tekonsa ja toimintansa. Huumeiden käytön lopettamisen edistämiseksi voidaan tehdä toimintasuunnitelma, jossa tulee ilmi, tarvitaanko mahdollisesti ulkopuolista apua. (Miten puutut käyttöön? [viitattu:5.3.2016].)

Vanhempien täytyy luottaa lapseensa, jos ei ole syytä olla luottamatta. Jos lapsi sanoo, että se oli vain yhden kerran kokeilu, on tätä uskottava. Se voi olla vanhemmille suuri shokki, mutta tärkeää on pysyä maltillisena ja miettiä tilanteeseen järkevää ratkaisua. Aikuisen rooli on pidettävä yllä ja mahdollisen puheyhteyden säilyttäminen nuoreen on tärkeää. Tilannetta ei ainakaan kannata pahentaa äkkipikaisilla teoilla, esimerkiksi fyysisellä väkivallalla. Nämä reaktiot voivat herättää epäoikeudenmukaisuuden tunteita nuorena. Hänelle voi tulla uhmakas olo ja se saattaa purkautua esimerkiksi kostonhaluisuudella. Jos puheyhteyttä nuoreen ei ole, silloin vanhemman on hyvä myöntää itselleen tilanne ja hyväksyä se, ettei yhteys nuoren kanssa vain kohtaa. Tämä kuuluu myös normaaliin murrosikään. Mahdollista on myös, että puheyhteys on vajanainen. Nuori valehtelee vanhemmilleen, ettei heidän tarvitsisi tietää koko totuutta. Tilanne saattaa olla myös toisinpäin. Nuori tuntee, ettei hänellä ole keskusteluyhteyttä vanhempiinsa. Vanhemmilla ei ole aikaa keskittyä huomaamaan nuorten ongelmia, vaan he keskittyvät omiin juttuihinsa. Oli tilanne kumminpäin vain, on tärkeää saada puheyhteys toimimaan. Avuksi voi pyytää sukulaisia, ystäviä tai ammattiauttajia. Jos vanhemmasta tuntuu, että hänen kätensä ovat sidotut ja sanoja ei löydy, niin voi ottaa yhteyttä vanhempiin, joilla on, tai on ollut samanlaisia kokemuksia, esimerkiksi nuoren kaveripiiristä jonkun nuoren vanhempiin. Tällöin on helppo sopia yhteisistä tavoista, joilla puututaan nuorten huumeidenkäyttöön. Jos tämäkään ei auta ja selvittelyistä syntyy vain riitaa, voi apua myös pyytää ammattiauttajilta. (Mauriala 2002, 17 - 18.)

4.4 Nuorten päihteidenkäytön vaiheet

Esimerkki nuorten päihteiden käytön jaottelusta voi olla seuraavanlainen. Siinä on kuusi vaihetta: raittius, kokeilukäyttö, satunnainen käyttö, varhainen huolestuttava (tai haitallinen käyttö), haitallinen käyttö ja päihderippuvuus. Toinen käytön vaihe, kokeilukäyttö, on useimmiten tupakan sekä alkoholin kokeilua. Vakituinen useamman päihteen käyttö ja sen kautta tulleita haitallisia seuraamuksia ilmenee neljännessä käytön vaiheessa (varhainen huolestuttava tai haitallinen käyttö). Toiseksi viimeisessä käyttövaiheessa seuraamuksia on ollut jo useampia ja päihteiden käyttö on jatkuvaa. Yleisimpiä vaiheita ovat joko toinen tai neljäs käytön vaihe.

Siirtyminen toiselta käyttövaiheelta kolmanteen tai neljänteen on hyvin nopeaa. (Kylmänen 2005, 24 - 25.)

Kokeilu on nuorille luonnollista. He ovat uteliaita, vapaampia ja itsenäisempiä kuin mitä lapsena olivat. He ovat nähneet ja kuulleet päihteistä ja kaikki erilainen ja uusi on mielenkiintoista. Alkoholi ja muut päihteet ovat nuorille varmasti iso juttu. Kuitenkaan tämä ei koske kaikkia nuoria. Yhdysvalloissa tehdyn tutkimuksen mukaan monen maan nuoret ovat kokeilleet alkoholia tai pilveä. Nuorilla kokeilu on suunnittelematonta ja todella harvoin tapahtuvaa päihteiden käyttöä. Tässä vaiheessa nuorilla on matala toleranssi, eivätkä he tarvitse paljoa saadakseen sitä päihtynyttä tunnetta, mikä alkoholista tai pilvestä tulee. Tupakka, alkoholi ja marihuana (pilvi) ovat yleensä niitä ensimmäisiä päihteitä, joita nuori kokeilee. Niitä on helppoa käyttää ja nuoret saavat käsiinsä niitä helposti. Alaikäisenä alkoholin hankkiminen voi olla jopa hankalampaa kuin kannabiksen. Nuorten piireissä liikkuu sekä kannabiksen kasvattajia, että välittäjiä. Netistä voi saada jopa siemeniä ja muita välineitä, joita kasvattamiseen tarvitaan. (Rogers & Goldstein 2012, 42 - 43.)

Kun päihteidenkäytön kokeilun muutamat kerrat eivät enää riitä, on nuori siirtynyt käyttövaiheeseen. Kokeiluja voi tulla uusiin päihteisiin, mutta mikäli jotain päihdetä käyttää yhtäjaksoisesti, on kokeilujakso päättynyt. Tässä vaiheessa nuorella on yleensä ajatus, että kaikki tekevät sitä ja hänen on kuuluttava myös joukkoon. Se, että pää kestää päihtymistä, on kovuuden merkki. Nuori on ylpeä siitä, että hän kestää esimerkiksi pilvessä olemisen. Tällöin vielä nuori ei käytä päihteitä yksin, vaan porukassa viikonloppuisin. Lievän käytön vaiheessa vanhemmat saattavat saada lapsensa kiinni päihteiden käytöstä. Nuori keksii tekosyitä ja valehtelee vanhemmille määristä ja kokeilukerroista. Harrastukset ja koulu alkavat tässä vaiheessa kiinnostamaan vähemmän. (Rogers & Goldstein 2012, 44.) Rogersin ja Goldsteinin (2012, 45 - 46) mukaan väärinkäytön vaiheessa nuorille tärkeintä on huumeet ja alkoholi. Aiemmassa vaiheessa siihen kiinnittyi jokin toiminta, minkä aikana käyttö tapahtui. Esimerkiksi elokuvan katselu tai ennen jalkapallo-ottelun alkua nuoret saattoivat ottaa muutaman oluen, mutta kun on kyse väärinkäytöstä, unohdetaan muu toiminta. Mikään muu ei tunnu enää hauskalta tai tärkeältä, vain päihteidenkäytöllä voi saavuttaa hyvän olotilan. Tässä vaiheessa nuori rupeaa käyttämään päihteitä yksinkin, eikä siihen tarvita enää kaveriporukkaa ympärille,

varsinkaan kavereita, jotka eivät käytä huumeita tai alkoholia. Päihtymystila on nuorelle normaalia ja lopettamisesta tulee entistä hankalampaa. Viikoittaiset käyttömäärät lisääntyvät ja huumeiden saantia ruvetaan rahoittamaan myymällä tai välittämällä itse huumeita. Myös toleranssi kasvaa ja se sama annos, mikä riitti kokeiluvaiheessa, ei enää ole riittävä.

Riippuvuus on lopullinen vaihe nuoren päihteidenkäytössä. Käyttö on pakonomaista ja silloin nuori tuntee tarvetta olla koko ajan päihtymystilassa. Käytön kontrollointi on vaikeaa ja nuori ei hallitse enää päihteiden käyttöönsä. Rajat, joita nuori on itselleen esimerkiksi huumeiden käytöstä laatinut, häilyvät ja lopulta kaikki omat periaatteet katoavat. Esimerkkinä voi olla ”en käytä koskaan huumeita koulun aikana”. Myös fyysisesti ja henkisesti nuori voi pahoin. Kunto huononee ja tunnon tuskat käyttämisestä tulevat myös mukaan kuvioihin. Nuorella voi lisääntyä itsentunnon huononeminen ja itsensä vihaamisen tunteet, jopa itsemurha ajatuksia voi syntyä huumeidenkäytön seurauksena. Nuori ei välttämättä myönnä näiden kaikkien ongelmien johtuvan päihteiden käytöstä. Ei-toivotuista seuraamuksista huolimatta nuori ei pysty lopettamaan päihteidenkäyttöä, jos on kyse on riippuvuudesta. (Rogers & Goldstein 2012, 46 - 47.)

Yleensä nuorilla tapahtuu vielä nopeampi eteneminen vaiheesta toiseen, kuin aikuisilla (Rogers & Goldstein 2012, 41). Vanhemmat tai työntekijät eivät aina ole se ensimmäinen taho, joka on huolissaan, vaan kaverit. Jopa nuori itse voi huolestua omasta päihteidenkäytöstään, ennen kuin muut huomaavat mitään. Haasteena nuoren päihteiden käytöstä onkin sen huomaaminen ja siihen puuttuminen. (Kylmänen 2005, 24 - 25.) Yleensä nuorten huumeiden käyttö kuitenkin huomataan nopeasti, koska heidän on vaikea salata muuttuneet käytöstavat ja heidän läheiset aikuisensa huolestuvat. Mutta haittapuolena on havaittu, että seuraamukset voivat olla pienimuotoisempia kuin esimerkiksi aikuisilla. Tällöin nuoren huumeiden käyttö voi pitkittyä tai lisääntyä, kun sitä ei huomioida tarpeeksi. Vanhemmat huolestuvat, kun saavat tietää nuoren käyttävän huumeita, esimerkiksi marihuanaa. Tällöin yleisin tapa on vain perääntyä ja olla tekemättä asialle mitään. Ajatellaan vain, että se on normaalia käytöstä nuorelta ja että kaikilla on tällainen vaihe. Vanhemmat syyttävät myös yleensä muita ihmisiä, eikä laita nuoria vastuuseen omista teoistaan, vaan päinvastoin suojelevat heitä. (Rogers & Goldstein 2012, 41.)

4.5 Millaiset nuoret sortuvat päihteisiin ja miksi?

Päihteet kuvastavat aikuisten maailmaa ja ovat kiellettyjä nuorilta, mutta silti ne kuuluvat yhä useamman nuoren kehitysvaiheeseen. Päihteitä käytetään mielihyvän ja huumaavan olotilan saamiseksi. Nuoret hakevat päihteiden käytöllä sosiaalista turvaa, jännitystä sekä helpotusta arjen ongelmiin. Siihen liittyy sosiaalisissa piireissä tietyn roolin saavuttaminen ja jännittävä elämäntyyli. Nuorille päihteiden käytöstä kieltäytyminen voi olla hankalaa, koska heillä on hyväksytyksi tuleminen paine. Nuorilta unohtuvat päihteiden käytön kokeilusta syntyvät vaarat ja haitat, koska he eivät osaa ajatella kokeilun seurauksia. Jos nuori asuu alueella, missä huumeiden käyttö on yleistä, on huumeita helpommin esillä myös hänen tuttavapiirissään. Tämä edesauttaa nuorta saamaan helpommin huumeita ja niitä mahdollisesti myös tarjotaan hänelle. (Koski 2012, 10; Päihdeongelmat, [viitattu 18.3.2016].) Nuori, joka on aloittanut huumeiden käytön, voi olla millaisesta perheestä tahansa. Ei ole mitään yleistä päihteidenkäyttäjänuorta. Riskialttiimpia päihteidenkäytölle ovat kuitenkin ne, joilla kotiolot, koulutus, vapaa-aika ja/tai työ ei anna tarpeeksi motivaatiota. (Jokela & Mäkynen 2001, 6.)

Ahdistus on yksi tekijä, joka saa nuoret käyttämään huumeita. Seurauksena ahdistuneisuudesta aletaan etsiä lievityskeinoja, kuten esimerkiksi alkoholi, huumeet, pelaaminen, tavaroiden ostelu, syöminen tai seksi. Nuoren luovan ja vuorovaikutuksellisen käyttäytymisen estyminen niin yksityisessä sekä sosiaalisessa elämässä johtaa ahdistukseen, joka johtaa edellä mainittuihin toimintoihin. Ne lievittävät ahdistuneisuutta ja auttavat rentoutumaan. On myös mahdollista, että nuori ottaa mallia kotoaan vanhemmilta, esimerkiksi äidiltä, joka käyttää alkoholia turhauttuaan. Myös yhteiskunnan arvot helpottavat riippuvuuden syntyä. Eri mainokset, jotka antavat positiivisen kuvan esimerkiksi alkoholista, ruoasta ja lääkkeistä, aiheuttavat kokeilunhalua, mutta myös ylläpitävät riippuvuutta, joka on ilmennyt jo aiemmin. Markkinointi on tehty lapsia ja nuoria varten tutkimuksien mukaan. Ylivoimaisen ahdistuksen aiheuttajana voi olla myös tunne-elämän rakenteiden ristiriita, joka on syntynyt nuoren kasvu- ja muuttumishaasteiden keskellä. (Turpeinen 2004, 80 - 82.)

Nuorten päihteidenkäytön selittäviä malleja ovat syrjäytymismalli ja nuorisokulttuurinen malli (Niemelä 2008.) Nuorisokulttuurisessa mallissa huumeekokeilut koetaan

yleensä alakulttuureissa. Nuoret irrottautuvat omista vanhemmistaan tulemalla riippuvaiseksi kavereistaan ja nuorisokulttuurista. Omat idolit, eri aikakaudet ja muoti-ilmiöt liittyvät nuorten huumeidenkäyttöön. Näihin voidaan samaistua huumeiden kautta. Nuoren jokaista päätöstä ja koko elämää ohjaavat huumeet. Nuorisokulttuurissa huumeekokeilut liittyvät juhlimiseen. Se on kiehtovaa ja trendikästä. Näin nuori hakee elämyksiä ja fiiliksiä, joita ei ilman päihteitä uskota saavan. Nuorisokulttuurinen malli näkyy suuresti suomalaisessa nuorten päihdekulttuurissa. (Jokela & Mäkynen 2001, 11 - 12.) Syrjäytymismallissa ajatellaan, että nuorella ei ole myönteistä menneisyyttä. Ahdistuneisuus aiheuttaa kyvyn nähdä oman elämänsä myönteisiä puolia. Nuori, joka on menettänyt omanarvontunteensa, on alttiimpi päihde-, rikos- tai väkivaltakierteeseen. Syrjäytyneiden nuorten ryhmissä esiintyy myös koulunkäyntiongelmia, työttömyyttä ja puutteita ihmissuhdetaidoissa. Päihteidenkäyttö on opittu malli ja sen oletetaan poistavan ongelmia ja auttavan rentoutumaan. Nuori haluaa kuulua johonkin ryhmään, saada arvostusta ja tulla hyväksytyksi. Tässä kuitenkin ei keskeisenä ongelmana ole päihteidenkäyttö vaan elämäntyyli. Päihteidenkäyttö on vain osa tätä koko ongelmavyöhykettä. (Jokela & Mäkynen 2001, 12 - 13.)

Malleissa ero on se, että syrjäytymismallin mukaan nuori etsii pakokeinoa arjesta ja päihteidenkäyttö tulee mukaan kuvioihin. Nuorisokulttuurisessa mallissa taas päihteidenkäyttö on harkittua ja kontrollissa. Käyttö nähdään turvallisempana nuorisokulttuurisessa mallissa. On mahdollista, että nuori voi käyttäytyä molempien nuorisokulttuuristen mallien mukaisesti. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että nuori automaattisesti olisi kiinnostunut päihteidenkäytöstä. Niin kuin aiemmin jo mainittiin, Suomessa nuorisokulttuurinen malli on yleisempi. Alkoholi kuuluu vapaa-ajan viettoon nuorillakin. Asenteen päihteisiin ovat myönteisemmät ja riski ongelmakierteeseen on suurempi. Nuorisokulttuurisesta mallista ajautuminen syrjäytymismalliin voi tapahtua huomaamatta, ja sieltä poispääsy nuorelta voi viedä vuosia. (Jokela & Mäkynen 2001, 14.)

5 ENNALTAEHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Tässä luvussa kerron yleisesti ennaltaehkäisevästä päihdetyöstä, sen eri muodoista, tavoitteesta ja kohdentumisesta. Sivuan myös aihetta ennaltaehkäisevä päihdetyö kouluissa ja tuon esille uuden lain: laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä, joka on astunut voimaan 24.4.2015.

5.1 Ennaltaehkäisevä päihdetyö – määritelmä ja laki ennaltaehkäisevästä päihdetyöstä

Ehkäisevä päihdetyökäsite määrittyy alkoholipolitiikasta ja raittiustyöstä. Se on myös saanut vaikutteita kansanterveysajattelusta ja huume-politiikasta. Ehkäisevä päihdetyö kuuluu osaksi laajempaa ehkäisevää sosiaali- ja terveyspolitiikkaa. Sen tavoitteena on edistää terveyttä ja hyvinvointia. Päihteiden käyttöä ehkäistään ja vähennetään ja tämä onnistuu vaikuttamalla päihteiden hintaan, saatavuuteen, tiedottamiseen ja asenteisiin. Kaikki tämä kuuluu ehkäisevän päihdetyön toimintaan. Kaikki riippuvuudet, ikäryhmät ja sektorit on otettava huomioon. On syytä ymmärtää, että ehkäisevä päihdetyö on pitkäjänteistä, suunniteltua, vankasti perusteltua, jatkuvasti arvioinnin kohteena ja se on jämässä kokonaisuus, joka on kytketty muuhun ehkäisevään työhön. Toimintakenttä on moniammatillinen ja työ-tapa verkostoituva. (Irti Huumeista ry ym. 2001, 151.)

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä on tullut voimaan 24.4.2015. Lain tarkoituksena on ehkäistä alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamia haittoja. (L 24.4.2015/523, 1 luku, 1§). Tässä laissa päihteillä tarkoitetaan alkoholipitoisia aineita, huumausaineita sekä lääkkeitä ja muita aineita, joita käytetään päihtymiseen. Ehkäisevällä päihdetyöllä taas tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla vähennetään päihteiden käyttöä, sekä siitä aiheutuvia sosiaalisia, terveydellisiä ja yhteiskunnallisia haittoja. (24.4.2015/523, 1 luku, 2§). Jokaisessa kunnassa tulee olla nimettyä toimielin, joka huolehtii päihdeolojen seurannasta ja tiedotuksesta omassa kunnassaan. Toimielimen on tiedotettava yksityisille henkilöille ja koko väestölle päihdehaitoista ja niiden vähentämisestä. (24.4.2015/523, 1 luku, 5§.)

5.2 Ennaltaehkäisevän päihdetyön eri muodot, tavoitteet ja kohdentuminen

5.2.1 Ennaltaehkäisevän päihdetyön eri muodot

Alkoholi-, tupakka-, huume ja rahapelivalvontaa suorittavat Valvira, aluehallintovirastot, huumausainelainsäädäntö ja poliisihallitus. Alkoholituotteiden lupa- ja valvontatoiminnan tavoitteena on ehkäistä terveys ja yhteiskunnallisia haittoja. Se kohdistuu valmistukseen, tukkumyyntiin ja anniskeluun sekä vähittäismyyntiin. Ikärajavalvonta ja mainonta kuuluvat myös ehkäiseviin menetelmiin. Alkoholin saantia on valitettavasti helpottanut kasvava jakeluverkosto ja tuontimääräysten löystyminen ulkomailta. Taas huumausaineiden valvonnassa puututaan eritoten huumausainerikollisuuteen. Tällä tavoin pyritään ehkäisemään huumemarkkinoiden lisääntymistä. Tulli- ja rajavartijaviranomaisten sekä poliisien yhteistyötä on myös lisätty. Suomen huumausainepolitiikkaa linjaa Suomen huumausainestrategia, joka on ensimmäisen kerran tullut voimaan vuonna 1997. Tupakkatuotteisiin liittyen taas Valvira on suurimmassa roolissa. Se ohjaa esimerkiksi kuntia hoitamaan tehtävänsä tupakkalakiin liittyen. Tupakan mainostaminen on kiellettyä Suomessa. Valvira valvoo myös tuotteiden myyntiä koostumuksen, laadunvalvonnan ja pakkausmerkintöjen osalta. Se antaa myös tarvittaessa ohjeita toimintaperiaatteiden aikaansaamiseksi niin Suomessa kuin koko maassakin. (Partanen ym. 2015, 472-473.)

Päihdevalistus koostuu tiedotuksesta ja terveystietokasvatuksesta. Menetelminä toimivat kouluihin suunnatut päihdekasvatusohjelmat ja joukkotiedotuskampanjat. Valistuksella vaikutetaan ihmisten asenteeseen ja tietoon päihteistä. Tämä ei silti johda pakosta käyttäytymisen muutokseen, mutta se on kuitenkin välttämätöntä. Valistukselle on kehitetty eri tunnusmerkkejä, niin että se olisi käyttäytymistä edistävää. Näitä ovat yhteiskunnallinen innostava ja toimiva valistus sekä problematisoiva ja aloitteellinen valistus, joka edistää paremmin muutosta, tutkimustieto, joka toimii valistuksen pohjana, ajankohtaiset teemat ja ihmisiä askarruttavat asiat ja hyvin perusteltu valistus. (Partanen ym. 2015, 475.)

Työpaikoilla on olemassa päihdeohjelma, joka ehkäisee päihteiden liikkakäyttöä ja siitä aiheutuvia riskejä ja haittoja. Myös varhainen tunnistaminen, neuvonnan an-

taminen ja hoitoon ohjaaminen kuuluvat päihdeohjelmaan tai päihdetoimintamalliin. Alkoholin tai huumaavien lääkkeiden väärinkäytön takia Suomessa on noin 60 hoitajaa ja lääkäriä menettäneet ammattioikeutensa. Työnantajat ovat tehneet ilmoituksen heistä Valviraan, mutta tämä on vasta myöhäistä puuttumista. Työpaikoille tarvittaisiin varhaista puuttumista. Myös terveydenhuollossa on suoritettava ehkäisevää päihdetyötä. Se edellyttää päihteiden käytön puheeksi ottamista ja verkostoituvan ja moniammatillisen työtavan laajentumista terveydenhuollossa. (Partanen ym. 2015, 478-479.)

5.2.2 Ennaltaehkäisevän päihdetyön tavoitteet

Tavoitteena on päihteiden kysynnän vähentyminen ja saatavuuden, tarjonnan ja päihdehaittojen vähentyminen. Terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen ovat myös osa tavoitteista. Lait esimerkiksi säätelevät päihteiden saamista ikärajoitusten olemassaololla. Vaikuttamalla vanhempiin ja kasvattajiin voidaan vähentää myös tarjontaa. Myös ravintoloiden anniskelun tarkkuuteen huomion kiinnittäminen, sen suunnittelu ja toteutus ovat osa ehkäisevää päihdetyötä. Perus- ja ihmisoikeuksien edistäminen liittyen päihteisiin on yksi ehkäisevän päihdetyön tehtävistä. On oltava tarkkana, etteivät käytetyt keinot ehkäisevässä päihdetyössä aiheuttaisi uudenlaisia ongelmia. Päihdepolitiikan tavoite onkin, että taloudelliset, sosiaaliset, terveydelliset ja kustannukset aiheutuen päihteiden käytöstä tai sen torjunnasta, pysyisivät niin pieninä kuin mahdollista. (Partanen ym. 2015, 469-470.)

5.2.3 Ehkäisevän päihdetyön kohdentuminen

Ehkäisevän päihdetyön kohdentumisen tasoja ovat yksilö, perhe, lähiyhteisö ja yhteiskunta. Päihteiden käyttöön pyritään yhteiskunnan tasolla vaikuttamaan esimerkiksi alkoholin tarjontaan ja alkoholimainontaan. Tavoitteena on myös ymmärryksen lisääminen päihdetietoisuuteen ja päihdeilmiöihin ja alkoholi- ja huumevalvonta. Ehkäisevä päihdetyö vaatii moniammatillisuutta ja verkostojen luomista. Vasta sitten kun siihen kuuluu mahdollisimman moni taho, voi ehkäisevä päihde-

työ olla tuloksellista ja yhteisiä tavoitteita saavutetaan. Paikalliseen lähiyhteisöön vaikutetaan paikallisen alkoholipolitiikan avulla kouluissa olevilla ehkäisevän päihdetyön toimintamalleilla ja asuinympäristöä muokkaamalla. Ehkäisevän päihdetyön toimintamallin tavoitteena on syrjäytymisen vähentyminen ja järjestää päihdeettömiä tapahtumia perheille. (Partanen ym. 2015, 471-472.)

5.3 Ehkäisevä päihdetyö kouluissa

Ennaltaehkäisevän päihdetyön tavoite on tehdä koulusta turvallinen ja riskejä vähentävä ympäristö. Tätä tukee myös ympäristöstrategia, jota sovelletaan kouluissa. Koulu mielletään yhdeksi ennaltaehkäisevän päihdetyön verkoston osaksi. Ehkäisevä päihdetyö kouluissa sisältää paljon eri yhteistyötahoja, esimerkiksi nuorten vanhemmat, kunnan tai kaupungin päihdepalvelut ja muu paikallinen ehkäisevän päihdetyön verkosto. Myös terveen kasvun ja kehityksen tukeminen sekä turvallisen oppimisympäristön edistäminen ovat tärkeä osa ehkäisevää päihdetyötä. Nuorilla täytyisi olla mahdollisuus saada ohjausta ja apua luottamuksellisesti, tukea koulun käymiseen ja laajoja terveystarkastuksia tietyin väliajoin. Olisi myös tärkeää, että koulun henkilökunta osaisi oikeaan aikaan ja oikeanlaisesti puuttua mahdolliseen päihteidenkäyttöön. On muistettava myös, että vapaa-ajan toiminnat ovat osa ehkäisevää päihdetyötä. (Varjonen 2015, 42.)

Lainsäädäntö, terveystiedon opetussuunnitelma ja koulun ehkäisevän päihdetyön suunnitelma tukee koulujen ehkäisevää päihdetyötä. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma koulussa on vanhempien, koulun työntekijöiden ja oppilaiden yhteinen sopimus. Siinä tuodaan esille, kuinka koulussa voitaisiin ehkäistä päihteiden saatavuutta ja haittoja, joita päihteiden käytöstä ilmaantuu. Olisi hyvä hyödyntää myös muuta ehkäisevän päihdetyön osaamista, jota alueella on. Suunnitelma olisi työväline kouluyhteisössä ja sitä voitaisiin hyödyntää ongelmatilanteissa ja hoitoonohjauksessa. Se sisältäisi toimintamallin ja varhaisen puuttumisen mallin. Olisi tärkeää päihdesuunnitelman toteutumisen kannalta, että koko koulu- ja oppilaitosyhteisö sitoutuu pelisääntöihin, jotka on yhdessä luotu. (Ehkäisevä päihdetyö peruspalveluissa, 27. [viitattu 12.9.2016].)

6 PÄIHDETYÖ ENNEN JA NYT

Tässä luvussa kerron, millaista päihdetyö oli vuosikymmeniä sitten. Koin tärkeänä tuoda esiin myös hieman historiaa, koska osa haastateltavistani oli iältään vanhempia. On myös hyvä verrata, millaista päihdetyö oli ennen ja millaista se on nyt. Nykypäivän auttavista tahoista halusin tuoda esille A-klinikkasäätiön, eri järjestöjä, etsivän nuorisotyön ja nuorisoasemat.

6.1 Päihdetyö menneinä vuosikymmeninä

Suomalaisia koskeva ensimmäinen alkoholipoliittinen päätös tuli vuonna 1638, jolloin määrättiin viinanpolttovero. Suomessa oli yleistä itsetehdyn oluen juonti, mutta myös paloviinan poltto lisääntyi 1500-luvulla. Kotipolttota yritettiin jatkuvasti enemmän rajoittaa. 1800-luvulla tuli voimaan viina-asetus, minkä mukaan vain maanviljelijät saivat polttaa viinaa sen nojalla, että he maksaisivat siitä valmisteveroa. Tämä laki jäikin Suomessa voimaan vuoteen 1866 asti. Vuonna 1870 kiellettiin kokonaan alkoholin myynti, mikä aiheutti kaupunkiin ja teollisuuskeskuksiin ongelmia. Kieltolaki tuli voimaan vuonna 1919 Suomessa ja laki säädettiin myös Islannissa, Norjassa ja Yhdysvalloissa. Vain valtiolla oli yksinoikeus maahantuontiin, myyntiin ja valmistukseen. Tämä ei kuitenkaan ollut pysyvä ratkaisu Suomelle. Alkoholin käyttö lisääntyi rajusti ja alkoholin haitat alkoivat näkyä entistä enemmän. Alkoholirikollisuus lisääntyi huomattavasti kieltolain aikaan. Kieltolain aikana perustettiin raittiuslautakuntia, jotka sitten tekivät esityksiä hoidosta, jotka koskivat vain tunnettuja henkilöitä. Muut kansalaiset jäivät sitten poliisien valvontaan. 1920-luvun puolivälissä alettiin valmistella alkoholistien lakisääteistä pakkohoitoa. 1930-luvulla huumeidenkäyttäjät hakeutuivat sairaalahoitoon. Vuoden aikana heitä oli hakeutunut hoitoon kolme henkilöä, vaikka huumeidenkäyttäjää epäiltiin olevan 65 henkilöä. 5.4.1932 tuli väkijuomalaki voimaan. Taas vuonna 1944 tuli ostajan tarkkailijajärjestelmä voimaan. Eli jokaiselle asiakkaalle annettiin ns. viinakortti, josta tuli ilmi sekä asiakkaan henkilöllisyys sekä aikaisemmat ostot. Jos asiakas oli ostanut liian paljon lyhyellä aikavälillä viinaa, joutui hän tarkkailijan puhutteluun. Hänelle

voitiin antaa myyntikielto, ettei asiakas saisi ostaa viinaa ollenkaan. Tämä menetelmä oli voimassa vuodesta 1944 vuoteen 1957. (Päihdetyön historiaa, [viitattu 1.8.2016].)

Kun kieltolaki kumottiin, tuli samana vuonna voimaan hiljaisten humalaisten nuhtelulaki. Köyhäinlautakunnan tuli varoittaa juopumuksesta pidätettyjä henkilöitä, jos heitä ei tuomittu rikoslain mukaan. Nuhtelulaki kumottiin taas alkoholista, minkä tarkoituksena oli palauttaa alkoholitit takaisin raittiiseen elämään ja näin myös saada heistä taas yhteiskunnalle hyödyllisiä jäseniä. Vastuu alkoholihuollon järjestämisestä kuului kunnissa oleville huoltolautakunnille. Toimenpiteenä olivat varoitus, raittiusvalvonta ja lopuksi hoitoon ohjaus johonkin yleiseen huoltolaan. Tämä huoltola ei ollut oikeastaan mikään hoitopaikka, vaan tuotantolaitos, jossa työnteko oli tärkein hoitomuoto. Myös kaiken tämän rinnalla kehitettiin vapaaehtoista päihdehoitomuotoa. Laitoshuollon tarvetta vähennettiin perustamalla A-klinikkaverkosto, joka sai ideansa Yhdysvalloista. Avohoitoa ja asumispalveluita myös lisättiin. Ensimmäinen päihdeongelmaisten tutkimuspoliklinikka perustettiin vuonna 1950 Helsinkiin. Vaasaan perustettiin vuonna 1953 avohoitoklinikka. (Päihdetyön historiaa, [viitattu 1.8.2016].)

Suomen ensimmäinen AA-ryhmä aloitti vuonna 1948. Vapaan alkoholihuollon kannatusyhdistys ry perustettiin samana vuonna ja se oli alkoholihuollosta kiinnostuneiden järjestöjen yhteistoimintaelin. Helsingissä ja Vaasassa avattujen A-klinikoiden tuottamien tulosten perusteella tutkimussäätiö esitti idean, että perustettaisiin järjestö vastaamaan klinikatoiminnasta. A-klinikkasäätiö perustettiin siten 10.10.1955. Sen tarkoituksena oli toimia yhteistyössä lakisääteisen alkoholihuollon kanssa sekä tukea alkoholi-ongelmaisten hoidon järjestämistä perustuen vapaaehtoisuuteen ja hoidon ylläpitämistä. Myös toimintojen kehittäminen siten, että ne pyrkisivät yhteiseen päämäärään, oli yksi A-klinikkasäätiön tehtävistä. Ensimmäiset kokeiluklinikat jatkuivat A-klinikkasäätiön alaisena ja uusia A-klinikoita avattiin Lahteen, Turkuun ja Tampereelle vuonna 1957. Ensimmäinen krapulahoitokokeilu oli vuonna 1960, jonka seurauksena avattiin Suomeen ensimmäiset katkaisuhoidon asemat. Kun vuoden 1960 lopulla ensimmäinen huumeaalto tuli Suomeen, täytyi avata nuorille tarkoitettuja avohoitopaikkoja. 1970-luvulla avattiin ensimmäiset nuorisoasemat. 1975-luvulla Suomessa oli jopa 15 A-klinikkaa, 9 nuori-

soasemaa ja 8 katkaisuhuoltoasemaa. Myös 10 hoitokotia saatiin aikaiseksi ja yksi kuntoutuslaitos. A-klinikkasäätiön lähtökohdat hoidolle olivat eritoten vapaaehtoisuus ja merkityksellisyys. Alkoholisteja kannattaa hoitaa ja valinnanvapaus luo myös vastuuta. Alkoholiongelmaista kohdellaan ihmisenä ja tasavertaisesti, eikä vain yksilönä vaan perheeseen kuuluvana. (Historia, [viitattu 1.8.2016].)

6.2 Koulu auttavana tahona

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (L 30.12.2013/1287) 1 luvun 2§:ssa tarkoitukse-
na on muun muassa ehkäistä ongelmien syntymistä ja turvata varhainen tuki sitä
tarvitseville. 3 §:ssa opiskelijahuolto pitää sisällään laissa tarkoitettun oppilashuol-
lon sekä perusopetuksessa, että ammattikouluissa ja lukioissa. Opiskelijahuolto on
toimintaa, joka tukee yksilöllistä ja yhteisöllistä hyvinvointia sekä tukee oppi-
misympäristöä, joka on turvallinen ja terveellinen. Opiskeluhuollon avulla tuetaan
oppimista ja ehkäistään tai lievennetään mahdollisimman varhain opiskeluun liitty-
viä ongelmia. *Lain* mukaan opiskelijalla on oikeus päästä keskustelemaan henkilö-
kohtaisesti joko kuraattorin tai koulun psykologin kanssa seitsemän työpäivän ku-
luessa siitä, kun opiskelija on sitä pyytänyt. Mutta jos on kyse kiireellisestä tapauk-
sesta, on opiskelijan päästävä psykologin tai kuraattorin puheille jo samana päivä-
nä tai seuraavana työpäivänä. (L 30.12.2013/1287, 2 luku, 15§.)

Opiskeluhoolto on oppilaitosyhteisössä sijaitsevaa toimintaa, joka edistää psyyk-
kistä ja fyysistä terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia. Sitä toteutetaan yhteistyössä
sosiaali- ja terveystoimen, opetustoimen sekä opiskelijoiden, että heidän huoltaji-
ensa kanssa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimintaohjelmat ohjaavat opis-
keluhuollon toimintaa ja opiskeluhoitosuunnitelmien laadintaa. Opiskeluhoolto-
suunnitelma laaditaan yhdessä opiskeluhoollon toimijoiden, opiskelijoiden ja huol-
tajien kanssa ja sen toteuttamisesta, kehittämisestä ja arvioimisesta vastaa koulu-
tuksen järjestäjä. Opiskelijahuoltoon sisältyy sekä yhteisöllinen opiskelijahuolto,
sekä yksilöllinen opiskelijahuolto, kouluterveydenhuolto ja opiskeluterveydenhuol-
to. (Opiskeluhoolto, [viitattu 20.7.2016].) Opiskelijoiden hyvinvoinnin edellytyksenä
on hyvinvoiva opiskeluyhteisö. Sen sisältöön kuuluu mielenterveyden edistäminen,
sekä toimintatavat, jotka ehkäisevät kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää. Lisäksi

oppilashuolto ehkäisee poissaoloja, edistää terveellisiä elämäntapoja sekä edistää opiskelijoiden ja vanhempien osallisuutta. Oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista vastaa ensisijaisesti oppilaitoksen henkilökunta, mutta erityisesti rehtori ja opettajat. Psykologit, terveydenhoitajat, lääkärit ja kuraattorit osallistuvat myös yhteisöllisen opiskelijahuollon suunnitteluun ja toteuttamiseen. Yhteisöllinen opiskeluhuoltotyö huomioidaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimintaohjelmaa tehtäessä. (Yhteisöllinen opiskeluhuolto, [viitattu 20.7.2016].) Yksilökohtainen opiskeluhuolto taas on yksittäisiä opiskeluterveydenhuollon palveluja, kuraattori- ja psykologipalveluja sekä muuta opiskeluhuoltoa, jota annetaan yksilökohtaisesti. Opiskelijan tuen tarpeen selvittämisessä on hyödyllistä käyttää monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa. Monialainen opiskeluhuolto koostuu jostain tietyistä asiantuntijaryhmästä, mutta vahvana osallistujana tässä ryhmässä ovat tietenkin opiskelija itse ja hänen huoltajansa. (Yksilökohtainen opiskeluhuolto, [viitattu 20.7.2016].)

Oppilashuoltoryhmiä on perustettu peruskouluissa aikaisemmin kuin lukioissa tai ammattikouluissa. Oppilashuoltoryhmiä perustettiin myös ilman lakisääteistä velvoitetta. Vuonna 1980 kouluhallitus on antanut ohjeita ryhmien perustamiselle, mutta ryhmiä on kuitenkin enemmän alettu perustamaan 1980-luvun lopulla. Ammattikasvuhallituksen ohjekirjeissä oli useita mainintoja oppilashuoltoryhmään kuulumisesta ja niiden annetuista tehtävistä. Yläasteen oppilashuoltoryhmään on tavallisesti kuulunut rehtori, opinto-ohjaaja ja terveydenhoitaja. Oppilashuoltoryhmällä oli kaksi erilaista mallia. Ensimmäinen oli lokeroituneen asiantuntijuuden malli, jossa työt jaettiin kunkin asiantuntijuuden mukaan. Silloin ei pohdittu kokonaisuutta tai yhteisiä tavoitteita. Toisessa mallissa taas työntekijöiden uupuminen oli vaarana, kun vaikeita oppilaita ei jaettu mitenkään tasapuolisesti. Lapset esi-neellistettiin hoitamisen kohteiksi ja kiireellisemmät tapaukset hoidettiin nopeasti alta pois. (Oppilaan monet auttajat 1992, 14-16.)

Elokuussa 2014 tulleen oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan koulujen on järjestettävä opiskeluhuoltoryhmä. Eli se ei enää ole ollut vapaaehtoista, kuten esimerkiksi 1990-luvulla. Kun ryhmän perustamisesta tuli velvoite, muuttui sen rakenteen ja rooli enemmän yhteisöä tukevaksi. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, [viitattu 27.7.2016].) Opiskeluhuoltoryhmä on oppilaitoskohtainen ja se kattaa vain yhteisölliset asiat ja järjestämiseen liittyvät asiat. Sitä ohjaavat opetussuunnitelma ja

sen sisältö on säädettyä. Opiskeluhooltoryhmä siis laatii opiskeluhoitosuunnitelman, joka kuvaa opiskeluhoitoa ja sen kokonaisuutta siinä oppilaitoksessa ja se laaditaan monialaisessa yhteistyössä. Asiantuntijaryhmä taas hoitaa yksittäistä oppilasta koskevia asioita. Se koostuu monialaisesta yksilökohtaisesta opiskeluhoollosta eli monialaisesta asiantuntijaryhmästä. Asiantuntijaryhmän kokoaa se henkilö, jolla herää huoli lapsesta tai nuoresta. Ryhmän voi koota vain, jos saa opiskelijan huoltajalta ja opiskelijalta itseltään suostumuksen, tietenkin ottaen huomioon opiskelijan ikä ja kehitystaso. Kaikki yhteistyötahot ja opiskelijan läheiset pyydetään mukaan myös vain, jos on saatu suostumus edellä mainituilta henkilöiltä. Moniammatillisen asiantuntijaryhmän ensisijainen tavoite onkin työskennellä yhteistyössä huoltajien kanssa ja kartoittaa yksittäisen opiskelijan tuen tarvetta. Se myös tukee ja järjestää erilaisia palveluita niin opiskeluhoollosta kuin muualtakin saavia palveluita tarvittaessa. Ryhmä kootaan tapauskohtaisesti ja mukana ovat vain tarpeelliset henkilöt. Moniammatillisella asiantuntijaryhmällä on aina yksi vastuuhenkilö. (Hietanen-Peltola 2015.)

6.2.1 Päihdevalistus kouluissa

Päihdevalistuksen tulee olla suunnitelmallista ja koko kouluyhteisön yhteinen asia. Siihen ei tarvita ammattilaisia, että oppilaiden kanssa voi puhua päihteistä, mutta vierailijat ja tapahtumat voivat olla hyvä lisä koulun arkiselle päihdekasvatustoiminnalle. Mikään ei estä opettajaa puhumasta nuorille päihteistä, onhan hänkin välittävä aikuinen. Päihdekasvatus voi olla pohtimista elämän tärkeistä asioista ja omista arvoista. Yhdessä nuoren kanssa voidaan miettiä päihteiden käytön syitä, haittoja ja hyötyjä. Jos opettaja huomaa oppilaalla esimerkiksi kannabis aiheisen t-paidan, on hänellä otollinen hetki ottaa päihteet puheeksi tai esimerkiksi silloin kun nuoret suunnittelevat yhteistä illanviettoa. Melkein kaikkien aineiden opettajat voivat pitää päihdeaiheisia tunteja, esimerkiksi matematiikan tunnilla voidaan miettiä päihteisiin kuluva rahamäärä ja tietotekniikan tunnilla opetellaan lähdekriittisyyttä ja sitä, ettei kaikkea tarvitse uskoa mitä netissä sanotaan. (Juurinen, [viitattu 1.8.2016].)

Tiedotus ja kasvatustyö ovat päihdevalistuksen keskeisimpiä käsitteitä. Kouluihin suunnatut päihdekasvatusohjelmat ovat toinen vakiintuneimmista valistusmenetelmistä. On tietenkin välttämätöntä pyrkiä vaikuttamaan ihmisten asenteisiin. Silti on otettava myös huomioon se, että vaikka pystyttäisiinkin vaikuttamaan niihin asenteisiin, käyttäytyminen ei mahdollisesti muutu mihinkään. Yksi valistusisku ei millään pysty vaikuttamaan esimerkiksi kaikkien yläasteikäisten nuorten päihteiden käyttöön. Nuoruudessa onkin kaksi merkittävintä ikävaihetta, mihin päihdevalistus tulisi kohdentaa. Päihteidenkäytön aloitusvaihe, sekä vaihe kun käyttö on lisääntynyt ja käytön tiheys kasvanut. Kun on huomattu kohderyhmän käyttävän päihteitä, intervention ajoitus onnistuu parhaiten. Interventio on paljon vaikuttavampi kuin valistus. Vaikuttavissa päihdekasvatusohjelmissa on todettu, että parhaimpia menetelmiä ovat olleet vuorovaikutteiset menetelmät, joissa nuoret saavat tuoda omia mielipiteitään esille. Päihdekasvatusohjelman tulee kestää riittävän kauan ja sen voi ajan kuluessa myös uusua, että ohjelma olisi tarpeeksi vaikuttava. On myös huomattu, että nuorten mukaan ottaminen päihdekasvatusohjelman suunnitteluun on ollut tuloksellista. Se lisää päihdevalistuksen merkityksellisyyttä ja uskottavuutta. Valistus ja kasvatushankkeet ovat kalliita ja tutkimusten mukaan niillä ei näytä olevan pitkäaikaista vaikutusta. (Vaikuttaako päihdevalistus? [viitattu 1.8.2016].)

Koulutus elämään- säätiö järjestää 3–13-vuotiaille oppitunteja, joissa käsitellään lapsen kehoa ja terveyttä. Oppitunteihin sisältyy myös päihteisiin liittyvää opetusta, jonka tarkoituksena on siirtää nuorten päihteiden aloituskäyttäytymistä edemmäs. Tämä opintokokonaisuus kestää suunnilleen yhdeksän vuotta. (Koulutus elämään- säätiö, [viitattu 1.8.2016].)

6.3 A-klinikkasäätiö

Vuonna 1995 perustettu järjestö A-klinikkasäätiö on voittoa tavoittelematon hoito- ja kuntoutuspalveluita tuottava säätiö. Heillä on yli 700 työntekijää ja he tekevät ostopalvelusopimuksia kuntien kanssa. A-klinikkasäätiöön kuuluu monia eri hoitotahoja, esimerkiksi A-klinikat, korvaushoitoklinikat, päivätoimintakeskukset ja monia muita. Lisäksi palveluihin kuuluu sähköiset palvelut sekä ammattilehti Tiimi,

joka on päihdetyön erikoislehti. Kehittäminen on yksi A-klinikkasäätiön perustehtäviin kuuluva kuten myös asiantuntijatoiminta ja koulutusten järjestäminen. Omiksi arvoikseen säätiö on nimennyt ihmisarvon kunnioittamisen, vastuullisuuden, luotamuksellisuuden ja suvaitsevaisuuden. (A- klinikkasäätiö, [viitattu 4.8.2016].)

A-klinikkasäätiön nettisivut ovat hyvin kattavat ja sieltä löytyy paljon tietoa niin asiakkaille kuin ammattilaisillekin. Tutustuin tarkemmin A-klinikkasäätiön nuorisoasemiin, koska koin sen koskevan eniten opinnäytetyötäni. Säätiöön kuuluvia nuorisoasemia on siis Tampereella, Espoossa ja Turussa. Ne ovat avohoitoyksiköitä, jotka on tarkoitettu nuorille ja heidän vanhemmilleen. Hoito asemilla on yleensä täysin ilmaista asiakkaalle ja Tampereelle pääsee nuorisoasemille ilman ajanvarausta ja muihin paikkoihin soittamalla tai varaamalla ajan. Työntekijöinä toimii sairaanhoitajia, sosiaaliterapeutteja, etsiviä nuorisotyöntekijöitä ym. (Nuorisoasemat, [viitattu 4.8.2016].)

6.4 Päihdetyötä tekevät järjestöt

Sininauhaliitto on sininauhasäätiön ylläpitäjä ja Sininauhasäätiö taas omistaa Sininauha Oy:n. Sininauhaliitto muodostuu sadasta jäsenyhteisön yhteisverkostosta. Erityisosaamisen alueena Sininauhalla on päihde- ja mielenterveysongelmasta kärsivät asiakkaat, peliriippuvuudesta kärsivät asiakkaat sekä pitkäaikaisasunnottomat. Myös sosiaalinen työllistyminen on Sininauhaliiton erityisalaa. Toiminta Sininauhaliitossa perustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen. Sininauhaliiton strategiana on asiantuntemus, yhteistyö, kristillisuus ja vastuullisuus. (Organisaatio, [viitattu 4.8.2016].)

Irti huumeista ry on kansalais- ja vapaaehtoisjärjestö, joka on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Järjestö on toiminut jo vuodesta 1984 ja se tekee ehkäisevää sekä korjaavaa päihdetyötä. Toiminnan tarkoitus on ennaltaehkäisy, käytön lopettamisen tukeminen, läheisten tukeminen ja vaikuttaminen. Myös käyttäjien ja läheisten edunvalvonta ovat osa toimintaa. Ehkäisevään päihdetyöhön kuuluu tiedon välittäminen huumeista ja riippuvuuksista, mutta erityisesti huumeriippuvuudesta. Tarjolla on sekä yksilölähtöistä että perhekeskeistä tukea huumeiden käyttäjille ja heidän perheelleen. (Irti Huumeista ry:n toiminta, [viitattu 9.8.2016].)

KAN ry tekee kristillistä narkomaani ja alkoholisti työtä. Sen ensimmäinen perustamiskokous on ollut 18.5.1971. Ensimmäinen Kan-koti on perustettu vuonna 1972. Kan ry tuottaa kristillistä päihdekuntoutusta, tuettuja asumispalveluja ja muuta toimintaa sekä päihde- että mielenterveysasiakkaille. Kristillisenä päihde- ja mielenterveystyön asiantuntijana toimiva Kan ry tarjoaa asiakaslähtöistä kuntoutusta ja on luotettava sekä tulokellinen palveluntarjoaja. Eri yksiköitä sijaitsee Heinolassa, Tuusniemessä, Jyväskylässä, Raisiossa ja Korttesjärvellä. Sukevan vankilassa on oma osastonsa, niin sanottu Kan- osasto, jossa opetellaan päivittäisiä elämän askareita ja raamatun oppeja. Järjestön tavoitteena on saada asiakkaita kuntoutumaan, raitistumaan ja viettämään ihmisarvoista ja yksilöllistä elämää. Kuntoutuskodeissa toteutetaan yhteisöllistä kristillistä kokonaisvaltaista kuntoutusta. Peruspäihdehoidon lisäksi jokaisessa yksikössä toteutetaan jotain erityisasiaa. Kuntoutuskotien lisäksi Kan ry:llä on vapaaehtois- ja vertaistukikoulutusta, päihdeeteettömyysleirejä, sielunhoitopalveluja päihteiden käyttäjille ja erilaisia asiantuntijapalveluja. (Visio ja toimintaperiaate, [viitattu 9.8.2016]; Historia, [viitattu 9.8.2016]; Toimintayksiköt, [viitattu 9.8.2016].)

6.5 Etsivä nuorisotyö

Etsivän nuorisotyön tavoitteena on läsnä oleminen nuorten keskuudessa ja luotettavan ja turvallisen aikuiskontaktin tarjoaminen. Nuoren kanssa yhdessä etsitään ratkaisuja hänen pulmiinsa ja kysymyksiinsä ja löydetään yhdessä mahdollisia auttavia tahoja tai palveluita, joita nuori elämässään tarvitsee. Etsivä nuorisotyö mahdollistaa nuorta saamaan varhaista tukea, mikäli hän itse sitä haluaa. Nuoreksi luokitellaan alle 29-vuotias nuori, joka ei ole koulutus- tai työmarkkinoilla. Etsivässä nuorisotyössä painotetaan asiakaslähtöisyyttä, kokonaisvaltaisuutta sekä voimavarakeskeisyyttä. Välttämätöntä palvelulle on toimiva palvelu- ja yhteistyöverkosto. Työmuotoina etsivässä nuorisotyössä ovat palveluohjaus, yksilöohjaus, verkostoyhteistyö sekä kotikäynnit. Asiakkaan kanssa mietitään yhteistyössä, mitä palveluja ja tukitoimia hän omasta mielestään tarvitsee. Jotta nuoren kannalta oltaisiin päästy mahdolliseen parhaaseen tulokseen, seurataan hänen kiinnittymistään ja sitoutumistaan palveluihin niin kauan, että se oikea palvelu löydetään. Etsivään nuorisotyön avun piiriin pääsee ottamalla yhteyttä yksittäiseen työntekijään

joko facebookin kautta, sähköpostitse tai puhelimitse. (Etsivä nuorisotyö, [viitattu 27.7.2016].)

Välittämisen koodin on 0–28-vuotiaille ja heidän perheilleen tarkoitettu tukimuoto, jonka avulla he voivat hakea apua ja tukea haastaviin tilanteisiin. Tukipyynnön voi tehdä kuka vain nuoren tai lapsen läheinen, omainen ja viranomainen. Tukipyynnot välittyvät etsivän nuorisotyön työntekijöille ja he lähtevät pyynnön saatuaan kartoittamaan lapsen tai nuoren tilannetta ja etsimään tarvittavia tukipalveluita, joita lapsi tai nuori tarvitsee. Avun hakija siis menee huolikoodi.fi nettisivuille ja kirjautuu sinne joko omilla pankkitunnuksillaan tai omilla henkilötiedoilla ja ilmoittaa omat yhteystietonsa. Näin etsivän nuorisotyön työntekijä saa häneen yhteyden. Avun vastaanottaminen on tietenkin vapaaehtoista. (Välittämisen koodi, [viitattu 27.7.2016].)

6.6 Nuorisoasemat Seinäjoella

Pilari on seinäjokelaisille 13–25-vuotiaille tarkoitettu palvelu. Sen tavoitteena on tukea nuorten hyvinvointia, elämänhallintaa ja opiskelua. Pilarissa työskentelee psykologi, erityisnuorisotyöntekijä, kuraattori ja opinto-ohjaaja eli monialainen ammattityöryhmä. Heihin saa yhteyttä joko sähköpostitse tai puhelimitse ympäri vuorokauden riippuen työntekijästä. Pilariin kuuluu myös seurakunnan nuorisotyöntekijä ja nuorisoasema Steissi. (Pilari, [viitattu 27.7.2016].)

Nuorisoasema Steissi on 13–25-vuotiaille, pääasiassa seinäjokelaisille nuorille. Steissi tarjoaa luottamuksellista keskustelua joko sairaanhoitajan tai sosiaalityöntekijän kanssa. Steissiin voi ottaa yhteyttä suoraan työntekijään ja varata ajan, tai tulla myös ilman ajanvarausta. Nuorisoasema Steissi auttaa nuoria monissa eri elämäntilanne ongelmassa. Jos nuori kokee ahdistusta tai masennus, hänellä on koulun tai ystävien kanssa ongelmia, kotona kaikki ei ole hyvin tai pelaamisesta tuntuu olevan jo ongelmaa voi nuori ottaa yhteyttä Nuorisoasema Steissiin. Apua voi hakea myös, jos alaikäisen lääkkeiden, huumeiden tai alkoholin käyttö huolestuttaa. Nuorisoasemalta saa joko yksilö-, perhe- tai verkostotapaamisia ja palvelut ovat maksuttomia. (Steissi, [viitattu 27.7.2016].) Muita nuorisoasemia ovat esimer-

kiksi A-klinikkasäätiön nuorisoasemat, näitä nuorisoasemia sijaitsee Espoossa, Tampereella ja Turussa (Nuorisoasemat, [viitattu 10.9.2016]).

7 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

7.1 Opinnäytetyön aiheen valinta ja yhteistyötahon kuvaus

Päihdekliniikka oli tämän opinnäytetyön yhteistyötahona. Yhteistyö syntyi minun ottaessani yhteyttä Päihdekliniikan johtajaan, Sari Koukkariin, että olisiko heillä aihetta opinnäytetyöhöni. Koukkarin ehdotuksesta opinnäytetyöni aiheena oli huumeiden käytön huomaaminen ja huumeiden käyttöön puuttuminen koulussa. Aihe oli mielenkiintoinen ja kiinnosti minua itseänikin. Päihdekliniikalta luvattiin, että saisin haastateltavat sieltä ja voisin suorittaa haastattelut Päihdekliniikan tiloissa. Lisäksi esittelen valmiin työni Päihdekliniikan klinikka-iltapäivässä, johon osallistuvat kaikki Päihdekliniikan työntekijät.

Päihdekliniikka on Seinäjoen kaupungin palvelua, jota tarjotaan ainoastaan seinäjokelaisille. Kliinikka palvelee päihde- sekä peliongelmaisia ja myös heidän omaisiinsa. Päihdekliniikalta saa keskusteluapua, korvaushoitoa opiaattiriippuvaisille, avovieroitushoitoa huume ja/tai lääkeaineriippuvaisille, avokatkaisuhoitoa, terapeutista työskentelyä ja siellä sijaitsee myös päivystyspalvelu. Päivystysvastaanotolle on mahdollista tulla ilman ajanvarausta arkisin klo 7:30–12:00 ja viikonloppuisin 8:30–12:00. Päihdekliniikalla toteutetaan yksilö-, pari- ja perheterapiaa ja asiakkailta on mahdollisuus osallistua erilaisiin ryhmiin. (Hoito- ja palveluohjaus, [viitattu 3.9.2016].)

7.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tavoitteena oli aluksi selvittää, onko haastateltavien huumeiden käyttöä huomattu tai onko huumeiden käyttöön puututtu, heidän ollessaan yläkouluikäisiä. Haastattelujen edetessä kuitenkin huomasin, ettei aineisto tulisi olemaan riittävä, jos aihetta rajataan vain huumeiden käyttöön. Tämän vuoksi päätin, että laajennan tutkimusta päihteiden käytön huomaamiseen ja päihteiden käyttöön puuttumiseen.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Onko päihteidenkäyttöön puututtu koulussa tai kotona?
2. Millaista päihdevalistus on ollut kouluaikoina?
3. Missä kohtaa ja miten päihteidenkäyttöön täytyisi puuttua, että se vaikuttaisi merkittävästi?

7.3 Aiheeseen liittyviä aikaisempia tutkimuksia

Huhtanen (2012, 1) on tutkinut nuorten alkoholiongelmaan puuttumista viranomaisnäkökulmasta. Tutkimuksessa on ollut tarkoitus selvittää, mitkä ovat ne viranomaistahot, jotka voivat puuttua nuorten alkoholin käyttöön. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut myös selvittää, millaisin keinoin eri viranomaistahot kokevat voivansa puuttua nuoren alkoholinkäyttöön. Huhtanen selvittää myös työssään, millainen alkoholiongelmainen nuori on.

Tutkimustuloksissa tulee ilmi, että koulu on myös yksi tahoista, joka nuoren alkoholin käyttöön puuttuu. Koulussa yleisimmät puuttuja viranomaiset olivat kuraattori, terveydenhoitaja ja koululääkäri. Tutkimuksessa nousi myös esille, ettei opettajaa mainittu kirjoitelmissa puuttujaksi. Tieto nuoren alkoholin käytöstä kuraattorille saattoi tulla opettajalta ja tällöin vastuu asiaan puuttumisesta oli kuraattorilla. Opettaja puuttui lähinnä oppilaiden koulumenestykseen ja poissaoloihin. Kuraattorin puuttumiskeinona pidettiin puheeksi ottamista. (Huhtanen 2012, 48-49.)

Koski-Laulajan & Mäki-Turjan (2011, 2) tarkoituksena oli tutkimuksessaan selvittää millaiset tekijät lisäävät nuorten alkoholin käyttöä, miten nuoren alkoholiongelma voidaan tunnistaa ja miten alkoholin käyttöön puututaan ohjauksessa. Työn tavoitteena oli luoda nuorten parissa työskenteleville tietoa päihteiden käytön tunnistamisesta ja ohjaamisesta, sekä näiden kehittämistä. Tutkimustuloksissa ilmeni, että arvioimalla nuorten päihteidenkäyttöä ja voimavaroja, voidaan tunnistaa liiallinen alkoholin käyttö. He selvittivät myös, että päihteiden käytön kartoittaminen, arvio nuorten alkoholin käytöstä läheisten huomioimana ja erilaisten päihdemittarien käyttö kuuluvat päihteidenkäytön arviointiin. (Koski-Laulaja & Mäki-Turja 2011, 22.)

Grekelä ja Siirilä (2011, 2) toteuttivat kyselyn kuudesluokkalaisille, kahdelle luokalle, sekä heidän vanhemmilleen ja kahdelle ryhmälle kahdeksaluokkalaisista. Aiheena oli nuorten ja vanhempien ajatuksia päihteistä sekä puheeksi ottamisesta. Tutkimuksessa tehtyjen kyselyjen tavoitteena oli selvittää, nuorten tietämystä ja asenteita liittyen päihteisiin. Vanhemmille toteutettavien kyselyjen tavoitteena oli kartoittaa vanhempien valmiuksia ja halua keskustella nuorten kanssa päihteistä.

Monille kuudes luokkalaisille päihteet olivat negatiivinen asia. Ne herättivät inhoa sekä pelon tunteita. Suurin osa kyselyyn vastanneista koki, etteivät päihteet kuulu vielä heidän ikäisilleen. Nuoret olivat saaneet tieto päihteistä median, internetin, koulun ja vanhempien kautta. Kuitenkin alle puolet vastanneista nuorista olivat puhuneet päihteistä vanhempiensa kanssa. Taas kahdeksaluokkalaisista moni oli kokeillut päihteitä. Myös kotona oli puhuttu päihteistä, mutta useat kyselyyn vastanneista eivät pitäneet kotoa saatua tietoa niin merkittävänä, kuin esimerkiksi koulusta saatu tieto liittyen päihteisiin. Kuudesluokkalaisten vanhempien mielestä päihteistä puhuminen täytyisi aloittaa jo ennen ensimmäistä päihteidenkäyttö kokeilu kertaa. Päihteistä pitäisi puhua heidän mielestään sekä koulussa, että kotona tai nämä kaksi voitaisiin yhdistää ja pidettäisiin esimerkiksi vanhempainilta, jossa aiheena olisivat päihteet. (Grekelä & Siirilä 2011, 54-56.)

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa kerron, miten olen toteuttanut tutkimukseni. Kerron lyhyesti valitsemastani tutkimusmenetelmästä sekä aineistonkeruusta. Lisäksi kerron tutkimuksen aineiston analyysistä ja tutkimukseni luotettavuudesta ja eettisyydestä.

8.1 Tutkimusmenetelmä

Valitsin tutkimusmenetelmäkseni kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen. (Hirsijärven, Remes & Sajavaaran (2007,157.) mukaan voidaan ajatella, että todellisuus on moninainen. Laadullisessa tutkimuksessa kuvataan todellista elämää. Kohdetta tutkitaan hyvin kokonaisvaltaisesti, koska sitä ei voida rikkoa osiin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei ole tavoitteena todentaa olemassa olevia väittämiä tai totuuksia, vaan tuoda esille tosiasioita. Tutkimukseen aineisto kootaan luonnollisissa tilanteissa. Minulle oli heti alussa selvää, että toteutan tutkimukseni laadullisena tutkimuksena, sillä halusin tuoda haastateltavien omia mielipiteitä esille ja niin kuin Hirsijärvi ym. toteavat, tuoda tosiasioita esille. Laadullisella tutkimuksella voi tavoittaa tapahtumaketjuja, jotka on koettu tärkeiksi, esimerkiksi oman elämän kulku. Tutkijan on hyvä tehdä tutkimuksessaan selväksi, onko kysymys kokemuksiin vai käsityksiin liittyvistä merkityksistä. (Vilka 2005, 97.)

Laadullisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä ovat tutkimuksen kokonaisvaltaisuus ja todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa koottu aineisto. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tärkeää on, että tutkittavien ääni pääsee esille. Aineiston hankinnassa suositeltavaa on siis käyttää sellaisia metodeja, jotka mahdollistavat tämän, esimerkiksi teemahaastattelua, osallistuvaa havainnointia tai ryhmähaastatteluita. (Hirsijärvi ym. 2007, 160.)

Puolistrukturoidun haastattelumenetelmän, eli teemahaastattelun avulla voi tulkita kaikkia yksilön kokemuksia tunteita, ajatuksia ja uskomuksia. Tärkeintä teemahaastattelussa on se, että haastattelu etenee tiettyjen teemojen mukaisesti. Haastattelusta puuttuu kysymysten tarkkaa muoto ja järjestys. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 48.) Haastatteluun osallistuja eivät ole pelkkiä tiedon hankinnan välineitä vaan olisi hyvä, että myös haastateltava saisi jotain haastattelusta itselleen. (Vilka 2005,

103.) Teemahaastattelussa on varauduttava siihen, että kaikki haastateltavat eivät ole puheliaita. Haastattelut voivat kestää tunnista kahteen tuntiin, mutta myös monituntiset haastattelut ovat mahdollisia. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 211.)

8.2 Aineistonkeruu

Haastattelu aineiston keruu menetelmänä on ainutlaatuinen, koska siinä ollaan vastakkaisessa vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa. Haastattelu on päämenetelmä kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Siinä voidaan säädellä kysymysten järjestystä sekä tulkita vastauksia eri tavoin kuin muissa aineistonkeruumenetelmissä. Yleisimpiä syitä, miksi haastattelumenetelmä valitaan, ovat tarve nähdä ihminen subjektina. Silloin tutkija ei välttämättä tiedä vastausten suuntaa tai halutaan nähdä ilmeet ja eleet ja on mahdollista, että haastateltava kertoo enemmän kuin mitä odotettiin. Vastausten selventäminen ja syventäminen ovat haastattelu-menetelmän valinnan perusteet. (Hirsijärvi ym. 2007, 199-200.) Laadullisessa tutkimuksessa aineiston keruussa ei ole tärkeintä se, että kuinka paljon haastatteluja on. Tärkeämpänä pidetään aineiston sisällön laajuutta. (Vilka 2005, 109). Myös omassa tutkimuksessani koin edellä mainitut asiat tärkeäksi, koska haastateltavia ei ollut kovin monta, ja osa haastatteluista oli lyhyitä.

Toteutin tutkimukseni aineistonkeruun haastattelemalla kuutta eri Seinäjoen päihdekliniikan asiakasta. Kaikki haastattelut olivat yksilöhaastatteluja ja ne toteutettiin Päihdekliniikan tiloissa. Tämä mahdollisti sen, että tilat olivat rauhallisia ja haastattelutilannetta ei häiritty. Haastattelupaikka oli myös tuttu haastateltaville. Haastattelun alussa kerroin, mistä opinnäytetyössäni on kyse ja annoin mahdollisuuden myös haastateltavalle tehdä kysymyksiä. Kävin haastateltavien kanssa myös läpi nauhoittamiseen liittyvät käytännön asiat, eli esimerkiksi, että puhelinta ei saa pitää nauhurin lähellä. Haastatteluiden kesto oli noin 15 minuutista 30 minuuttiin.

8.3 Tutkimustulosten analysointi

Aineiston analysointiin on monia eri tapoja. On tärkeää valita analyysitavaksi sellainen tapa, josta helpoiten pystyy tuomaan vastuksen ongelmaan tai tutkimusteh-

tävään. Laadullisessa tutkimuksessa analyysin teko koetaan vaikeimmaksi osuudeksi. Analyysivaiheesta mielenkiintoisen, mutta myös haastavan tekee aineiston runsaus. Tutkija ei kuitenkaan aina pysty hyödyntämään tai analysoimaan kaikkea aineistostaan eikä se ole tarpeellistakaan. Yleisimpiä analyysimenetelmiä ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi ja keskusteluanalyysi. (Hirsijärvi ym. 2009, 224-225.)

Teemahaastattelulle luontevin tapa alkaa analysoimaan aineistoa on teemoittelu. Usein teemat koostuvat teemahaastattelurungossa käytetyistä teemoista, mutta voi myös olla, että aineistosta nousee esiin uusia teemoja. Kunkin teeman alle kootaan haastatteluista ne kohdat, missä puhutaan teemaan liittyvistä asioista. Voidaan käyttää tekstinkäsittely ohjelmaa, jolla liitetään tietyn teeman alle kaikki sitä koskevat asiat aineistosta. Aineistosta on tarkoitus etsiä myös havainnollistavia esimerkkejä, eli sitaatteja, jotka antavat pohjan tutkijan analysoinnille. Sitaatteja käyttäessä täytyy olla kuitenkin hyvin kriittinen ja varmistaa, että kullakin sitaattilla on tarkoitus. (Teemoittelu, [viitattu 27.9.2016].) Teemat, joita aineistoista poimitaan, liittyvät tutkimusongelmiin. Tutkimusongelmien näkökulmasta olisi hyvä löytää ja erotella eri teema-aiheita. On tärkeää, että aineisto ja teoria ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Siten teemoittelu onnistuu parhaiten. (Eskola ja Suoranta 2003, 174-175.) Myös omassa tutkimuksessani teemoittelun myötä löytyi uusia teemoja, jotka eivät kuuluneet teemahaastattelurunkoon. Lisäksi hyödynsin analysoinnissa aineistosta kerättyjä suoria sitaatteja.

Miettiessäni, mikä raportissani olisi parhain tapa alkaa analysoimaan aineistoani, tutkin paljon muita opinnäytetöitä. Omaksi analyysitavakseni valikoitui teemoittelu, koska koin sen kaikista helpoimmaksi ja järkevimmäksi tavaksi alkaa koota hallittua kokonaisuutta aineistosta. Litteroin haastattelut melkein heti haastatteluiden jälkeen. Tämä helpotti litterointia, koska haastattelut olivat vielä niin tuoreessa muistissa. Kuitenkin litteroinnin ja aineiston analysoinnin välissä kirjoitin aika paljon teoriatekstiä, joka jälkeinpäin ajateltuna ei ollut järkevin ratkaisu. Minun olisi kannattanut heti litteroinnin jälkeen ruveta jakamaan aineistoa eri teemoihin, koska se oli silloin vielä niin tuoreessa muistissa. Tästä huolimatta koin saavani tutkimuksen tuloksista selkeän kokonaisuuden, jossa tuodaan selkeästi esille kaikki teemat aineistoa hyödyntäen. Teemoiksi tutkimuksessani muotoutuivat: päih-

teidenkäytön historia ja siihen vaikuttavat tekijät, päihdevalistus ja suhtautuminen päihteisiin koulussa, päihteidenkäytön huomaaminen koulussa ja kotona sekä päihteidenkäyttöön puuttuminen koulussa ja kotona.

8.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Termit reliabelius ja validius ovat syntyneet kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Näitä termejä ei kuitenkaan haluta mielellään käyttää kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Siitä huolimatta jokaisessa tutkimuksessa tulisi arvioida tutkimuksen reliabeliutta, eli onko tutkimuksessa sattumanvaraisia tuloksia vai ei, sekä validiutta, eli onko tutkimuksessa mitattu sitä mitä tutkijan on ollut tarkoitus mitata. Laadullisessa tutkimuksessa tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta parantaa tutkimuksen luotettavuutta. (Hirsijärvi ym. 2009, 232.)

Vilkan (2005, 159-169) mukaan laadullisessa tutkimuksessa arviointia tutkimuksen luotettavuudesta tehdään koko työn ajan suhteessa teoriasta johtopäätöksiin asti. Tutkijan on tärkeää kuvailla, mitä valintoja hän on tehnyt ja miksi. Hänen on myös arvioitava tekemiään päätöksiään ja kuvailtava, kuinka ne ovat toimineet tavoitteiden kannalta. Omassa työssäni olen mielestäni hyvin kuvaillut, mitä tutkin ja miksi sekä lisäksi olen tuonut työni tavoitteet hyvin esille. Hirsijärven (2009, 232-233) mielestä työn uskottavuuden kannalta on tärkeää myös kertoa yksityiskohtaisesti aineiston keruumenetelmästä, missä aineisto konkreettisesti on kerätty, kuinka kauan siihen meni, mahdolliset virhetulkinnat sekä tutkijan omat näkemyksen tilanteesta. Omassa työssäni kerron hyvin tarkasti, missä haastattelut on toteutettu ja kuinka kauan ne ovat kestäneet. Koin tärkeäksi jättää haastateltavien numeroinnin pois tunnistettavuuden vaikeuttamiseksi.

Jotta työ olisi eettisesti hyvä tutkimus, on sen noudatettava hyvää tieteellistä käytäntöä. On tärkeää, että tutkimus on hyvin suunniteltu, toteutettu ja raportoitu. Tutkijan on noudatettava rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössään. Epärehellisyyttä tulee välttää koko tutkimustyön ajan. (Hirsijärvi ym. 2009, 23-25.) Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan myös suhteessa teoriaan (Vilka 2005, 159). Hyvä tieteellinen käytäntö tiedonhankinnassa on sitä, että oma tiedonhankinta perustetaan oman alan tieteellisen kirjallisuuden tuntemukseen sekä muihin

tietolähteisiin, jotka ovat asianmukaisia. Jos tutkija työssään plagioi toisen tuotoksia, kutsutaan tätä vilpiksi. Hyvää tieteellisten käytäntöjen noudattamista on, että tutkija tuo esille, mistä teksti on otettu sekä tekstiviitteissä, että lähdeluettelossa. (Vilkkä 2005, 30-32.) Koko opinnäytetyöni prosessin ajan olen kiinnittänyt huomiota siihen, että tutkimuksen jokainen vaihe on perustunut rehellisyyteen. Tutkimukseni on huolellisesti suunniteltu ja toteutettu ja olen kuvaillut tutkimukseni vaiheita rehellisesti ja yksityiskohtaisesti. Olen myös käyttänyt lähdeviittauksia asianmukaisesti.

9 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa tuon esille tutkimuksen keskeisimpiä tuloksia. Tutkimustulosten teemoiksi valikoitui päihteidenkäytön historia ja siihen vaikuttavat tekijät, päihdevalistus ja suhtautuminen päihteisiin kouluissa, päihteiden käytön huomaaminen koulussa ja kotona sekä päihteiden käyttöön puuttuminen koulussa ja kotona. Tässä luvussa havainnollistan haastateltavien näkemyksiä ja kokemuksia suorien lainausten avulla.

Haastattelun alussa selvitin haastateltavien taustatietoja. Haastateltavia yhteensä oli kuusi, joista viisi oli naisia ja yksi mies. Haastateltavien ikäjakauma oli 27–53-vuotta. Jokainen tutkimukseeni osallistuneista omasi päihdetaustan. Opinnäytetyöni aloitusvaiheessa tarkoitus oli, että haastateltavat olisivat 20–35-vuotiaita huumetaustan omaavia. Kuitenkaan tämä ei toteutunut, koska haastateltavia ei löytynyt valituilla kriteereillä tarpeeksi paljon. Haastateltavilla oli melko erilaiset perhetaustat. Yksi haastateltavista oli uskonnollisesta perheestä, kaksi eroperheestä, kaksi haastateltavista antoi ymmärtää, että he ovat perheestä, johon kuuluu molemmat vanhemmat ja sisaruksia.

9.1 Päihteidenkäytön historia ja siihen vaikuttavat tekijät

Ensimmäisenä teemana oli taustatiedot, minkä yhteydessä selvitin myös päihteiden käytön historiaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Selvitin haastateltavien iän, koska he ovat ensimmäisen kerran kokeilleet päihteitä ja mitä päihteitä he ovat käyttäneet koko elämänsä aikana. Selvitin myös mistä haastateltavat ajattelevat päihteiden käytön alkaneen ja mitkä ovat siihen vaikuttavia tekijöitä.

Ensimmäinen kokeilukerta. Haastatteluissa ilmeni, että neljä haastateltavista oli 14-vuotiaita aloittaessaan päihteiden käytön ja kaksi haastateltavista oli 13-vuotiaita.

.. mä oon ollu neljätoista vuotias ku mä kokeilin kannabista.

No mä oon ollu sellaaßen kolmentoista.

Neljätoista kesäsenä niin niin syötiin jotakin löydettiin kaverin äitin jostain pillereitä kolmiolääkkeitä.

Neljätoista diapamia ja viinaa sekasi.

Päihteet. Kysyttäessä haastateltavilta, mitä päihteitä on käyttänyt koko elämänsä aikana, monella oli pitkä ja kirjava päihteidenkäyttö tausta. Opiatipohjaisia lääkkeitä oli käyttänyt neljä haastateltavista. Kaksi haastateltavista oli käyttänyt myös subutexia ja amfetamiinia ja toinen heistä oli käyttänyt lisäksi ekstaasia. Haastateltavista viisi kertoi käyttäneensä ainakin kerran tai useammin kannabista. Myös muuntohuumeiden kokeilut tulivat yhden haastateltavan puheista esille.

.. no siis aika pitkälti on tullu kokeiltuu kaikenlaista, kaikkea mitä on tullu vastaan.

Voi herraisä ihan siis kaikki maailman mahdolliset aineet mitä vaan voi olla.

Ja sitte noita uusia noita tommosia variaatioita mitä on tullu näistä vanhoista huumeista ni semmosia ja kannabista.

.. lähinnä oli amfetamiinit ja subutex mut on myös kaikki ekstaasit, ihan kaikki mahdolliset.

Pelkästään alkoholia oli käyttänyt kuudesta haastateltavasta yksi, eli hän ei siis ollut käyttänyt huumeita, mutta yksi kannabiskokeilu hänellä oli. Yksi haastateltavista kertoi käyttäneensä alkoholia ja lääkkeitä sekaisin.

.. että yks hassis kokeilu on mut ku ei se vaikuttanu millää lailla ni se jäi siihen sitte..

Päihteidenkäytön aloittamiseen vaikuttavat tekijät. Haastateltavien kokemukset päihteidenkäytön aloittamiseen vaikuttavista tekijöistä vaihtelivat. Osa haastateltavista toi esille, kuinka oma luonne on heidän omasta mielestään vaikuttanut päihteidenkäytön aloittamiseen. Myös kaveripiiri ja tietynlainen kiinnostus sekä ihannointi koettiin vaikuttaviksi tekijöiksi.

Luonne. Oma luonne ja paha olo olivat selittäviä tekijöitä päihteiden käytön aloittamiseen osalla haastateltavista. Päihteiden käyttö helpotti käsittelemään tunteita tai välttelemään niitä.

Mikä niinku ylipäänsä ajo siihen päihteidenkäyttöön oli varmaan se, että ainakin mä olin kersana jo kauheen herkkä ja semmone sensitiivinen..

Se on ollu tosi levotonta se mun oleminen ja tosiaan ni hetken mieli-johteesta tekoja ja impussia ja sitte, sitte sellasta selittämätöntä pahaa oloa..

.. mulla on luonne jo sellane muutenki otta ottaa vähän liian vakavasti ei osaa niinku rennosti tahdo ottaa..

.. yritin olla et ku et niitä tunteita vaan et ei niinku vaan tuntisi mitään..

Kaverit. Muutama haastateltavista kertoi, kuinka heidän mielestään kaverit tai silloinen miesystävä olivat vaikuttaneet siihen, että he olivat ruvenneet käyttämään päihteitä. Tosin kaveripiiriinkin haettiin ihan itse tietäen, että siellä käytetään päihteitä.

.. Kyl mä sanon et miesystävä tai kaveripiiri.

.. mä niinku hakeuduin semmoseen porukkaan..

.. nii no en mä tiä varmaan siinä se kaveripiiri si mä löysin sellasen kumppanin joka käytti..

Ihannointi tai kiinnostuksen kohde. Yhdeksi vaikuttavaksi tekijäksi päihteiden käytön aloitukseen haastateltavista muutama koki myös jonkinlaisen ihannoinnin tai kiinnostuksen herääminen päihteisiin.

.. oli kuitenkin aina perso tuolle noille päihteille..

Mä hakeuduin siihen itte että et mä jollain tavalla ihannoin sitä..

.. no mä olin kyllä jo yläasteella niin mä olin kauheen tota niin niin epänormaali kiinnostunu kaikista päihteistä.

Päihteiden hankinta. Halusin myös selvittää, mistä haastateltavat olivat saaneet päihteitä nuoruudessaan. Melkein jokainen haastateltavista toi esille, että olivat hankkineet päihteitä kavereiltaan tai tutuilta.

.. aina jollaki oli joku tuttu..

Se oli ihan siis tämmönen tuttu.

.. vanhemmat pojat sitte hommas sen pullon kaikille jotka halus.

Kaksi haastateltavista oli hankkinut päihteitä jonkun muun luota. Kaksi haastateltavista kertoi, että kaverin kotoa löytyi pillereitä lääkekaapista.

No niitä oli aina jonku kotona.

.. löydettiin kaverin äitin jotain pillereitä kolmiolääkkeitä..

9.2 Päihdevalistus ja suhtautuminen päihteisiin koulussa

Toiseksi teemaksi valikoitui aineiston pohjalta päihdevalistus ja suhtautuminen päihteisiin koulussa.. Monet haastateltavista kertoivat, ettei päihdevalistusta ollut koulussa. Haastattelussa kartoitin, oliko haastateltavalla ollut koulussa päihdevalistusta ja jos oli, niin millaista päihdevalistus oli. Lisäksi kysyin, vaikuttiko päihdevalistus koulussa päihteisiin suhtautumiseen. Lopuksi vielä kysyin, miten huumeista tai päihteistä yleensä oltiin puhuttu koulumaailmassa.

Päihdevalistus kouluissa. Suurin osa haastateltavista kertoi, ettei muista olleen tai ei ollut ollenkaan päihdevalistusta ala- eikä yläasteella.

Ala-asteella ei ainakaan, sen mä muistan..

.. ei oo ollu yläasteella..

.. ainakaan 8 tai 9 luokalla ei ollu huumevalistusta..

Vaikka suurimmalla osalla ei ollut kokemuksia tai muistikuvia päihdevalistuksesta, pari haastateltavista toi esille toisenlaisia kokemuksia. Kaksi haastateltavista kertoi muistaneensa, että jonkinlaista päihdevalistusta kouluissa oli ollut.

Kyllä sitä varmaan ainaki jonku verra.

On siä ollu jonkulaista.

Yksi haastateltavista kertoi, että heidän koulullaan oli käynyt päihderiippuvainen kertomassa omasta päihdekokemuksestaan. Tätä haastateltava ei kuitenkaan kokenut hyvänä, koska hänen mielestään siinä vaiheessa ei pystynyt mitenkään kuvittelemaan itseään samaan tilanteeseen.

Oli mut aika semmosta surkkaa et meillä kävi joku vanha nisti varmaa mikä ei ees ollu nisti selittämäs..

No silloin oli joku luentomainen juttu..

.. kaikki istuu juhlasalissa siel ja kattoo sitä tiedäkö ja siel ”oon mäki ollu ojanpohjalla” niin eihän sitä pysty mitenkää niinku mieltämään sillee niinku siihen hetkeen..

.. ku mä olin alaiäinen ni silloin oli joku mies keromassa et miten on käyttänyt aineita ja näi.

Osa haastateltavista kertoi myös, kuinka päihteistä on puhuttu koulussa uhkailevaan ja pelottelevaan sävyyn. Esimerkiksi huumeista puhuttiin negatiiviseen sävyyn ja aikuiset olivat hyvin huumeikielteisiä.

.. enemmänki se oli sellasta pelottelua, uhkailua.

.. huumeikielteisyys oli silloin mun nuoruus aikana tota niin voimakas, että siitä niinku ymmärsi, että niihin ei saa sekaantua.

.. sillo mä oon ollu yläasteella ni huumevalistus oli sellasta niinku et huumeet on pahoja, heroiini pahin.

Yksi haastateltavista toi esille, kuinka negatiivinen ja pelotteleva päihdevalistus on myöhemmin vaikuttanut ajatukseen, että onko mikään niistä pelotteluista sittenkään ollut totta, vai onko aikuiset vain valehdelleet.

.. ku sä poltat kannabista nii sä oot nopeesti sitte huumeekoukus ja kaikki lähtee luisuun ja joudut myymään persettä et saat sitä kamaa ja sit ku se tuli kokeiltua ni sitä itekki ihmetteli että no eipä se niinku et eipä tää ny niin tunnu kauhee juttu ollu et eipä sitä tarvi persettä läh-tee myymää et tarvii lisää kamaa niin siitä sit se nopeesti heräs se ajatus että onks mulle valehdeltu kaikesta et onks se niinku sillee et voiks ne kaikki olla niin pahoja mitä väittävät...

Vaikuttko päihdevalistus päihteisiin suhtautumiseen. Yksi haastateltavista toi ilmi, että päihdevalistus melkein jopa herätti kiinnostusta enemmän ja toinenkin sanoi, että oli kiinnostunut aiheesta, kun päihteistä puhuttiin. Osa haastateltavista toi esille, ettei päihdevalistus vaikuttanut millään tavalla.

.. mä kyl imin kaike tiedon itteeni mitä niinku siis siellä kerrottiin..

.. et kyl mä olin kauheen skarppina ku niistä puhuttiin..

No no ei kyllä mitenkää tai sitte se jopa herätti sitä kiinnostusta..

Kuitenkin yhdellä haastateltavista päihdevalistus oli vaikuttanut positiivisella tavalla, ettei niitä huumeita kannattanut ruveta käyttämään, vaikkakin valistuksesta huolimatta kannabista haastateltava oli kuitenkin kokeillut.

.. on vaikuttanu että niitä mä en juurikaan oo että yks hassis kokeilu on mut ku ei se vaikuttanu millää lailla ni se jäi siihen sitte..

Päihteistä puhuminen koulumaailmassa. Koulussa päihteistä puhuttiin monin eri tavoin. Yksi haastateltavista toi esille, ettei opettajat puhuneet päihteistä lainkaan, mutta oppilaat kyllä puhuivat. Kavereiden kanssa vertailtiin alkoholijuomien määriä, kuinka paljon kukin on juonut.

.. opettajat ei puhunu yhtään mitään,,

.. oppilaiden toisten kanssa sitä niinku vertailtiin et mitä joi ja paljoko joi ja missä olit ja mitä tuli törttöilyä,,

Yksi haastateltavista kertoi, ettei koulussa puhuttu päihteistä lainkaan vaan se oli enemmänkin sellainen vaiettu puheenaihe. Toinen haastateltavista kertoi, että päihteistä puhuttiin kielteiseen sävyyn, niin opettajat kuin oppilaatkin.

No ei oppilaat sllee puhunu, sillo ku mä olin joskus yläasteella tai tollee niin ei, se oli sellanen tabu..

No kielteisesti.

Yksi haastateltavista toi esille, kuinka osa nuorista oli jopa ihannoinut päihteitä ja varsinkin kannabiksen polttoa, kun taas osa ei käyttänyt päihteitä lainkaan.

Sen mä ainaki muistan et sillo kasi luokalla niini siä oli muutama luokkakaveri jotka niinku käytti tai itseasias rinnakkaisluokalla niin käytti niinku pilveä, pilveä lähinnä ja ne puhu siitä siinä muodos et son siistii ja et soli semmone ihanne joillekki..

Haastateltavilla oli ollut hyvin erilaisia kokemuksia päihteistä puhumisesta koulussa. Monen kohdalla kuitenkin yläaste on sijoittunut siihen 90-luvulle, jolloin päihteistä oli kuitenkin jo paljon tietoa.

9.3 Päihteiden käytön huomaaminen kotona ja koulussa

Kolmantena teemana tutkimuksessani on päihteiden käytön huomaaminen kotona ja koulussa. Teemahaastattelussa tämä oli myös yksi teema. Osalla päihteiden käyttöä ei huomattu kotona tai koulussa laisinkaan. Taas osalla haastateltavista oli kokemuksia päihteiden käytön huomaamisesta. Kartoitin haastatteluissani sitä, onko päihteiden käyttöä huomattu kotona ja koulussa ja jos on, niin miten siihen on reagoitu. Yhtenä kysymyksenä haastattelussa minulla myös oli, onko jokin muu taho huomannut haastateltavien päihteidenkäytön nuorena.

Huomaaminen kotona. Osa haastateltavista kertoi, ettei kotona huomattu päihteiden käyttöä lainkaan. Monet muuttivat jo varhain pois kotoa, jolloin päihteiden käyttöä oli helpompi salata.

.. mä pystyin tosi monta vuotta valehtelemaan..

Huomattiin siinä vaiheessa ku mä käytin amfetamiinia päivittäin.

Ei aluks. mä oon kustoista vuotiaana muuttanu pois kotoa..

Yksi haastateltavista toi esille, kuinka hänen äidillään ei ollut tietoa siitä, miten ihminen käyttäytyy tai miltä tämä näyttää, jos oli käyttänyt huumeita. Moni haastateltavista sai salattua useita vuosia päihteiden käyttönsä omilta vanhemmiltaan. Kaksi haastateltavista kertoi, että jossain vaiheessa heidän äitinsä rupesivat epäilemään mahdollista päihteiden käyttöä.

.. äitillekki oli ihan uutta tää niinku huumeiden käyttö lähipiirissä niin se ei tienny et miten ihminen käyttäytyy tai miltä se näyttää tai..

.. mutta kyllä mun äiti niin vähä jo epäili sitte ku tota niiniin mä oon ollu täysikäinen..

.. äitee rupes aina välillä epäilemään, et se kysy et oonks mä ottanu jotain..

Sen sijaan yksi haastateltavista kertoi, kuinka hän oli itse tunnustanut oman ensimmäisen päihdekokeilunsa vanhemmilleen.

.. kyllä mä muistan että mä oon tunnustanu sen toisen ainaki silloin..

Kahdella haastateltavista päihdekokeilut oli huomattu myös kotona. Toinen haastateltavista kertoi, kuinka koulussa tapahtunut päihdekokeilu ilmoitettiin myös kotiin. Toisella haastateltavista huomattiin kokeilu kotona siten, että haastateltavan äiti haki viikonloppuisin kotiin kaveriporukoista, joissa juotiin.

.. no kyllä mä silloin yläasteella pillerikokeilusta jäin kiinni..

Mä olin ne viikonloput sitte aina (paikkakunta) kaveriporukoissa jossa juotiin. Äiti haki mua sitte aina sieltä mä en niinku ilmoitellu menemistäni, kyl se huomattiin et.

Reagointi päihdekokeiluihin kotona. Reagointitavat haastateltavien päihdekokeiluihin poikkesivat toisistaan. Yksi haastateltavista toi esille, että vanhempi oli

vihainen. Haastateltava kertoi myös, että kotona uhkailtiin ja kotiarestia annettiin, mutta sillä ei ollut mitään merkitystä, koska vanhemmalla ei ollut auktoriteettia lapsensa. Yksi haastateltavista kertoi, että kotona sanottiin, ettei kannata ottaa alkoholia. Syyllistämiseen haastateltava ei muista vanhempien sortuneen.

No oli se tietysti vihanen ja ärtyny mut sillei ollu muhun minkäänlaista auktoriteetti asemaa ni se ei niinku saanu mulle mitään vaikka se uhkaili ja jotaki arestia ni en, ei sillä ollu mitään sellasta statsia siihen hommaan että..

No isä vaan sano ettei kannata enää ottaa, että ei ne muuta oikee, oikee paljo sillä lailla en muista et olis syyllistetty oikee ankarasti.

Päihteiden käytön huomaamine koulussa. Koulussa päihteiden käytön huomaamisesta oli monia erilaisia kertomuksia. Osalla haastateltavista päihteiden käyttöä ei huomattu koulussa lainkaan, sillä päihteiden käyttöä oli lähinnä vain viikonloppuisin. Yksi haastateltavista oli mennyt päihtyneenä kouluun. Haastateltava kertoi myös, että hänet siirrettiin tarkkailuluokalle, jossa hän oli hetken aikaa.

No enhä mä silloin viel sillai käyttäny huumeita mut mä join paljo alkoholia ja niinku mulla oli tosi niinku mä menin kerran kännis kouluun siit tuli sellanen niinku juttu ja ja sit ku mulla muutenki oli se koulumenesitys huono niin mä olin hetken tarkkailuluokalla ja sit kerran mä menin kouluun niin rehtori sano mulle että mitä sä täälä teet et sä oot hullu ja mua ei enää päästetty kouluun sitten mä olin jonku aikaa tua törnävän koulus kunnes mä karkasin sieltä.

Sen sijaan haastateltavista kaksi toi esille, kuinka päihteiden käyttö oli kyllä huomattu koulussa ja siihen puututtiin. Yhden haastateltavan kohdalla oli käynyt niin, että hän oli käynyt kuraattorilla poissaolojen takia, mutta päihteiden käytöstä ei puhuttu mitään. Toinen haastateltavista oli päässyt puhumaan kuraattorille sekä kouluterveydenhoitajalle koulussa tapahtuneen päihdekokeilun jälkeen.

No ne opettajan ei siihen reagoinu mitenkää mut se kuraattori joka siihen sitte puuttu ja terkkarille ja kuraattorille meitä vietiin ja näin tota niiniin varmaan opettajat on siitä sitte sanonu eteenpäin terveydenhoitajalle tai jollekki mutta ne ei millään tavalla kyllä keskustellu asiasta.

Mä olin paljo kuraattorilla ylä-asteella mutta se oli kyllä poissaolojen takia mä en en muista sitä että keskusteltiinko silloin sitte et solis siitä

juomisesta en mä en oikee usko et siitä kauheesti silloin siitäkään keskusteltu.

Jokin muu taho. Kaikki haastateltavista toi esille, että muita tahoja ei vielä silloin yläasteella ollut mukana. Kuitenkin melkein kaikki haastateltavat kertoivat, että poliisi tuli mukaan kuvioihin jossain vaiheessa. Muita tahoja ei tuotu esille, muuta kuin poliisi.

9.4 Päihteiden käyttöön puuttuminen kotona ja koulussa

Kotona. Monet haastateltavista toivat esille, että kotona yritettiin puuttua päihteiden käyttöön. Haastateltavien mielestä vanhemmat kuitenkin eivät pystyneet vaikuttamaan päihteidenkäyttöön mitenkään, esimerkiksi antamalla kotiarestia tai uhkailemalla.

Kyllä se yritti se äiti siihen puuttua mut ei se, ei se ninku voinu sille yhtää mitää.

No siis kyllähän ne yritti puuttua ja tota niin niin siis kyllähän kotona silloin yläasteella ni sillohan ne puuttu siihen ja sai kotiarestia ja kauheet tiukat tuli niinniin meni kauan et luottamukse sai takas et ja sitte vanhempana taas ku ne ei oikein voinu tehdä mitään..

Osalla haastateltavista kotona päihteiden käyttöön ei puututtu laisinkaan. Vanhemmat saattoivat vain huomauttaa, ettei päihteisiin kannata sekaantua, mutta mitään pidempää keskustelua asiasta ei käyty.

Ei siihen sen kummemmin se vaan sano ettei kannata enää rypätä.

No ei ei puututtu.

Yhtenä kysymyksenä oli myös, että miten haastateltavat olisivat halunneet, että kotona oltaisiin puututtu päihteiden käyttöön, jos se olisi huomattu. Osa haastateltavista koki puheeksi ottamisen hyvänä keinona puuttua päihteiden käyttöön. Myös aikainen puuttuminen tuotiin esille sekä avun saaminen välittömästi.

.. olisin toivonu totta kai et ehkä se olis ottanu puheeks ne asiat.

No solis pitänyt tapahtua jo niinku paljo aikasemmin se puuttuminen et ois pitäny olla välittämistä ja huolenpitoa ja turvaa.

Olis heti niinku heti laittanu mut hoitohon tai johonki jonnekki puhumaan tai jotenki et saa heti apua..

Yhden haastateltavan mielipide päihteidenkäyttöön puuttumisesta oli erilainen. Hänen mielestään vanhemmat eivät olisi voineet vaikuttaa hänen omaan päihteiden käyttöönsä, vaikka vanhemmat olisivatkin puuttuneet.

No ei ne olis siihen pystyny oikee siihen vaikuttamaan enempää.

Koulussa. Yksi teema käsitteli koulua puuttumistahona. Kysymys oli, onko koulussa puututtu päihteiden käyttöön ja jos ei, niin miten haastateltava olisi halunnut, että siihen oltaisiin puututtu. Haastateltavista muutama ohjattiin koulussa kuraattorille erinäisten syiden vuoksi. Kuitenkin vain yhdellä haastateltavista syynä oli päihteiden käyttö. Muita syitä olivat koulumenestys ja poissaolot. Yksi haastateltavista mainitsi myös nuorisosaseman, johon hänet oli ohjattu koulussa tapahtuneen päihdekokeilun jälkeen.

No siis silloin yläasteella niin kyllä. Silloin käytiin kuraattorilla ja mut laitettiin sielä nuorisomasemalle käymään ja siis sillälaila ottivat asiakseen..

Mä olin paljo kuraattorilla yläasteella mutta se oli kyllä poissaolojen takia. Mä en en muista sitä että keskusteltiinko silloin sitte et solis siitä juomisesta en mä oikee usko et siitä kauheesti silloin siitäkään keskusteltu.

Vastaavasti osa haastateltavista kertoi, ettei päihteiden käyttöön puututtu lainkaan. Joidenkin haastateltavien kohdalla päihteidenkäyttö tapahtui vain viikonloppuisin, jolloin koulussa ei edes tiedetty päihteiden käytöstä

Koulu oo mitää puututtu

Ei vaan sielläkin niinku justiin tapahtu se sama hylkäämisreaktio että ”pestiin kädet”.

Osa haastateltavista kertoi enemmän kuraattorin roolista koulussa. Yksi haastateltavista toi esille, ettei ollut halukas menemään puhumaan kuraattorille päihteiden käytöstään. Hänen mielestään jokin muu välikäsi tarvittaisiin opettajien ja kuraattorien lisäksi, jolle voisi mennä puhumaan. Kuraattori oli verrattavissa opettajaan, haastateltava kertoi. Yksi haastateltavista kertoi myös, ettei kuraattorin puheille menty, muuta kuin jos oli kouluun liittyviä ongelmia.

.. ainoastaan vaan silloin kun itellä oli jotaki oli sitte opintoihin liittyvää tai oli pääkipua ni silloin vaan mentiin..

.. mutta se oli silloin hyvin halveksittu, että silloin alkuvaiheessa kun se on tullu että sitä ei oikein paljoo noteerattu tollasta koulukuraattoria. Miellettiin niinku psyykkisiin ongelmiin kuuluvaksi että joutuu koulukuraattorille menemään..

Oli mutta ei tullu kyllä pieneen mieleenkään mennä niille niinku avautumaan koska niinku ne oli verrattavis miihin opettajiin että niin niin ehkä siihenki tarvittais joku semmonen välikäsi niinku siihen et mikä ei kuulu niinku varsinaisesti siihe siihen mut ei oo myöskään oppilaita et olis sellane matalankynnyksen juttu..

Milloin ja miten päihteiden käyttöön täytyisi puuttua, että se vaikuttaisi. Osa haastateltavista kertoi, että päihteiden käyttöön täytyisi puuttua heti alkuvaiheessa.

No siinä kun huomataan että sitä on heti alussa.

Kyllä kyllä se mun mielestä siinä vaihees kun oli sitte minkä ikäne hyvänsä kun sen alottaa ni siinä vaihees kun se alkaa olee joka viikonloppusta...

No melkein siin alkuvaiheessa ja siis tota niin niin mikään jää tai totta kai rangaistuksia pitää käyttää nuori kun on ja nii pakkohan silloin ollu rajat ja tälläset mut sit ylipäätänsä se että et tota niin niin semmonen huutamine ja ja siis no siinä alkuvaihees totta kai kun se päihteidenkäyttö huomataan..

Kuitenkin suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, etteivät koulu tai vanhemmat heidän päihteidenkäyttöön olisi pystyneet vaikuttamaan, vaan päihteiden käytön lopettamisen täytyy lähteä omasta tahdosta ja halusta.

.. en mä usko et siihen ois kukaan voinu ei sillei puuttua koska kaikki lähtee omasta halusta ja omasta tahdosta ketään ei voi vittu tykätä terveeks.eikä pelastaa..

Kyl se aika paljo on siitä et se pitää lähtee itestä se muuttuminen.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa aion peilaan teoriaa sekä tutkimuksen tuloksia toisiinsa tutkimuskysymysten kautta. Tuon esiin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia, joita havaitsin oman aineiston ja teoretiedon välillä. Tarkoitukseni on tuoda esille haastateltavien kokemuksia ja näkemyksiä päihdevalistuksesta, päihteiden käyttöön puuttumisesta sekä siitä, missä kohtaa heidän mielestään olisi hyvä puuttua päihteiden käyttöön, että se vaikuttaisi jotenkin merkittävästi.

10.1 Millaista koulun päihdevalistus oli haastateltavien nuoruudessa?

Tutkimuksessani ilmeni, että osalla haastateltavista ei ollut päihdevalistusta lainkaan ja osalla oli. Päihdevalistus haastateltavien nuoruudessa oli lähinnä luento- ja osalla oli. Päihdevalistus haastateltavien nuoruudessa oli lähinnä luento- maista tai sitten koululle oli hankittu kokemusasiantuntija puhumaan omasta päihdekokemuksestaan. Osa haastateltavista koki, että päihhteistä puhuttiin negatiiviseen ja pelottelevaan sävyyn kouluissa.

Niemisen mukaan (2002, 40-41) Rimpelä (1998, 5-6) on kirjoittanut, että nuorille on kerrottava huumeista koulussa, mutta ei ulkopuolisten toimesta. Esimerkiksi poliisit tai entiset käyttäjät eivät sovi valistajiksi kouluun. Omassa tutkimuksessani ilmeni myös, ettei ulkopuolista valistajaa arvostettu. Haastateltavat toivat esille, kuinka entisten käyttäjien tarinoita ei voinut mieltää omaan elämään ajankohtaiseksi. Kouluissa toteutettavissa päihdevalistuksissa ei edellytetä, että tarvittaisiin joku ulkopuolinen vierailija tai asiantuntija, mutta ne voivat täydentää jo olemassa olevaa arkisempaa päihdekasvatusta. (Päihdevalistus ja oppiaineet, [viitattu 1.10.2016].) Soikkeli ym. (2015, 31) ovat myös sitä mieltä, että koulun päihdevalistusta voidaan toteuttaa monin eri tavoin. Koulu voi vastata itsenäisesti päihdevalistuksesta, mutta koulu voi myös täydentää omaa osaamistaan järjestämällä kerta- luontoisen luennon tai tapahtuman, jonka pitää jokin ulkopuolinen toimija. Myös Hipin (2007, 35) mukaan Pylkkänen (1986, 57-62) on tuonut esille, että huumeista pitäisi saada vähemmän kiinnostavampi aihe muiden asioiden rinnalla. Pylkkänen kirjoittaa, että huumeista ei saisi puhua moralisoivasti eikä ankaraan tai tuomitsevaan sävyyn. Lisäksi ulkopuolisten vierailijoiden kertomukset voivat herättää Pylk-

käsen mielestä enemmän nuorten kiinnostusta, joka voi johtaa ennemmin huumeiden kokeiluihin, kun niiden välttelyyn. Tämän lisäksi hän toi myös esille, että liiallinen auktoriteetin käyttäminen voi lisätä nuorten kapinahenkeä.

Eri teoksissa tulee ilmi, että päihteistä puhuminen nuorille tulisi aloittaa jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Esimerkiksi Koulutus elämään- säätiö aloittaa valistuksen 3–13-vuotiaista lapsista. Heidän tavoitteenaan on, että yhä useammat nuoret aloittaisivat päihteiden kokeilun vasta myöhemmin. (Koulutus elämään- säätiö, [viitattu 4.10.2016].) Juurinen ([viitattu 4.10.2016]) on kirjoittanut, että monilla eri tunneilla voidaan toteuttaa päihdevalistusta. Esimerkiksi tietotekniikan tunnilla opetellaan lähdekriittisyyttä ja suhtautumista moninaiseen tietouteen huumeista internetissä. Maantiedon tunnilla Juurisen mukaan voidaan miettiä eri huumeiden tuotantoalueita ja huumeiden kuljetusreittejä. Kylmäkosken, Pylkkäsen ja Viitasen (2010, 46) mukaan myös pitkäjänteinen huumevalistus on vaikuttavampaa kuin lyhyet tempaukset. Poliisien pitkät luennot tai ”Sano ei huumeille” - tempaukset voivat jopa lisätä nuorten mielenkiintoa päihteitä kohtaan. Myös Niemen (2002, 40) mukaan Rimpelä on sanonut, että huumevalistus voi jopa lisätä huumeiden käyttöä tai olla vaikuttamatta ollenkaan. Omassa tutkimuksessani tuli esiin, että päihdevalistus ei vaikuttanut millään lailla, tai sitten se jopa herätti osalla haastateltavista enemmän kiinnostusta päihteisiin. Tutkimuksessani ei ilmennyt, vaikuttiko päihdevalistus haastateltavien ikään kokeilla päihteitä. Jokainen haastateltavista oli 13–14-vuotiaita, kun he ensimmäisen kerran kokeilivat päihteitä.

Niemisen (2002, 41) mukaan raittiuskasvatuksessa voi olla moralisoiva sävy, koska huumeiden käyttö mielletään rikollisuudeksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sivuilla kerrotaan, kuinka ennen vanhaan yritettiin kääntää kouluikäiset nuoret päihteitä vastaan pelottelemalla heitä ja luomalla shokkiefektejä. (Päihdekasvatus kouluissa, [viitattu 1.10.2016].) Omassa tutkimuksessani myös ilmeni, että monilla haastateltavista oli negatiivisia kokemuksia päihdevalistuksesta. Päihteistä puhuttiin tutkimukseen osallistuneiden mielestä pelotellen ja negatiiviseen sävyyn. Hipin (2007, 33) mukaan Sheehan ym. (1993) ovat kirjoittaneet, että yhtenä valistusmallina kolmesta on ollut informatiivinen malli. Informatiivisessa mallissa jaettiin faktatietoa päihteistä ja niiden haitoista. Informatiivisessa mallissa myös opetettiin, miten vaarallista päihteiden käyttö on ja uskottiin sen vaikuttavan ihmisten päihteiden

käyttöön. Hipin (2007, 34) mukaan taas Valli (1998, 85-89) on jakanut kolmeen eri osaan alkoholivalistusopetusmenetelmät. Yksi menetelmistä oli pelästyttämistaktiikka, missä tavoitteena on saada nuoret vähentämään alkoholin käyttöä. Myös tässä metodissa jaettiin nuorille tietoa päihteiden haittavaikutuksista ja vaaroista. Pelästyttämistaktiikassa toivottiin tiedon vaikuttavan nuoriin niin, että he alkaisivat ajattelemaan päihteistä negatiivisesti ja täten nuoret lopettaisivat kokonaan päihteiden käytön. Myös Soikkeli (2002, 83) kirjoittaa, että usein valistuksessa annetaan dramaattisempi kuva huumeiden vaikutuksista ihmisiin. Luodaan kuva, että jo ensimmäisestä kokeilukerrasta jää huumeisiin koukkuun ja joutuu esimerkiksi mielisairaalaan. Myös entisten käyttäjien moninaiset kertomukset omista kokemuksistaan huumemaailmasta, voivat Soikkelin mukaan herättää nuorissa kiinnostusta. Kuten myös jotkin huumeaiheiset elokuvat. Vaara ja rappiolla olo voi kiehtoa nuoria, kuten myös valistajan luoma kiehtova kuva huumemaailmasta.

10.2 Miten päihteiden käyttöön on puututtu kotona sekä koulussa?

Mauriala (2002, 6-7) kirjoittaa, että usealle vanhemmalle tulee vastaan ensimmäinen kerta, kun nuori tulee humalassa kotiin. Maurialan mukaan on kuitenkin hyvä muistaa ensin varmistaa, että nuori on kunnossa ja pääsee turvallisesti nukkumaan. Vaikkakin ensireaktio voi olla suuttuminen, kannattaa vanhempien yrittää muistaa rauhoittua ja miettiä esimerkiksi, millaista suhtautumista olisi kaivannut omilta vanhemmiltaan. Hän kirjoittaa myös, että moittiminen ja räyhääminen ovat inhimillinen ensireaktio, kun saa tietää nuoren alkoholin käytöstä. Nuorelle ei kuitenkaan saisi antaa vaikutelmaa, että vanhempi olisi vihainen kotiin tulemisesta, koska vaarana on, ettei nuori seuraavalla kerralla tule ollenkaan kotiin. Omassa tutkimuksessani ilmeni myös, että monet haastateltavien vanhemmista olivat reagoineet huutamalla ja uhkailemalla. Yksi haastateltavista kertoi, että vanhempi oli antanut kotiarestia. Mauriala (2002, 7) kirjoittaa, että sääntöjen rikkomisesta voi nuorelle tulla seuraamuksia vanhempien toimesta. Kotiarestissa nuori kerkeää miettimään asioita ja se voi myös olla hänelle hyvä keino pysyä poissa kaveripiiristä ja välttyä siltä häpeän tunteelta, jonka kiinni jääminen voi aiheuttaa kavereiden edessä. Vastaavasti omassa tutkimuksessani ilmeni, ettei kotiaresti vaikuttanut osalla haastateltavista mitenkään.

Mauriala (2002, 10-11) on sitä mieltä, että monet ajattelevat, että jos huumeista ei puhuta kotona, ne eivät silloin käykään nuoren mielessä. Asia ei kuitenkaan Maurialan mukaan mene näin. Lapsestaan välittävä aikuinen keskustelee tupakasta, alkoholista sekä huumeista lapsensa kanssa. Se on osa lapsen kasvatusta ja edellä mainituista aiheista voidaan puhua yhtä lailla niin kuin esimerkiksi kotiintuloajoista. Päihteistä voidaan puhua, kun asia tulee luontevasti esille. Vaikka päihteistä puhutaan koulussa ja kaveripiireissä, on vanhemmankin vastuulla puhua nuoren kanssa näistä. Nuori voi saada myös väärän kuvan esimerkiksi huumeiden käytöstä elokuvien ja musiikin tai nuorisokulttuurin kautta. Näissä huumeiden käyttöä kuvataan yleensä kovana juttuna ja annettu kuva on houkutteleva.

Tutkimuksessani selvisi, että suurin osa haastateltavista olisi toivonut, että päihteistä oltaisiin puhuttu kotona enemmän. Tein myös huomion tutkimuksessani, että haastateltavista osa toivoi, että jo vanhempien tiedossa oleva nuoren päihteiden käyttö olisi otettu puheeksi, eikä sitä olisi sivuutettu. Myös Maurilan (2002, 16) mukaan tärkeintä on asiaan puuttuminen, kun tietää nuoren käyttävän huumeita. Vanhemman on ilmaistava huolensa ja tehtävä nuorelle selväksi, ettei hyväksy käyttöä. On myös tärkeää, että vanhempi saa pidettyä yllä puheyhteyden nuoreen. Jos nuoren kanssa puhuminen ei onnistu ja tulee vain riita ja on tiedossa, että nuoren huumeiden käyttöä on jatkunut pidempään, on parempi ottaa yhteyttä ammatti-ihmiseen. Myös Irti huumeista ry:n sivuilla kirjoitetaan, että ensisijaisin puuttumiskeino on lähipiirin puuttuminen huumeiden käyttöön. Vasta tämän jälkeen voidaan hakea ulkopuolisilta apua tarpeen mukaan. (Miten puutut käyttöön? [viitattu 8.10.2016].)

Aaltosen ym. (2003, 151-155) mukaan hoiva ja hellyys ovat lapselle tärkeää, jotta hän tuntisi perusturvallisuutta. On tärkeää tasapainoisen kehityksen kannalta, että kodin ihmissuhteet ovat johdonmukaiset ja lapsen luottamus ympäristöön vahvistuu. Nuoren turvallisuuden tunne perustuu kotioloihin. Jotta nuori saavuttaisi positiivisen minäkuvan, on hänen saatava positiivista palautetta. Myös hyväksytyksi tulemisen tunne edesauttaa positiivisen minäkuvan luomista. Nuoren on saatava aikuiselta tukea ja turvaa. Vastaavasti omassa tutkimuksessani ilmeni, etteivät kaikki haastateltavista olleet saaneet tukea ja turvaa nuoruudessa. Haastatteluissa tuli esille, että olisi kaivattu enemmän huolenpitoa ja turvaa aikuisilta. Aaltonen ym.

(2002, 154-155) kirjoittavat myös, että jos nuori on saanut enemmän negatiivista palautetta lapsuudesta saakka, voi hänelle syntyä negatiivinen minäkuva. Pelkkä välinpitämättömyyden tunnekin voi luoda nuorelle tunteen, ettei häntä hyväksytä. Jos nuori kokee tällaista välinpitämättömyyden tunnetta, voi se säilyä pitkälle aikuisuuteenkin saakka. Nuori saattaa hakea hyväksyntää vanhemmiltaan reagoimalla itsetuhoisesti tai häiriökäyttäytymällä. Samankaltaisia asioita tuli esille myös omassa tutkimuksessani.

Tutkimuksessani ilmeni, että lähes kaikilla haastateltavilla koulussa päihteidenkäyttöön puuttuminen oli vähäistä. Aineistossani korostui, ettei päihteistä puhuttu paljoakaan koulumaailmassa ja varsinkin opettajat eivät puhuneet päihteistä. Aaltonen ym. (2002, mukaan myös opettajilta saatu hyväksyntä on nuorelle tärkeää ja se saa hänen maailmansa tuntumaan oikeudenmukaisemmalta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sivuilla kirjoitetaan, että päihdekasvatus sisältyy terveystiedon tunneille, mutta sitä voidaan myös toteuttaa muilla oppitunneilla (Päihdekasvatus kouluissa, [viitattu 11.10.2016]). Aaltonen ym. (2002, 233) kirjoittavat myös, että lastensuojelu lain mukaan kunnan koululaitoksen piirissä oleville koululaisille tulee järjestää tukea ja ohjausta sekä poistaa oppilaiden kehitykseen liittyviä psyykkisiä tai sosiaalisia vaikeuksia. Partanen ym. (2015, 365) tukee myös tätä ajatusta, että nuorten ehkäisevän päihdetyön kannalta tärkeässä roolissa ovat kouluterveydenhoitajat ja opettajat. Opettajat ovat se taho, joka huomaa nuoren keskittymiskyvyn heikkenemisen, koulumenestyksen huonontumisella, yleisenä levottomuutena tai ääripäässä krapulassa tai humalassa esiintyminen koulussa, jotka voivat olla merkki päihteiden käytöstä. Samankaltaisia huomioita tein myös omassa tutkimuksessani, jossa tuli ilmi, että osa haastateltavista oli ollut koulussa myös päihteiden vaikutuksen alaisena. Toisessa tapauksessa nuori ohjattiin nuorisosemalle ja toisessa tapauksessa taas nuori leimattiin hulluksi ja ohjattiin kokonaan pois koulusta. Honkanen ja Suomala (2009, 50) ovat myös sitä mieltä, että opettajat huomaavat helpoiten nuoren muutokset käytöksessä, koska he ovat nuorten kanssa eniten tekemisissä. Opettajat saavat olla oppilaistaan huolissaan ja heidän velvollisuutensa on ilmoittaa oppilashuoltoryhmään, mikäli oppilaan käyttäytymisestä ja oppimisesta on herännyt huoli.

Tutkimuksessani nousi myös vahvasti esille, että koulukuraattorin puheille meneminen koettiin haastateltavien yläasteaikoina negatiivisena. Osa haastateltavista toi esille, että koulukuraattoriin ei voinut luottaa ja häneen suhtauduttiin halveksuvasti. Oli myös mahdollista, että koulukuraattorille meno aiheutti jonkinlaisen leiman oppilaalle, yksi haastateltavista kertoi. Kuitenkin ne haastateltavat, jotka olivat koulukuraattorilla käyneet, kertoivat, ettei siellä puhuttu päihteistä, vaan lähinnä koulussa pärjäämisestä ja oppimisesta. Jokisen (2014, 33-35) tehdyssä aikaisemmassa tutkimuksessa tuli ilmi, että tutkimukseen osallistuneista nuorista osa koki kuraattorille puhumisen helpompana kuin vanhemmalle. Kuraattori koettiin myös eräänlaisena ystävänä toisinkuin omassa tutkimuksessani. Kuitenkin Jokisen tutkimuksessa tuli myös samankaltaisia tuloksia, kuin omassanikin. Jokisen (2014, 34) tutkimuksessa ilmeni, että osa nuorista kertoi, ettei koulukuraattorille kannata kertoa, jos on ongelmia esimerkiksi päihteiden kanssa. Tällöin koulukuraattorilla ei ole muita keinoja, kuin huostaanotto. Koulukuraattori koettiin myös samankaltaisena henkilönä, kuin opettaja, jolla on auktoriteettia. Tutkimukseen osallistuneet nuoret kokivat, ettei kuraattoriin voinut luottaa siinä, missä opettajaankaan. Samantapaisia huomioita tein myös omassa tutkimuksessani. Tutkimustuloksissani ilmeni, että kouluun kaivattiin jokin muu taho, kuin kuraattori tai opettajat.

Honkanen ja Suomala (2009, 43) ovat kirjoittaneet, että oppilashuoltoryhmän tarkoituksena on mahdollistaa yhteistyön terveydenhuollon, sosiaalitoimet ja opetuksen välillä. Näitä verkostoja voidaan tarvita, kun opiskelija tarvitsee erityistä tukea tai oppilaan koulunkäyntiä ei kotona pystytä turvaamaan. Myös mahdolliset mielenterveys- tai päihdeongelmat vaativat yhteistyötä eri toimijoiden ja vanhempien välillä. Koulussa tulee myös seurata poissaoloja ja ilmoittaa niistä huoltajalle tai vanhemmille. Tilanteen vaatiessa voidaan kutsua paikalle vanhemmat ja nuori keskustelemaan poissaoloista ja niiden syistä. Vastaavasti omassa tutkimuksessani ilmeni, että poissaoloihin koulussa oltiin puututtu kyllä, muttei niinkään päihteiden käyttöön. Vain yksi haastateltavista oli ohjattu koulukuraattorille nimenomaan puhumaan päihteiden käytöstä ja ohjattu nuorisoasemalle, mutta muiden kohdalla päihteistä ei oltu puhuttu laisinkaan. Yhteistyö kodin ja koulun välillä tutkimuksessani koettiin sekä hyväksi, että huonoksi.

10.3 Missä kohtaa ja miten päihteiden käyttöön olisi hyvä puuttua?

Mitä aikaisemmin päihteiden käyttöön puututaan, sitä lyhyempi käyttöhistoria tulee olemaan ja tällöin myös huumeiden käytön lopettaminen helpottuu (Miten puutut käyttöön? [viitattu 8.10.2016]). Tutkimustulokset työssäni osoittivat osan haastateltavista olevan sitä mieltä, että nuoren päihteiden käyttöön täytyisi puuttua heti, jos nuorella ilmenee päihteiden käyttöä, jotta se voisi vaikuttaa merkittävästi. Suupohjanliikelaitoskuntayhtymä on tehnyt esitteen varhaisen puuttumisen neuvoista, jossa mainitaan, että vanhemmat ovat päävastuussa nuoren kasvattamisesta. Nuoren elämässä on kuitenkin myös oheiskasvattajia, kuten opettajat, eri viranomaiset, televisio ja tietokone. Kuitenkin myös ystävillä on suuri merkitys nuoren elämässä ja maailmankuvan muokkautumisessa. (Nuoret ja päihteet 2011). Kun vanhempi saa tietää lapsen kokeilleen päihteitä, on asiasta keskusteltava nuoren kanssa ja tuotava oma mielipide päihteidenkäytöstä, ettei vanhempi hyväksy sellaista käytöstä nuorelta. Myös oppaassa sanotaan, että nuoren ei-toivotun käytöksen kehittymisen voi katkaista, kun puututaan siihen jo varhaisessa vaiheessa. Myös omassa tutkimuksessani osa haastateltavista toi esille, että päihteidenkäyttöön pitäisi puuttua heti, mutta heidän tapauksessaan eivät kuitenkaan vanhemmat eikä koulu puuttunut päihteiden käyttöön.

Tutkimuksessani ilmeni myös, että osa haastateltavista pystyi salaamaan päihteiden käytön hyvinkin pitkään, ennen kuin vanhemmat huomasivat mitään. Mauriala (2002, 9) kirjoittaakin, että vanhemmat ovat voineet nähdä paljonkin listoja, missä luetellaan ominaisuuksia ja käyttäytymismalleja, mistä tunnistaa nuoren päihteiden käytön ja ne kaikki sopisi myös omaan lapseen. Näistä listoista ei kuitenkaan voi suoranaisesti päätellä, että nuori on ruvennut käyttämään esimerkiksi huumeita. Maurialan (2002, 10) mukaan nuori on voinut käyttää pari vuottakin amfetamiinia, eikä vanhempi ole huomannut mitään. On myös yleistä, että vanhemmat kieltäytyvät tunnustamasta lapsensa käyttävän huumeita. Myöskään nuoret eivät halua huolestuttaa omia vanhempiaan kertomalla. Samankaltaisia huomioita tein myös omassa tutkimuksessani, että nuorena haastateltavat eivät halunneet vanhemmilleen kertoa, mutta haastateltavista kaksi kertoi myöhemmällä iällä keskustelleen vanhempien kanssa omasta päihteiden käytöstään

Partanen ym. (2015, 9) kirjoittavat, että nuoren elämäntyö tulisi huomioitua riittävästi, on mukaan otettava vanhemmat sekä lähiyhteisö. Kouluissa toteutettava ehkäisevän päihdetyön suunnitelma sisältää konkreettisia ohjeita päihteidenkäytön ehkäisystä, varhaiseen puuttumiseen sekä reagoimiseen päihtymystilanteissa. Vanhemmuuden tukeminen on myös yksi osa ehkäisevää päihdetyötä. Vanhemmat voivat tarvita tukea päihteidenkäytön tunnistamisessa, jotta he voivat suhtautua mahdollisesti tuleviin päihdekokeiluihin tarkoituksenmukaisesti. Myös omassa tutkimuksessani ilmeni, että vanhemmat eivät tienneet päihteistä, varsinkaan huumeista tarpeeksi, niin että he olisivat ymmärtäneet nuoren käyttävän niitä.

Nuorella alle 18 -vuotiaalla päihderiippuvuus voidaan tulkita vakavaksi mielenterveyshäiriöksi, joka mahdollistaa mielenterveystoimen mukaisesti sen, että nuori voidaan ohjata pakkohoitoon nuorisopsykiatriselle suljetulle osastolle. (Lönngqvist & Marttunen, 2001.) Myös mielenterveysseuran sivuilla (Lasten ja nuorten päihdehoito, [viitattu 16.10.2016]) on kirjoitettu, että nuoren päihteidenkäyttäjän hoitoa ohjaa kolme eri lakia, jotka ovat mielenterveystoimilaki, lastensuojelulaki ja päihdehuoltolaki. Lasten kanssa sovelletaan useimmiten lastensuojelulakia. Jos nuori ei vapaaehtoisesti sitoudu hoitamaan päihdeongelmaansa, voidaan hänen hoitonsa toteuttaa lastensuojelun pakkotoimin tai tahdosta riippumattomana psykiatrisena hoitona. Kuitenkin päihdeongelman lisäksi nuorella on oltava mielenterveydellinen häiriö. Aaltosen (2015, 9) mukaan nuori voidaan lähettää välittömästi psykiatriseen hoitoon vain, jos todetaan myös esimerkiksi psykoottinen häiriö, syvä depressio tai välitön itsemurhavaara. Vastaavasti omassa tutkimuksessani ilmeni, ettei haastateltavilla ilmennyt sen kummempia mielipiteitä pakkohoidosta eikä haastateltavista kukaan ollut joutunut nuorempaan vasten tahtoaan hoitoon päihteidenkäytön takia. Tutkimuksessani ilmeni kahdella haastateltavalla olevan samanaikaisesti mielenterveyshäiriö päihdeongelman lisäksi.

Tutkimuksessani tuli esille, että riippuvuudesta eroon pääseminen nähtiin mahdollisena vain, jos itselle on siihen halua ja tahtoa. Eli osa haastateltavista oli sitä mieltä, että vaikka nuoren päihteiden käyttöön puututtaisiin missä vaiheessa, on nuoren itse haluttava lopettaa päihteiden käyttö. Irti huumeista Ry:n sivuilla (Riippuvuudesta toipuminen, [viitattu 16.10.2016]) sivuilla kerrotaan, että ihmisen toipuminen riippuvuudesta edellyttää päätöksen, että haluaa eroon riippuvuudesta aihe-

uttavasta aineesta. Toipumisen kannalta on hyvin tärkeää, että ihmisellä itsellään on vahva motivaatio päihteidenkäytön lopettamiseen. On myös oltava sitoutunut muutokseen ja todella tahtoa muutosta. Niemi (2002, 39) on sitä mieltä, että huumeiden käyttäjän hoidon onnistumisen lähtökohta on, että huumeidenkäyttäjä kokee hoidon auttavan häntä. Hoidon on tarjottava lopulta huumeidenkäyttäjälle paremman tyydytyksen ja avun, kun huumeiden käyttö. Kylmänen (2005, 24) kirjoittaa, ettei ole olemassa kuitenkaan hoitopaikkaa, josta toisesta ovesta mennään sisään päihderiippuvaisena ja toisesta ovesta tullaan terveenä pois. Nuorelle voidaan tarpeen mukaan esitellä eri hoitopaikkoja ja lähtökohtana hoitoonohjauksessa on auttaminen, ei nuoren pakottaminen päihteidenkäytön lopettamiseen.

Tutkimuksen keskeisimmät tutkimustulokset on esitetty alla olevassa taulukossa. (taulukko 2.)

Taulukko 2. Keskeisimmät tutkimustulokset

Keskeisimmät tutkimustulokset:
<ul style="list-style-type: none"> • Päihdevalistuksessa käytettiin pääosin päihdekokemusasiantuntijaa
<ul style="list-style-type: none"> • Kokemusten mukaan koulussa puhuttiin päihteistä pelottelevaan ja uhkaillevaan sävyyn
<ul style="list-style-type: none"> • Päihdevalistus ei vaikuttanut suhtautumista päihteisiin
<ul style="list-style-type: none"> • Yläasteikäisten päihteiden käyttöä ei huomattu kotona
<ul style="list-style-type: none"> • Kuraattori koettiin pääosin negatiivisena
<ul style="list-style-type: none"> • Päihteiden käytön lopettaminen täytyisi lähteä omasta tahdosta ja halusta lopettaa

11 POHDINTA

Tässä luvussa aion pohtia koko opinnäytetyöni prosessia. Peilaan myös opinnäytetyötäni sosionomi (AMK) kompetensseihin. Lopuksi tuon vielä esille omia mielipiteitäni, miten tätä aihetta voitaisiin tutkia vielä jatkossa.

Opinnäytetyön kirjoitusprosessi on ollut minulle haastavaa. En ole luonnostani mikään kirjallisen asiatekstin kirjoittaja ja tämä oli ensimmäinen tutkimustyöni, minkä tein. Olen kuitenkin oppinut opinnäytetyötäni kirjoittaessa tieteellisen tekstin kirjoittamista ja kehittynyt siinä omasta mielestäni. Olen oppinut työni aikana sietämään epävarmuutta ja aikatauluttamaan tekemisiäni. Vaikken ole omasta mielestäni tutkijatyypistä, olen silti panostanut opinnäytetyöni tekoon ja saanut siitä itselleni mielluisan työn. Olen oppinut itsestäni uusia asioita ja myös osa piirteistäni on itselleni vahvistunut kirjoittamisen aikana. Tukea olen saanut paljon kavereilta ja perheeltäni, esimerkiksi oma äitini ja siskoni on oikolukenuut työtäni ja he ovat auttaneet minua saamaan tekstistä helposti ymmärrettävän ja luettavan.

Heti alusta asti minulle oli selvää, että teen opinnäytetyöni yksin. Minulle oli tärkeää, että sain aikatauluttaa työtäni ja sen etenemistä oman aikatauluni mukaan, koska koko opinnäytetyöni prosessin ajan kävin samanaikaisesti töissä. Vaikka työn tekeminen sujui hyvin yksinkin, välillä olisi toivonut myös paria siihen rinnalle. Varsinkin silloin, kun itsellä meinasi usko loppua ja ei tiennyt, mistä lähtisi seuraavaksi liikkeelle. Kuitenkin moni opiskelukavereistani teki samaan aikaan opinnäytetyötä, joten sain tarvittavaa vertaistukea heiltä.

Tutkimusosuuden tekeminen oli opettavaista ja erittäin mielenkiintoista. Koin myös yhteistyökumppanini Päihdeklinikan auttavan todella paljon tutkimustani hankkimalla tutkimukseeni haastateltavat. Yllätyksenä kuitenkin itselleni oli, että haastateltavien löytäminen oli niin haastavaa. Mielestäni myös tutkimuksen edetessä, sen aihe muuttui koko ajan vain mielenkiintoisemmaksi. Yllättävää tutkimuksessa mielestäni oli myös se, että jokainen haastateltavista kertoi hyvin avoimesti omista kokemuksistaan ja vastasivat kaikkiin kysymyksiin. Koin myös tärkeäksi sen, etten tiennyt haastateltavista etukäteen muuta kuin nimen.

Sosionomi (AMK) omaa monenlaista osaamista, mitä myös yläasteikäisten nuorten kanssa vaaditaan. Asiakastyön osaamis- kompetensseissa on monenlaisia erilaisia asioita. Niiden mukaan Sosionomi (AMK) osaa arvioida asiakkaan palvelutarpeita ja luoda vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen ammatillisesti. Perheiden keskinäisten suhteiden tukeminen sekä yksilön kasvun ja kehityksen tukeminen ovat osa Sosionomi (AMK) osaamista. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 29.4.2016.) Mielestäni myös nuorten yläasteikäisten kanssa työskenteleville on tärkeää, että osaa toimia ennaltaehkäisevästi ja huomioida niitä riskitekijöitä ja käyttäytymistä, esimerkiksi nuorten varhainen päihteiden käytön aloittaminen. Sosionomi (AMK) asiakasosaamiseen kuuluu myös riskitekijöiden ja hyvinvointia suojaavien tekijöiden tunnistaminen sekä Sosionomi (AMK) osaa soveltaa varhaisen tuen ja ennalta ehkäisevän työn näkökulmia. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 29.4.2016.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän hallitseminen ja kasvatus- ja koulutuspalveluiden tavat tuottaa ja järjestää palveluita sekä niiden valvominen ja ohjaaminen ovat osa Sosionomi (AMK) osaamisalaa. Palveluohjaus ja palvelujärjestelmän tunteminen ovat myös osa tätä osaamista sekä asiakkaan etujen puolestapuhuja moniammatillisessa yhteistyössä. Sosionomi (AMK) osaa toimia moniammatillisessa työyhteisössä yhteistyökykyisesti ja edistää omalta osaltaan työyhteisön työhyvinvointia. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 29.4.2016.) Kaikki edellä mainitut ovat mielestäni hyvin tärkeitä työskennellessä nuorten päihteiden käyttäjien kanssa tai ylipäättään päihteidenkäyttäjien kanssa. On tärkeää, että nuorelle osataan koota kattava ja monipuolinen tukiverkosto, johon kuuluu monia eri auttajatahoja. Mielestäni Sosionomin (AMK) osaamista tulisi hyödyntää nuorten kanssa työskennellessä, koska juuri edellä mainitun kaltaista osaamista nuorten kanssa tarvittaisiin.

Vaikka opinnäytetyöni aihe ei ollut minun keksimäni, vaan aihe tuli yhteistyökumppanilta, on se osoittautunut erittäin mielenkiintoiseksi ja opettavaiseksi aiheeksi tehdä opinnäytetyö. Koko opinnäytetyön prosessin edetessä olen kiinnittänyt huomiota aina vain enemmän siihen, kuinka tärkeää nuorten päihteidenkäyttöön puuttuminen on ja mitä kaikkea se vaatii. Tärkeimmässä osassa ovat tietenkin koulu ja vanhemmat, jotka ovat nuoren elämässä melkein päivittäin mukana. Ehkä

huolestuttavaa tässä on se, kuinka paljon on uutisissa siitä, että nuorten alkoholin-
käyttö on vähentynyt huomattavasti viime vuosina, mutta sitä ei verrata lisäänty-
neeseen kannabiksen käyttöön. Nuorten maailma muuttuu paljon koko ajan ja tä-
män takia myös ehkäisevän päihdetyön olisi tärkeää pysyä mukana siinä. Mielestäni myös paljon enemmän täytyisi kiinnittää huomiota vanhempien tietoisuuteen
päihteistä ja siitä, ettei vain koulu ole yksin vastuussa nuorten päihdevalistuksesta.
Monilla kouluilla ei esimerkiksi ole edes tarpeeksi resursseja järjestää kattavaa
päihdekasvatusta, mikä kuitenkin olisi erittäin tärkeää saada toimimaan hyvin
nuorten kannalta. Olen itse kotoisin pieneltä paikkakunnalta ja huolissani myös
siitä, kuinka pienillä paikkakunnilla ei välttämättä ole kuraattorin palveluita tarjolla
silloin, kun niille olisi tarvetta. Jos opettajilla herää huoli oppilaan päihteiden käy-
töstä, muttei oppilas pääse kuraattorille, joka olisi asiantuntija, mihin nuori sitten
joutuu? Ja kuinka helposti pienillä paikkakunnilla päihteiden käyttö jää huomaamatta tai vaikka huomattaisiinkin, niin ei puututa nuorten päihteiden käyttöön?

Jatkotutkimuksena voisin ajatella, että voitaisiin tutkia nykypäivän nuoria, joiden tiedetään käyttävän päihteitä, että onko oppilashuolto toiminut heillä koulussa ja miten he sitä kehittäisivät vielä paremmaksi. Myös kuraattorien näkökulma voisi olla hyvä ja eri näkökulmasta oleva tutkimus samasta aiheesta. Millaisia keinoja kuraattoreilla on puuttua nuoren päihteiden käyttöön ja mitä haasteita tai kehittämisen aiheita he näkevät siinä. Samoin opettajille suunnattu samanlainen tutkimus voisi olla mielenkiintoinen. On mielestäni tärkeää, että nuorten päihteiden käytöstä puhutaan ja erilaisia ennaltaehkäiseviä keinoja pyritään kehittämään asian tiimoilta. Toivonkin, että omasta tutkimuksestani löytyisi myös asioita, joiden pohjalta lähdetäisiin kehittämään nuorten päihteiden käyttöön puuttumista niin kotona, kuin koulussakin.

LÄHTEET

Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R., Vilén, M. & Söderström, W. 2003. Nuoren aika. Porvoo: WS Bookwell.

Ahlström, S. 2012. Kuinka paljon alkoholia juodaan? [Verkkosivu]. Nuortenlinkki. [Viitattu 1.7.2016]. Saatavana: <http://www.nuortenlinkki.fi/tietopiste/tietoartikkelit/alkoholi/kuinka-paljon-alkoholia-juodaan>

A-klinikkasäätiö. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 4.8.2016]. Saatavana: <http://www.a-klinikka.fi/a-klinikkasaatio>

Alkoholi ja ihmisen elämänkaari. 2014. [Verkkojulkaisu]. Alko Oy. Paino: Edita Prima Oy 3/2014. [Viitattu 9.7.2016]. Saatavana: <http://www.yths.fi/filebank/2789-Alkon-opas.pdf>

Alkoholijuomien kulutus 2015. Ei päiväystä. [Verkkolähde]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Tilastoraportti. [Viitattu 9.7.2016]. Saatavana: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130434/Tr05.pdf?sequence=3>

Babor, T., Caetano, R., Casswell, S., Edwards, G., Giesbrecht, N., Graham, K., Grube, J., Gruenewald, P., Hill, L., Holder, H., Homel, R., Österberg, E., Rehm, J., Room, R. & Rossow, I. 2003. Alcohol: No ordinary commodity. Oxford University Press.

Ehkäisevä päihdetyö peruspalveluissa. Ei päiväystä. [Verkkojulkaisu]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 12.9.2016]. Saatavana: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104359/OpasKunnanEhkaisevaanPaihdetyohon.pdf?sequence=1>

Ekstaasi. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Nuortenlinkki. [Viitattu 6.2.2016]. Saatavana: <http://www.nuortenlinkki.fi/tietopiste/pikatieto/ekstaasi>.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Etsivä nuorisotyö. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 27.7.2016]. Saatavana:

<https://www.seinajoki.fi/kulttuurijaliikunta/nuorisopalvelut/kohdennettunuorisoty/etsivanuorisoty.html>

Fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen riippuvuus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Irti Huumeista ry. [Viitattu 3.4.2016]. Saatavana: http://www.irtihuumeista.fi/tietoa_ja_tukea/riippuvuus/fyysinen_psyykkinen_ja_sosiaalinen_riippuvuus

Grekelä, J. & Siirilä J-M. 2011. Pullo puheeksi: Menetelmiä vanhemmille päihteiden puheeksi ottamisesta. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. [Viitattu 10.9.2016]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/107827/Virtanen_Annika.pdf?sequence=1

Holmberg, J. 2010. Päihderiippuvuudesta elämänhallintaan. Helsinki: Edita Prima.

Honkanen, E. & Suomala, A. 2009. Oppilashuollon käsikirja. Helsinki: Otava.

Heroiini. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Nuortenlinkki. [Viitattu:6.2.2016]. Saatavana: <http://www.nuortenlinkki.fi/tietopiste/pikatieto/heroini>.

Hietanen-Peltola, M. 24.3.2015. Opiskeluhuollon palvelut. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL). [Viitattu 27.7.2016]. Saatavana: https://www.thl.fi/documents/470564/817072/2015_03_24_Hietanen-Peltola_M.pdf/a948b8be-9300-4c5c-98e9-122a24e0d529

Hippi, K. 2007. Projektit päihdevalistuksen peilinä: STM:n ja RAY:n rahoittamien päihdevalistusprojektisuunnitelmien kehitys 1992-2001. [Verkkojulkaisu]. Yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 1.painos. [Viitattu 1.10.2016]. Saatavana: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-458-974-1/urn_isbn_978-952-458-974-1.pdf

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud.p. Hämeenlinna: Karisto.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita.13. uud. p. Keuruu: Otava.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Historia. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. A-klinikkasäätiö. [Viitattu 1.8.2016]. Saatavana: <http://www.a-klinikka.fi/a-klinikkasaaatio/organisaatio/historia>

Historia. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kristillinen alkoholisti ja narkomaaniryö ry (KAN ry). [Viitattu 9.8.2016]. Saatavana: http://www.kan.fi/visio_2/historia

Hoito- ja palveluohjaus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 3.9.2016]. Saatavana: https://www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveyspalvelut/sosiaalipalvelut/paihdepalvelut2_0/hoitojapalveluohjaus.html

Huhtanen, M. 2012. Nuoren alkoholinkäyttöön puuttuminen viranomaisnäkökulmasta. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Tampereen yliopisto. Sosiaalityö. Pro gradu -työ. [Viitattu 10.9.2016]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/107827/Virtanen_Annika.pdf?sequence=1

Irti Huumeista ry., Keskusrikospoliisi., Opetushallitus., Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto. & Stakes. 2001. Suomi ja huumeet; Tietopaketti huumeista. 3.painos. Kirjapaino West Point.

Irti Huumeista ry:n toiminta. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Irti Huumeista ry. Saatavana: <http://www.irtihuumeista.fi/yhdistys/toiminta>

Jokela, N & Mäkynen, H. 2001. Missä olet nyt? Mitä sinulle kuuluu? Vega- osaston asiakkaiden nykytilanne arviointijakson jälkeen sekä asiakkaiden kokemuksia arviointijaksosta. Diakonia- Ammattikorkeakoulu. Pieksämäen yksikkö.[Verkkojulkaisu]. Pieksämäki: Diakonia- Ammattikorkeakoulu. [Viitattu 18.3.2016]. Saatavana: http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Pieksamaki/jokelamakynen.pdf

Jokinen, J. 2016.[Verkkosivu]. Kannabista kasvatettiin jopa navetassa- Itä-uudenmaan poliisi löysi viime vuonna yli tuhat kannabiskasvia.[Viitattu 1.7.2016]. Saatavana: <http://www.hs.fi/kaupunki/a1457321302261>

Jokinen, M. 2014. Oppijaa tukemassa: kahdeksaluokkalaisten odotuksia, haluja ja vaatimuksia koulun sosiaalityölle. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. [Verkkojulkaisu]. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto. [Viitattu 14.10.2016]. Saatavana: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20140409/urn_nbn_fi_uef-20140409.pdf

Juurinen, R. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Päihdevalistus ja oppiaineet. [Viitattu 1.8.2016]. Saatavana: <http://kouluasiaa.fi/artikkelit/paihdevalistus-ja-oppiaineet/>

Kannabis, hasis, marihuana ja kannabisöljy. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Irti Huumeista Ry, [Viitattu 5.2.2016]. Saatavana: http://www.irtihuumeista.fi/tietoa_ja_tukea/huumausaineet/kannabis.

Karlsson, T., Kotovirta, E., Tigerstedt, C. & Warpenius, K. 2013. Alkoholit Suomessa: Kulutus, haitat ja politiikkatoimet. Tampere: Juvenes Print- Suomen yliopistopaino Oy. Raportti, Terveystieteen ja hyvinvoinnin laitos 13/2013.

Kestilä, L., Salasuo, M. & Tigerstedt, C. (toim.) 2007. Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Hakapaino.

Kokaiini. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Nuortenlinkki. [Viitattu 6.2.2016]. Saatavana: <http://www.nuortenlinkki.fi/tietopiste/pikatieto/kokaiini.>

Koski, E. 2012. Nuorten näkemyksiä ja kokemuksia huumeista. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 5.2.2016]. Saatavana:

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/51386/Koski_Elina.pdf?sequence=1

Koski-Jännes, A. 2000. Miten riippuvuus voitetaan? Keuruu: Otava.

Koski-Laulaja, T. & Mäki-Turja, T. 2011. Yhteinen huoli nuoren ongelmasta: Kirjallisuuskatsaus nuoren alkoholinkäytön tunnistamisesta ja ohjauksesta. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. [Viitattu 10.9.2016]. Saatavana:

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/107827/Virtanen_Annika.pdf?sequence=1

Kotimaa. 2015. [Verkkosivu]. ”Kannabis tuo elämään lisämausteen”-Polttelu yleistynyt myös yli 35 – vuotiailla, nuoret ohittavat jo eurooppalaiset ikätoverinsa. [Viitattu 1.7.2016]. Saatavana:

http://yle.fi/uutiset/kannabis_tuo_elamaan_lisamausteen_polttelu_yleistynyt_myos_yli_35-vuotiailla_nuoret_ohittivat_jo_eurooppalaiset_ikatoverinsa/8277220

Kouluterveyskysely. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.[Viitattu 20.6.2016]. Saatavana: https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset/tulokset-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet#kokeillut_laittomia_huumeita_ainakin_kerran

Koulutus elämään- säätio. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Toiminnan tavoitteet ja arvot. [Viitattu 1.8.2016]. Saatavana:

<http://www.koulutuselamaan.fi/index.php?page=tavoitteet-ja-arvot>

Kinnunen, J., Pere, L., Lindfors, P., Ollila, H. & Rimpelä, A. 2015. Nuorten terveys- tapatutkimus 2015: Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977 – 2015. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:31.

Kinnunen, S. 1999. Murrosikäinen perheessä: Tasapainoilua tilan ja rajojen välissä. Helsinki: Karas- sana.

Kylmäkoski, M., Pylkkänen, S. & Viitanen, R. 2010. Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Sarja C. oppimismateriaaleja 23. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 4.10.2016]. Saatavana:

http://www.academia.edu/1109909/Korkatut_pullot_purun_kusi_ja_alkoholistien_maksat_Luonnostelmia_osallistavaan_p%C3%A4ihdekasvatukseen

Kylmänen, P. 2005. Kun kaikki muutkin: Nuorten ehkäisevä päihdetyö. Tampere: Tammer-Paino.

Käyttäytymisen muutoksia.Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Irti Huumeista Ry. [Viitattu 4.3.2016]. Saatavana:

http://www.irtihuumeista.fi/tietoa_ja_tukea/tunnista_ja_toimi/kokeilun_ja_kayton_merkkejä/kayttaytymisen_muutoksia

Laine, P. Ei päiväystä. Riippuvuuden biologia. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 1.8.2016]. Saatavana:

Nuori ja päihteet. 2011. [Verkkajulkaisu]. Suupohjanperuspalveluliikelaitoskuntayhtymä (LLKY). [Viitattu 15.10.2016]. Saatavana: http://www.llky.fi/opaat/paihdepalveluesitteet/nuoret_ja_paihteet_esite.pdf

Nuorisoasemat. Ei päivystä. [Verkkosivu]. A-klinikkasäätiö. [Viitattu 10.9.2016]. Saatavana: <http://www.a-klinikka.fi/hoitopalvelut/nuorisoasemat>

Opiskeluhoolto. 1.9.2015. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 20.7.2016]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-ja-perheet/peruspalvelut/opiskeluhoolto>

Oppilaan monet auttajat. 1992. Opetushallitus. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Organisaatio. Ei päivystä. [Verkkosivu]. Sininauha. [Viitattu 4.8.2016]. Saatavana: <http://www.sininauha.fi/organisaatio>

Partanen, A., Holmberg, J., Inkinen, M., Kurki, M. & Salo-Chydenius, S. 2015. Päihdehoitotyö. Helsinki: Sanoma Pro-

Pilari. Ei päivystä. [Verkkosivu]. Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 27.7.2016]. Saatavana: <https://www.seinajoki.fi/sosiaali-jaterveyspalvelut/sosiaalipalvelut/pilari.html>

Poikolainen, K. 2011. [Verkkajulkaisu]. Mitä addiktiot ovat? [Viitattu 10.9.2016]. Saatavana: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101554/poikolainen1.pdf?sequence=1>

Pulliainen, A. 2016. [Verkkosivu]. Entistä vahvempaa kannabista liikkuu myös Suomessa. [Viitattu 1.7.2016]. Saatavana: <http://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/entista-vahvempaa-kannabista-liikkuu-myos-suomessa/726079/>

Pylkkänen, K. 1986. Syy vai seuraus: kysymyksiä ja vastauksia huumeista. Kansalaiskasvatuksen keskuksen julkaisuja 69/1986. Helsinki: Katakaoffset.

Päihdekasvatus kouluissa. Ei päivystä. [Verkkosivu]. MLL- Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu 1.10.2016]. Saatavana: <http://www.mll.fi/kasvattajille/paihde-ja-terveyskasvatus/paihdekasvatus-kouluissa/>

Päihdeongelmat. Ei päivystä. [Verkkosivu]. Nuorten mielenterveystalo. [Viitattu 18.3.2016]. Saatavana: https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/tietoa_mielenterveydesta/nuorten_mielenterveysongelmat/Pages/paihdeongelmat.aspx

Päihdetilastollinen vuosikirja 2011. Tampere: Juvenes Print – Tampereen yliopistopaino Oy. Suomen virallinen tilasto. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).

Päihdetyön historia. 2006. [Verkkajulkaisu]. Virtuaaliammattikorkeakoulu. [Viitattu 1.8.2016]. Saatavana: <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/041005/1092991850017/1099045165600/1160659014062/1160659042976.html>

Päihdevalistus ja oppiaineet. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 1.10.2016]. Saatavana: <http://kouluasiaa.fi/artikkelit/paihdevalistus-ja-oppiaineet/>

Päihteet. 17.12.2005. [Verkkosivu]. Duunioppi. [Viitattu 5.2.2016]. Saatavana: <https://www11.edu.fi/duunioppi/index.php?id=110>.

Raitasalo, K., Huhtanen, P. & Miekkala, M. 2015. Nuorten päihteidenkäyttö Suomessa 1995-2015: ESPAD –tutkimuksen tulokset. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Suomen yliopistopaino. [Viitattu 12.9.2016]. Saatavana: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129809/URN_ISBN_978-952-302-572-1.pdf?sequence=1

Rogers, P. & Goldstein, L. 2012. Tunnista nuoren huume- ja alkoholiongelmat. Hämeenlinna: Karisto.

Rimpelä, M. 1988. Luuraako Lysenko myös suomalaisessa huumevalistuksessa? Yhteiskuntapolitiikka 63, 5-6.

Riippuvuuden syntyminen. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Irti Huumeista Ry. [Viitattu 26.3.2016]. Saatavana: http://www.irtihuumeista.fi/tietoa_ja_tukea/riippuvuus/riippuvuuden_syntyminen

Riippuvuudesta toipuminen. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Irti Huumeista Ry. [Viitattu 16.10.2016]. Saatavana: http://www.irtihuumeista.fi/tietoa_ja_tukea/riippuvuus/riippuvuudesta_toipuminen

Ruonavaara, J. 2010. Riippuvuudesta vapauttavat tekijät; päihdekuntoutujien ajatuksia. Kemi-Tornio ammattikorkeakoulu. Terveysalan hoitoyksikkö. [Verkkojulkaisu]. Kemi-Tornio: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. [Viitattu 9.8.2016]. Saatavana: https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/24143/Ruonavaara_Jenni.pdf?sequence=1

Salasuo, M. 2016. Suomalaisten humalluttamista tavattomalla tarmolla. Tiimi 3/2016, 21.

Sheehan, M., Wyn, J. & Holdsworth, R. 1993. Health Education in Secondary Schools: A Focus on Alcohol, Research Report 10. Youth Research Centre. Melbourne.

Sininauhaliitto. Ei päiväystä. Koukku: asiaa huumeista. Painohäme.

Soikkeli, M. 2002. Miten puhua huumeista. Jyväskylä: Gummerus.

Soikkeli, M., Salasuo, M., Puuronen, A. & Piispa, M. 2015. Se toimii sittenkin: Kuinka päihdevalistuksesta saa selvää. [Verkkojulkaisu]. Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 85. [Viitattu 1.10.2016]. Saatavana: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/se_toimii_sittenkin.pdf

Sosiaalialan korkeakoulutuksen kompetenssit. 29.4.2016. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 19.10.2016]. Saatavana: file:///C:/Users/Minna/Downloads/Sosionomi_kompetenssit_2016%20(1).pdf

Steissi. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 27.7.2016]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/sosiaali-jaterveyspalvelut/sosiaalipalvelut/pilari/steissi.html>

Teemoittelu. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. KvaliMOTV. [Viitattu 27.9.2016]. Saatavana: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). 17.9.2014. Opiskeluhoito vahvistaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.7.2016]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/-/opiskeluhoito-vahvistaa-lasten-ja-nuorten-hyvinvoinnin-edistamista>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2011. Päihdetilastollinen vuosikirja 2011. Tampere: Juvenes Print- Tampereen yliopistopaino.

Toimintayksiköt. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kristillinen alkoholisti ja narkomaaniryöry (KAN ry). [Viitattu 9.8.2016]. Saatavana: <http://www.kan.fi/toimintayksikot>

Turpeinen, P. 2004. Ahdingossa: luova lapsi ja nuori. Helsinki: Edita Prima.

Ulkoisen olemuksen muutokset. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Irti Huumeista Ry. [Viitattu 4.3.2016]. Saatavana:

http://www.irtihuumeista.fi/tietoa_ja_tukea/tunnista_ja_toimi/kokeilun_ja_kayton_merkkejä/ulkoisen_olemuksen_muutoksia

Vaikuttaako päihdevalistus? 31.3.2016. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinninlaitos (THL). [Viitattu 1.8.2016]. Saatavana:

<https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeyty/ehkaisevan-paihdeytyon-menetelmat/paihdekasvatus-ja-valistus/vaikuttaako-paihdevalistus->

Vastoin vanhempien luuloja nuorten suosima huume on todella hal-

paa. 15.9.2015. [Verkkolähde]. Yle uutiset. [Viitattu 1.8.2016]. Saatavana:

http://yle.fi/uutiset/vastoin_vanhempien_luuloja_nuorten_suosima_huume_on_todella_halpaa/8178510

Valli, R. 1998. Koulun alkoholikasvatus keskioluen vähittäismyynnin vapautuessa. Rovaniemi: Lapin yliopisto

Varjonen, V. 2015. HuuMETILANNE Suomessa 2014. Raportti 1/2015. Tampere: Juvenes Print.

Viljamaa, J. 2011. Pakko saada: addiktoitunut yhteiskunta. Helsinki.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otava.

Visio ja toimintaperiaatteet. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kristillinen alkoholisti ja narkomaaniryö ry. [Viitattu 9.8.2016]. Saatavana: http://www.kan.fi/visio_2

Välittämisen koodi. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seinäjoen kaupungin nettisivut. [Viitattu 20.7.2016]. Saatavana: https://www.seinajoki.fi/kulttuurijaliikunta/nuorisopalvelut/kohdennettunuorisoty/etsivanuorisoty/valittamisenkoodi_0.html

Yhteisöllinen opiskeluhoolto. 1.9.2015. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 20.7.2016]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/opiskeluhoolto/yhteisollinen-opiskeluhoolto>

Yksilökohtainen opiskeluhoolto. 17.2.2015. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinninlaitos (THL). [Viitattu 20.7.2016]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/opiskeluhoolto/yksilokohtainen-opiskeluhoolto>

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa- hakemus

Liite 2. Sopimus opinnäytetyöstä

Liite 3. Teemahaastattelu runko

LIITE 1 Tutkimuslupa- hakemus**Tutkimuslupa**

Minna Kivimäki
 Ylisentie 7 F 34
 60100 Seinäjoki
 p. 040 5740776
 sposti: minna.kivimaki@seamk.fi

Opinnäytetyön tutkimuslupa

11.1.2016

Opinnäytetyön ohjaaja

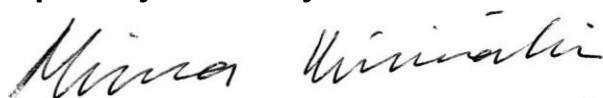
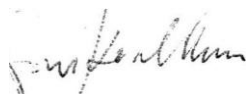
Arja Hemminki
 p. 0408302223
arja.hemminki@seamk.fi

Opinnäytetyön tiedot

Teen opinnäytetyön Seinäjoen Päihdeklinalle. Tarkoitukseni on tutkia oppilashuolto-ryhmän toteutumista päihdeklinalin huumeriippuvaisten asiakkaiden kohdalla, jotka ovat aloittaneet huumeiden käytön yläkouluikässä. Tutkimuksessa tulisi ilmi, onko heidän vaikeutensa huomattu, onko niihin mahdollisesti puututtu ja minkälaista apua asiakkaat olisivat kaivanneet silloin. Opinnäytetyöni olisi tarkoitus valmistua Syksyllä 2016.

Tutkimuksen tiedot

Aion kerätä tutkimusaineiston haastattelemalla päihdeklinalin asiakkaita. Arvioitu toteutusaika haastatteluille on kevät 2016. Tutkimuksen haastattelut ovat luottamuksellisia ja tietoja käsitellään opinnäytetyössäni niin, ettei kukaan haastateltavista ole tunnistettavissa. Materiaali ja saamani tiedot käsitellään huolellisesti ja hävitetään asianmukaisesti.

Opiskelijan allekirjoitus

Yhteistyön edustajan allekirjoitus

LIITE 2. Sopimus opinnäytetyöstä

toimialajohtaja

SEINÄJOKI

PÄÄTÖS I kansliapäällikkö-

Päivämäärä 14.01.2016 Pykälä 2/2016

SJK/7/13.00.00/2016

Asia Tutkimuslupa, Kivimäki Minna

SEAMK:ssa sosionomi (AMK) -tutkintoa opiskeleva Minna Kivimäki anoo tutkimuslupaa opinnäytetyötään varten. Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia oppilashuollon toteutumista päihdeklinikan huumeriippuvaisten asiakkaiden kohdalla, jotka ovat aloittaneet huumeiden käytön yläkouluiässä. Tutkimuksen toteuttamiseksi Kivimäki haluaa haastatella päihdeklinikan asiakkaita kevään 2016 aikana. Seinäjoen päihdekliniikka on asiassa yhteistyökumppani.

Päätös Päätän myöntää luvan tutkimuksen toteuttamiseen edellyttäen, että

- asiakkaan osallistuminen haastatteluun on ehdottoman vapaaehtoista
- tutkimuksessa saatujen tietojen osalta noudatetaan salassapitovelvollisuutta
- tutkimuksessa tämä yksittäinen henkilö ei saa ole tunnistettavissa

Allekirjoitus

Raija Ranta, kansliapäällikkö-toimialajohtaja, p. 06 416 2129, raija.ranta@seinajoki.fi

Oikaisu- Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen osoitteella: Sosiaali- ja vaatimusohje_ terveyslautakunta, PL 229, 60101 Seinäjoki, neljäntoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava.

Julkisesti 18.1.2016

nähtävänä

Tiedoksianto Kenelle minna.kivimaki@seamk.fi

Päivämäärä

15.1.2016

Miten

 Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan

 Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä

 Lähetetty sisäisessä postissa

 Luovutettu

Vastaanottajan allekirjoitus

 Lähetetty sähköpostissa

Jaana Uotila, johdon sihteeri, p. 06 416 2152

LIITE 3. Teemahaastattelurunko

1. TAUSTATIEDOT

- Haastateltavan ikä ja sukupuoli?
- Millaisesta perheestä olet?
- Minkä ikäinen olit, kun ensimmäisen kerran kokeilit huumeita?
- Mitä päihteitä olet käyttänyt?
- Mistä päihteidenkäyttösi alkoi?
- Miten pitkä käyttöhistoriasi on?
- Mikä mielestäsi on ollut se vaikuttava tekijä, että rupesit käyttämään huumeita?
- Mistä hankit huumeita?

2. PÄIHDETYÖ AIKANAAN

- Oliko koulussasi päihdevalistusta?
- Millaista päihdetyö on ollut silloin kun olit nuori?
- Miten koulun päihdevalistus ja päihdetyö vaikutti huumeisiin suhtautumistasi?
- Onko päihdetyö nykyään mielestäsi parempaa vai huonompaa kuin nuoruudessasi?
- Mitä ja miten huumeista puhuttiin koulumaailmassa?

3. HUUMEIDEN KÄYTÖN HUOMAAMINEN

- Huomattiinko kotona huumeiden käyttösi?
 - Jos huomattiin, niin miten reagoitiin?
- Huomattiinko huumeiden käyttösi koulussa? Kuka? Miten?
 - Jos huomattiin, niin miten reagoitiin?
- Huomasivatko kaverisi huumeiden käyttösi? Miten he reagoivat?
- Entä vielä jokin muu taho? esim. poliisi.

4. HUUMEIDEN KÄYTTÖÖN PUUTTUMINEN

- Puututtiinko kotona huumeiden käyttöösi? Miten?
 - Jos ei puututtu, miten olisit halunnut heidän puuttuvan?
- Puututtiinko koulussa huumeiden käyttöösi? Miten? Kuka?
 - Jos ei, miten olisi pitänyt puuttua?
- Puuttuivatko kaverisi huumeidenkäyttöösi?
 - Jos ei, olisitko halunnut, että he olisivat puuttuneet?
- Missä kohtaa mielestäsi olisi hyvä puuttua päihteiden käyttöön, että se vaikuttaisi merkittävästi?

- Toimiko yhteistyö koulun ja kotisi välillä liittyen sinun huumeiden käyttösi tai muihin ongelmiisi?